לָכֶם: לו אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־מָיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: לז וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: לח וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־

לו בְּרַם מַעְיָן וְגוּב בֵּית כְּנִישׁוּת מַיָּא יְהֵי דְכֵי וּדְיִקְרַב בִּנְבַלְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאֵב: לז וַאֲרֵי יִפֵּל מִנִּבְלָתְהוֹן עַל כָּל בַּר זַרְע זְרוּעַ דִּי יִזְדְּרַע דְּכֵי הוּא: לח וַאֲרֵי

לקט בהיר

שפיתת כ׳ קדירות: עב) ואפילו אין במים מ׳ סאה אלא שהם בקרקע ולא בכלי ונפל לתוכן כזית נבלה לא נטמאו ופי׳ יהיה טהור יהיה נשאר טהור בכל אופן, כלומר אין מקבלין טומאה, וכן משמשין רז״ל במשנה בלשון זה על דבר שאינו מקבל טומאה „טהור״, ודרוש זה לא שייך רק לר׳ יהודה ור׳ יוסי שסוברים משקה מקבל טומאה מן התורה, אבל לר׳ אליעזר שם משקה אין טמא מן התורה ולא שייך א״כ דרוש זה, ובהכרח לומר דרוש הנ׳ (רא״ם): עג) פי׳ אפילו לר׳ יודא ור׳ יוסי יש ללמוד ג׳ דברים מפסוק זה, שדרוש הא׳ דתוק הוא כמו שאמרנו שהיל״ל לא טמא, ונפרט מינה „יהיה״ אין לו שאר לפי״ז, שהמכוון שנשאר טהור ולא שיהיה טהור, לזה בהכרח לדרוש שאדם או כלים טמאים שיצאו בתוכו יהיה טהור מטומאתו, ודרך זה לבדו ג״כ אינו די, שמה עניינו לכאן, המדובר כאן מכלי חרס ואוכל ומשקה ומטר שהם טהורים ונטמאו בנגלה המזכר למעלה, אבל אדם וכלים טמאים מאן דכר שמיה, ונפרט אומרו מינה „אך״ אין לו שום הנגה על פי פשטות לדרך הנ׳, ועוד אסר אות נ״ת שהיל״ל במעיין ובמקוה, לזה צריך לדרוש לר׳ יודא ור׳ יוסי ג׳ דרושים ביחד (ג״א): עד) פסוק זה מיותר הוא שכבר נאמר כל הנוגע בהם במותם יטמא, גם אין זה מקומו, ולאי שמתחבר ומקושר הוא על מה שאמרתי לו, לאשמעינן חידוש שהטובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה, לפי שהיתה סברא מכח ק״ו שיעלה לו טבילה, ובא״כ ליתא ק״ו זו (אפשר שמדרש אחר רלה רבינו), אלא שהיה סברא ללמוד מקוה מים מקרקע, שהקרקע מטהר זרעים טמאים המזרעים בתוכו וגם המקוה מטהר טמאים שטובלים בתוכו, א״כ יש סברא כמו שהמתחבר לקרקע אינו מקבל טומאה הגם שהשרץ נוגע בו לפי שהארץ מגילתו, כמו כן מקוה יגיל על אדם שנתוכו הגם שהשרץ בידו, לזה צריך קרא שלא כן הוא, ע״כ תוכן א״כ, והנה סברא זו של א״כ נכון מאוד, משא״כ ק״ו של רש״י יש להשיב עליו, שמה שמטהר המקוה את הטמא הוא רק אחר שפרוש ממנו הטומאה, גם עבר עליו יום אחד או שבעה ימים, והיאך נלמד ממנו שיטהר את מי שהטומאה עודנו דבוק בו (ג״א), ואין קושיא, שרבינו רש״י הרודף והטורח לפרש פשטא דקרא הוצא ק״ו זו מן הפסוק עז״ה: הגם שאך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור אעפ״כ ונגע בנבלתם יטמא, והבן (בד״א): עה) מינה זרע וכיוצא בה אינה משתנית מנקודתה אם היא סמוכה ונקשרת עם מינה שלאחריה, כמו תורה - תורה משה, ולא ניכר אלא לפי הענין המכריח לומר כן, וזה כוונת רבינו כאן לתרץ ולפרש שהכתוב אומר זרע זרוע והם כל אחד שם דבר, ולמה א״כ לומר דבר אחד ב׳ פעמים, לזה אמר שמינה זרע הוא שם כולל לכל מין זרע בין דבר אוכל בין לאו, והוא נקשר ונסמך למינה זרוע, וכאילו אמר זרע של זרוע, ומינה זרוע הוא שם דבר על זרע העומד לזרוע, ומה שאמר רש״י זרוע שם דבר הוא אין כוונתו לומר שמינה זרע לאו שם דבר הוא, אלא דרכו של רש״י לקרות את שם דבר הנסמך „דבוק״ ואינו קורא אותו שם דבר, והכפל מורה על מינים הרבה, כלומר כל מין ומין זרע שהוא זרעוניים, וגם בא למעט דברים הנקראים זרע ואינם של זרעוניים, והכתוב בעצמו מפרש כוונתו באומרו אשר יזרע פי׳ העומד לזרוע: עו) פי׳ מדאמר בפסוק הסמוך אשר בו עליו מים קודש נגיעת הנבלה הוא טמא מכלל שפסוק זה מיירי שנגע בו הנבלה בלי ניאת מים קודש, והנה מה שכבר למדנו דבר זה לעיל בפסוק ל״ד אין קושיא, כ׳ תשובות

(1)

זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ס לט וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: מ וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ

יִתְיַהֵבוּן מַיָּא עַל בַּר זַרְעָא וְיִפֹּל מִנִּבְלָתְהוֹן עֲלוֹהִי מְסָאֵב הוּא לְכוֹן: לט וַאֲרֵי יְמוּת מִן בְּעִירָא דִּי הִיא לְכוֹן לְמֵכָל דִּיקְרַב בִּנְבַלְתֵּה יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא: מ וּדְיֵכוּל מִנִּבְלָתֵה יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי

רש״י

הוכשר (ח״כ): **מים על זרע.** בין מים בין שאר משקין[עז], ובין (נפלו) הם על הזרע בין הזרע* נפל לתוכן, הכל נדרש בתורת כהנים[עח]: **ונפל מנבלתם עליו.** אף משניגב מן המים[עט], אלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת שוב אינו נעקר הימנו: (לט) **בנבלתה.** ולא בעלמות[פ] וגידים, ולא

שינוי נוסחאות * זרע טפל בתוכן

לקט בהיר

אם רלה לקיימן בטומאתן רשאי (ח״כ): (לו) **אך מעין ובור מקוה מים.** המתחברים לקרקע[עא] אין מקבלין טומאה, ועוד יש לך ללמוד[עב]: **יהיה טהור.** הטובל בהם מטומאתו (ח״כ): **ונוגע בנבלתם יטמא.** אפילו הוא בתוך מעין ובור[עג] ונוגע בנבלתם* יטמא (ח״כ), אלא תאמר ק״ו אם מטהר את הטמאים מטומאתם ק״ו שיגיל את הטהור* מליטמא, לכך נאמר ונוגע בנבלתם יטמא: (לז) **זרע זרוע.** זריעה* של מיני זרעונין[עד], זרוע אם דבר הוא, כמו (דניאל א׳ י״ב) ויתנו לנו מן הזרעים: **טהור הוא.** למדך הכתוב[עה] שלא הוכשר ונתקן לקרות אוכל* לקבל טומאה עד שיצאו עליו מים (ח״כ - חולין י״ז.): (לח) **וכי יותן מים על זרע.** לאחר שנתלש, שאם תאמר יש הכשר במחובר, אין לך זרע שלא

שינוי נוסחאות * בטומאה - בטומאתם. * הטהורים. * זרע. * להיות אוכל לקבל טומאה עד שיבא (רמב״ן).

אור החיים

מ. והאוכל מנבלתה וגו׳. בתורת כהנים אמרו שלא בא הכתוב אלא ליתן שיעור לנוגע ולנושא שהוא כדי אכילת כזית, ואין כוונת הכתוב כפשוטו שהטמאתו בבית הבליעה, שהרי מלינו שאמר בנבלת עוף הטהור (אמור כ״ב ח׳) לא יאכל לטמאה בה, בה אתה מטמא בבית הבליעה ואי אתה מטמא בנגלת בהמה בבית הבליעה. ולריך לדעת למה לא אמרה התורה הדבר בפירוש,

שמיני ג ספרא פרשתא ח ט

ולזה טפח והשאר טהור או יכול שאני מרבה יתר מבשיעור ת"ל הם:

ה פרשתא ט אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתיפו ועשה מקוה בתחילה יהיה טהור ת"ל מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים • אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המביה קנקנים בראש הגג לגנבן ונתמלאו מים • ת"ל בור אי בור יכול אף בור שכספינה יהא טהור ת"ל מעין מה מעין שעיקרו בקרקע • אף מקוה שעיקרו בקרקע • או מה מעין מטהר בכל שהו אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעין • המעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה: **ב** סגין אם מטא יטהרנו ת"ל מקוה ומעין יהיה טהור אין לי אלא מעין את המקוה מנין מקוה • את המקוה • מקוה את הבור • בור את הכור • בור את המקוה סגין ת"ל מעין יהיה טהור בור יהיה טהור ומקוה מים יהיה טהור: **ג** אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעין המעין מטהר בזוחלים • והמקוה באשכורן: **ד** מקוה מים • לא מקוה כל משקים כולם • פרט לשנפל לתוכו מי כבשים ומי צבעים ושינו את מראיו דברי רבי מאיר שהיה ר"מ אומר כל הפוסלו בשלשת לוגים פוסלים אותו בשינוי מראה • מי כבשים ומי צבעים פוסלים אותו בשלשת לוגים מים ופוסלים אותו בשינוי מראה רבי יוסי אומר כל הפוסל בשלשת לוגין אין פוסלין אותו בשינוי מראה: **ה** ונוגע בנבלתם ימטא • הילל אומר אפילו הם בתוך המים שהיתי • אומר תואיל והארץ מעלה את הטמאים מטומאתן והמקוה מעלה את הטמאים מטומאתן מה הארץ מצלת את הטהורים מלטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא ת"ל ונוגע בנבלתם ימטא אפילו הם בתוך המים: **ו** רבי יוסי הגלילי אומר ונוגע בנבלתם ימטא במגע הם מטמאים ואין מטמאים במשא • והלא דין הוא ומה אם בחמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא • שרץ שעשה דמו כבשרו • אינו דין שימטא במשא • ת"ל ונוגע בנבלתם ימטא במגע הם מטמאים ואין מטמא במשא: **ז** רבי עקיבא אומר ונוגע בנבלתם ימטא לרבות כלי עצם • הלא דין הוא מה אם העץ שאביו טהור כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה • העצם שאביו טמא אינו דין שיהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה • לא אם אמרת בעץ שהוא מכשיר בבית המנגע תאמר כעצם שאינו מכשיר בבית המנגע תואיל ואינו מכשיר בבית המנגע לא יהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה ת"ל ונוגע בנבלתם ימטא • לרבות כלי עצם • ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה הרי הוא אומר כל מעשה עזים לרבות כל העשוי מן העזים אפילו מן הקרנים ומן הטלפים ושאר בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה א"כ למה נאמר עזים פרט לעופות:

פרק יא וכי יפול מנבלתם יש מנבלתם מטמא ויש מנבלתם שאינו מטמא פרט ליבשת שאין יכולה להשרות:

ב מנין לזרעים טמאים שזרען טהרו ת"ל אשר יזרע טהור • או יכול אף על פי שלא השרישו ת"ל הוא: **ג** וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא • וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא • יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחוברים לקרקע ותלושין מן הקרקע מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה יש לך לחלוק • אם אומר אתה מחוברים טמאים ותלושים מחורים טמאת את הכל • וכשאתה אומר מחוברים מחורים ותלושים טמאים מטמאת מקצת ומחרת מקצת: **ד** אם אתה אומר בידי שמים טמאים ובידי אדם מחורים טמאת הכל • וכשאתה אומר בידי שמים מחורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת ומחרת מקצת • ואם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים • אוכלי אדם מחורים טמאת את הכל • וכשאתה אומר אוכלי אדם טמאים ואוכלי בהמה מחורים • טמאת מקצת ומחרת מקצת: **ה** וכי יתן מים על זרע • הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר • הלא דין הוא טימא כלי חרס • וטימא בשרץ • מה כלי חרס אינו מטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר • אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר ודין אם הקל בכלי חרס הקל • נקל בשרץ החמור • אלא יטמא בהכשר ושלא בהכשר ת"ל וכי יתן מים טמא הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר: **ו** אין לי אלא אחר הכשר מים מנין לרבות לעשות שאר משקים כמים הדין הוא ומה אם כלי חרס הקל עשה בו שאר משקים כמים השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר

הגהות וביאורי הגר"א

פרשה ט' הלכה ג'. • לקמן מקוה מים עם מקוה שעיקרו בקרקע כו': • הלכה ב': יתכן שהוא כל שעיקרו בקרקע הלכה ב': יתכן סתם מקוה ישתרנו ת"ל יכול סתור כל"ל וח' מקוה מים מיותר (ת"ס מגל בלה"ל ותעיין ט"ס וג"ל ת"ל יהיה טהור): הלכה ד'. יתקוה מים ולא מקוה כל משקה [ימשקים] כלם ת' כלם מיותר. שהי' רת"ל מי כבשים [יומי] נצעים וכל הפוסל אותו עב' נתנו פוסלין אותו [ילקו] בשינוי מראה [ור' יוסי אומר כו'] כל"ל: הלכה ו'. יומאר(י) בהמה נ"ל שאר בהמה:

פירוש הראב"ד

פרשה ט מי עב מעין מעכל נזופלים מי מים מסלכין כגון זופלי מעכל לף מי מקוה יטהרו נזופלין מל לף מעין מכ נמעכל לתוכו מי כבשים ומי צבעים ושינו לף מכלין דנכי ל' מלין מי' ולפי' נשמם מעלמם לוגין מלין מיעוד מלמם לוגין לשיטי מרלים. לי נמי מלפי' נמלו לעקוה ללם מפלטו מסים ל' מלין לומר כל המוקלו נמלמם לוגין כגון מי כבשים ומי לבעים. מעוס דמיל לנמעל מיקרו מיקלין לוחו נשיטי מרלה ולפי' נמפוס מנ' לוגין: ולל מיעל מעוס דקמנר ל' מלין המים מנמעמו מרלימן לפי' מלל על ידי מעכדוס מלל מסרה נמן ילקוס לו מעגין מקולין נשיטי מרלה דהל דנכי כנל הוא דנמר מלל על ידי מעכדוס מלוגין ולל מנר כיון מלמו המים מלוגין כן ולמו ליפקול על ידי מלמה לוגין מל מלינן כמו כן מקול המרלה כלמו כן יין לו מלר מעגין ומולקין לפיטו נמפוס מנמלמם לוגין וכיון מנר כמים מנמה לין מולקין נשיטי מרלה מפוס מנמלמם לוגין ומכי כן כמים מנמה נכסם מעגים לו מסדיס נמן מלי זמים ומנגים ונמעמו מרלימן מנן כמרים מילכן מי לנמים מולקין נג' לוגין דמיל לנמעל מיקרו. ולין מולקין נשיטי מרלה נמפוס מנ' לוגין. וכן לם נמלו לעקוה מלם מין מולקין לוחו כלל ולף נג' לוגין לין מולקין מלין נ' לוגין מומילין נמעקוה מלם כלמיפל נמעקולוס: ונשיטי מרלה נמי לין מולקין לפי מנן מים לנומין מעכריים המעגים ולינס נמי מילוס. וכנר כמנגו מן מרימים מלגו נמנר מלל מרלים. ומעגו

צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: כב אַךְ אֶת־
הַזָּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־
הַבַּרְזֶל אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפֶרֶת:
כג כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ
בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא

לקט בהיר

לנו משה, אלא רצה לומר דבר בשם אומרו ותלה במשה הגם שידוע הוא (רא"ם), ואמר תלה „ההורתה" ולא השמיטה שלא כל מי ששמע יכול להורות, כי רוב פעמים תלוי גם בשיקול הדעת ובעיון, זה אמר שכל פרטי הורתתו הוא ממשה (ג"א), עוד אפשר שרצונו היה לכסות על משה ולהסיר תרפת השכמה מעליו, שנראה מדבריו שמשה שלחו לדרוש במקומו (מ"ל), וגזה לא הוה מורה הלכה בפני רבו (במ"ח): מח) תיבת אך קא קשיא ליה שפירושו למעט בדבר האמור, וכאן הוא התחלת דיבורו והיכן הוא מקושר, זה אמר שמוסב על דברי משה, לומר שאמת ויציב כל מה שאמר אך לא אמר אלא מלי ענין ואני להוסיף בא, חה פשוטו, ומכל מקום ניתן לדרוש שמיומר הוא, כי בלא תיבת אך ג"כ ידענו שמוסיף ואינו גורע, זה הנית דרוש רז"ל: מט) ר"ל זה אסר מן הכתוב שלא די שבא בשם לוקחו לו לוקח אותו בדפוס וכדומה, אלא המדובר שבא בשם עם מאכל לו משקה (רא"ם): נ) תשמיש האש עצמו נחלק לב', יש שהאש תחת הכלי ואין האש נוגע בתבשיל אלא הוסם התבשיל ע"י מים או משקה מכח האש או הבעלתו ג"כ ע"י מים ממין שהותמו באש, ואם האש נוגע בתבשיל א"כ נבלע האיסור בכלי ע"י האש ממש ואז הולאתו והבעלתו ג"כ ע"י אש ממש שמלבנו עד שהאש שולט בכל הכלי דהיינו בכל מקום שבלע, אבל אם לא נשתמש בו ע"י אש כלל אלא במאכלים ומשקין קרים א"כ אינו נבלע בו בחזקה ויולא בלישתו במים קרים כדלקמן: נא) שפוד הוא כמין מקל ארוך של ברזל ומוסב הבשר עליו ובלדו הבני אומון בידו על האש, אסכלה הוא כלי כמין סולם (סולם בלשון רומי אסכלה) דהיינו שמי מחיצות ארוכות בשני צדדיו וביניהם שליבות שעליהם נותנים הבשר לצלות והאש שולט בכל שטח הבשר ממתח ריוח שבין שליבה לשליבה (הערוך) ומלוייה כלי זו ביינו לצלות עליו כבד על האש: נב) קורא זה פשוטו, שמן הסתם מי נדה היינו מי חטאת מי אפר פרה שנורק על טמא מת ופי' תיבת נדה זריקה (ולא מי אשה נדה כמו בדרוש שא"כ למה דוקא נדה ולא שאר טמאים) גם תיבת יתחטא פשוטו לא נאמר על טבילת מ' סאה (כמו בדרוש) אלא על טהרת מי חטאת (רא"ם): נג) זה היה פי' תיבת „אך", כלומר מה שאמרתי לכם שצריכים הכלים הבשר מבלועת איסור זה אך תלי דבר, וצריכים ג"כ טהרה מטומאת מת, ואע"ג שמשה בבר אמר זאת קמ"ל שהגם שמלבנו באש לא אמרינן כלי מדש הוא וטהר (ספר'), ומכל מקום דחוק הוא, שהוא אלעזר להוסיף בא ולמה לו לאמרו עוד הפעם, זה מביא דרוש חז"ל (מ"ל): נד) פי' ולאו אכלי מדין אמר זאת, שהרי טמאי מתים היו ופשוט שאחר הזאת שניהי ושביעי צריכים טבילה, אלא אכלים דעלמא דלדורות (ומדדייק זאת מאומרו יתחטא בלשון נפעל, ולא בלשון נוכח כמו שאמר תעבירו, וכנפתם, וטהרתם - מ"ל) הגם שלא יהיו טמא מת, אעפ"כ כלי הבא מן הנכרי צריך הגעלה וגם טבילה, ואפילו מדשיב הס שאין בהם בליעה אעפ"כ צריכים טבילה, ומדסתם הכתוב דין זה לכלי מדין נשמע

(3)

מֹשֶׁה: כב בְּרַם יָת דַּהֲבָא וְיָת
כַּסְפָּא יָת נְחָשָׁא יָת פַּרְזְלָא יָת
אֲבָצָא וְיָת אֲבָרָא: כג כָּל מִדַּעַם
דְּמִתְעַל בְּנוּרָא תַּעֲבְרוּנֵיהּ בְּנוּרָא
וְיִדְכֵּי בְּרַם בְּמֵי אַדְיוּתָא יִתְדֵּי

רש"י

(כב) **אך את הזהב** וגו'. אף על פי שלא הזכיר לכם* משה אלא על הלכות עומאה עוד יש להזכיר לכס[מח] על הלכות גיעול, ואף לשון מיעוט, כלומר (אך) ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר עהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור נבלות, ורבותינו אמרו (יוב"ע - ילקוט תשפ"ה) אף את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו, אבל לשון אך שלא יהא שם* חלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא: (כג) **כל דבר אשר יבא באש.** לבשל בו[מט] כלוס (יוב"ש): **תעבירו באש.** כדרך תשמישו הגעלתו, מה* שתשמישו על ידי חמין[נ] יגעילנו בחמין, ומה* שתשמישו על ידי צלי כגון השפוד והאסכלה[נא] ילבננו באור (פ"ז פ"ה:): **אך במי נדה יתחטא.** לפי פשוטו חטוי זה לעהרו מטומאת מת[נב], אמר להם, צריכין הכלים גיעול לעהרם מן האיסור וחטוי לעהרם[נג] מן הטומאה, ורבותינו דרשו מכאן (שם) שאף להכשירן מן האיסור הטעון טבילה[נד] לכלי מתכות, ומי נדה הכתובים

שינוי נוסחאות • לחם. • שום. • מי. • ומי.

כאן דרשו מיס הראוויים לעבוד בהם נדה[נה] וכמה הם מ' סאה: **וכל אשר לא יבא באש.** כל דבר שאין תשמישו על ידי האור כגון כוסות (קיתונות) ולוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור (ספרי - פ"ז שם): **תעבירו במים.** מעבילו ודיו*[נו] (פ"ז שם), ודוקא כלי מתכות: (כד) **אל המחנה.** למחנה שכינה, שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לויה וממחנה ישראל (פסחים ס"ז.): (כו) **שא את ראש.** קח[נז] את החשבון: (כז) **וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו'.** חציו לאלו[נח] וחציו לאלו:

שינוי נוסחאות • ודיין.

לקט בהיר

שדוקא כשדומין לכלי מדין בג' דברים, א) דוקא כלי אכילה, ב) דוקא כלי מתכות (וכן זכוכית) ולא כלי עץ וכלי חרס (ולזה הפסיק הכתוב וטתן דין טבילת כלים בתמצע דיני הגעלה קודם דין הגעלת כלי שטף כדי שלא יהיה מוסב טבילת כלים רק על כלי מתכות), ג) דוקא בלקוחים לגמרי ולא שאולים, משום שכלי מדין היו בהן ג' מנאים הללו (גמר'): נה) פי' אם היה הכתוב אומר אך במים יתחטא היינו אומרים שצריך להיות מים כשרים ואפילו פחות ממ' סאה כל שהכלי נתבשל בהם, אבל מאומרו מי „נדה" פירושו אשה טמאה נדה, והוא מ' סאה שאשה נתבשל בהם, וכתבו התוס' אע"ג דרביעית (הלוג) סגי להטבילו מתטין ולטוריות מדאוריתא היינו טבילת טומאה אבל טבילת כלי מדין חידוש הוא וכעי מ' סאה עכ"ל, וענין טבילה זו היא כמו גר הבא להתגייר, לפי שילאו מטומאת הנכרי וכבמו לקדושת ישראל (ירדש' סוף ע"ז): נו) מאמר זה שבכתוב „וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" אינו מדבר כלל בטבילת כלים ולא בטבילת טומאת מת (הכל מודים ופשוט שדעת רבינו כן הוא) הכתוב מדבר שאם כלי זה הבא משימוש גוי לא נשתמש באש כלל פי' יתענו בבירור שלא נשתמש בו רק בלוגן אז הגעלתו ע"י העברת מים לוגים (ופשוט שאין עליו דבוק איסור בעין ונקי הוא מכל לכלוך וחלודה), אלא שרבינו אמר לשון טבילה, וכן הוא לשון המשנה בע"ז, כדי לתת עצה טובה ולהקל על בעליו שיעשה הגעלה זו במקום כשירה שאם הכלי צריך גם טבילת כלים יעלה לו טבילה זו בין על טבילת כלים ובין על הגעלה, ולזה גמר אומר „ודוקא כלי מתכות" פי' דוקא כלי מתכות צריך עצה זו ולא כלי שטף (אם אינו נטמא במת) וזה שלקו כל טעמות הרמב"ן ז"ל על רבינו (רא"ם): נז) כבר נתפרש רש פרשת משא שפי' תיבת שא כאן הוא לשון הגבהה משא שתקח ותקבל ומשא את משבונם על דעתך וידיעתך על ידי שמנאתם, וקורא הכתוב את החשבון „רשם" שכן דרך למנות בני אדם או בעלי חיים ברשם המופרד ובולט למעלה משא"כ גופם מעורבים: נח) רצונו לפרש פי' המלה של וחצית, שאין פירושו רק שתחלק מאה לאמשים וחמשים, שא"כ אין טופל אחריו בין תופשי וגו', אלא פירושו שתחלק את המלקוח נאופן שבין שניהם יהיה מחולק נאיו, שאחר שתתן לכל אחד חלקו יהיה מחולק לב' חלקים מכוונים, וכאילו אמר וחצית בין תופשי וגו' את המלקוח, ויותר מבואר לקמן פסוק מ"ב

ઉમાશંકર જોશી : કવિતાનું સ્વરૂપ

[ઉમાશંકર જોશી]

[ઉમાશંકર જોશી]

[ઉમાશંકર જોશી]

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਲ ੨੦੨੩-੨੪

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਲ ੨੦੨੩-੨੪

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਲ ੨੦੨੩-੨੪

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਲ ੨੦੨੩-੨੪

ગામ પંચાયત

[ગામ પંચાયત] ગામ પંચાયત ગામ પંચાયત ગામ પંચાયત

וכתב ח"ל ודלא לם לאו תשוב לדבר שאין כרכים רגילין לקבל מן ולמ"ם כהנות מיקל בדבר שכרכים מקילין בו מפקידין ביהו לאותו דבר בעצמו ולא מייסיגן לאחלוטי דלאן זה קרוי עומר לאותו דבר שמה שמיקל בדבר זה לאו בעיניו כעובר וכעומר לזה כי אבל מחשוד בדבר

רגילים להקל בהם אף הוא (ט) חשוד להחליף
מה וי"א שאין מפקידין אצלו דבר האסור מן התורה אלא בשני חותמות (הגלל סי' קי"ם ס"ם):

תשוב לדבר מ' לאו תשוב לדבר שאין כרכים כדמעמא כולה סוגיא דריש פלגין וסוגיא דבכרוזות פרק מד כמה דף ליז (וס"ם עמוד ב' בהוס' ד"ה וחכמים) וכמה דוכתי בבלי וכן בדברי הפוסקים וכס"ו בכסיף ל' (ופלל פרק י"ל) מסמע להדיא בדברי רבי' יהודה סוף בס"ו וכל זה

פשוט בעיני לא כוערבתי לכתבו אלא
מפני שראיתי לכה"מ בכסיף בפשוט כ' שבלך בדרך אחרת וכתיב דכא אלא דבר דס"ל להרשב"ל דחשוב לבטלה הוא משום דס"ל דבשאר לדבר שאינו רגילין

לקבל בו תשוב לכל ההורה כולה ס"כ כתיה דברי הרשב"ל בתס"ק וכמוכר בחיטה של שמחמו וכתבו כתשוב לדבר אחר אינו תשוב לדברים אחרים ולא כיולרו שדברים שמריכין ביאור רחב בס"ל ולא יהיה לסוף דשמו ודבר בזוב כמ"ם ועל"ל סימן קל"ל סעיף ל"ם עוד מדיני תשוב:

באר

(ט) חשוב. כתב הכ"ל בשמם מעשה דהוי מומר לאותו דבר אבל לא כוה מומר לאחר דברים ומכים לא כ' הרשב"ל דמי שהוא תשוב לדבר שאין כרכים רגילין לקבל בו הוה מומר לכל כתיסורים אלא ודאי מבטלה

חיטה

ולמ"ם ס"ם אמרו מל מל אמרים לכמיר פליו שהוא מעמר דאין פדס מעמל אלא לו והוא מולם ס"ל ובקיל בשמר מל הדבר לא דמו ולא מעידו וכך יש לסמוך לאמתם פכל:

הלכות הבשר כלים

קב דיני טבילת הכלים. וכו' ס"ז סעיפים:

א "הקונה מהעובר כוכבים (א) (א) ב כלי סעודה ג של מתכת א ד או של (ה) (ב) זכוכית או ה כלים ב המצופים *) [א] באבר [ב] מבפנים ו אף על פי שהם חדשים *) צריך (ג) להטבילם [ג] (ד) במקוה (ב) [ד] ז או מעיין של ארבעים סאה (פור בשם סס"ם ומב"י):

הגה ג [ד] ח"ל הכלים המצופים נאבר מפיגו נמכרים (ג) ד יפטול ה בלא (ג) בברכה (כי בשם סמ"ק ומרדכי) וכן מנהגן:

ב [ו] ט צריך (ה) שיהא הכלי ו רפוי בידו בשעת טבילה שאם מהדקו בידו הוי חציצה ואם להחלה ידו

מעמד

לאך בכמי נדה אין בזה כברא דשמעו דקרא קלי מל מי המלה כדפרש"י בתומם אלא ס"ל מי מים כיון דכתיב בכלים ממלאים במים ובכל ומסכר מזה לא לגמרים בזה אין מים ומסכר דומה מ"י מים כיון דכתיב קלי לאים אלו מפרשים גם מי נדה מל מים שבגדה מובלת בכם וקמ"ל *) דלא מבי מחוה מ"ל מים ומסכר כדאיתא בגמרא ובעור נרסינן יוחר מבטבילה טומאה ולעולם לעבר כלים ממלאים ומסכר קאמר כיון שאין לו עובים שעבר בכלים עמאים אלא נמאיר יוחר מכם לעבין מעיין אלא בעלי דגלי רחמנא לעבין מקוה שאינה מעיין מקוה שאינה כגדה: (ו) יטבול בלא ברכה. והקיפה כפרש לאו לגי

ביאור הגר"א

עני

קב [א] באבר. רש"י ותוס' שם לא ב' ובהגהות קלי ב' ותל' מ' קלי"ה מ' ובמ"ה מ' ותל"ה מ"ל: [ב] מבפנים. ס מ' תוס' שם לא לא ומלמעה ותל"ה ומכר מ"ה ומ"ל ומ"ל ומ"ל

ז מקוה שיש בו מ' סאה שבו טובלין. דתניא ורחץ את בשרו במים במי מקוה [במים נקוטו בפחת.משמע מים המיוחדין להיות אשבורן. תוס']. אם כל בשרו. מים שבכל גופו עולה בהן כמה הן אמה על אמה ברוחב ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה כפ"ק דתניא דף יח: **טובלין**. לשון הר"ב בני אדם כל גופו. תון מן הזב הזכר. הרמב"ם פ"ט מה' מקואות [הל' ה'] ["וע' במשנה דלקמן]: מעין שמימיו מעטין ורבו עליו סו'. עיין [מ"ם] פ"ם מ"ג ומ"ה: ["באשבורן. פירושו כתב הר"ב כפ"ח דטהרות. ועמ"ם שם [בשם רש"י]. זוחלין שכתב הר"ב. פירושו כתבתי במשנה דלקמן]: **בבל שהוא**. לאו דוקא כל שהוא אלא כל מקום שגופו עולה בבית אחת. זו היא דעת הרמב"ם והראב"ד. ושעמת דגבי מים חיים דזב לא כתיב כל בשרו. הר"ן פ"ב דשבועות. והא דמלריכים בבית אחת אפרש בפ"ד בפפ"ז. וקשיא לי על זה ממ"ו פ"ה כמו שלאכתוב

לידים ט): **ז למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה** לא). **שבו טובלין** לב) **ומטבילין** לג). **למעלה מהן מעין שמימיו מעטין** לד) **ורבו עליו מים שאובין** לה) **ישוה למסוה לטהר באשבורן** לו) **ולמעין להטביל בו בבל שהוא** נפחת למעלה

מלאכת שלמה

ההוספתא וז"ל התוספתא זה הכלל מקום שאדם טובל ידיו וכלים טובלים אין כל אדם טובל אין ידים וכלים טובלין ע"כ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט דהלכות מקואות וברפי"א והראב"ד ז"ל הסיגו שם דלא נעיין לטבילת ידיים מ' סאה ורש"י ז"ל ס"ל כהרמב"ם ז"ל וכן הר"ם והרא"ם ז"ל אבל ה"ר יונה והרשב"א ז"ל ס"ל כדעת הראב"ד ז"ל: **ז ומטבילין**. לכלים לא ידים לקדש כדתנן בפ' שני דחגיגה ולקדש מסבלין: שמימיו מעטין שרבו עליו. כתב הרא"ם ז"ל בהשגה כלל ו' סי' ד' וכן המרדכי בפ' שני דשבועות דלכחלה נמי יכול לרבות עליו מיב שאינן ע"כ פי' אע"פ שהמעין לא היה אלא כל שהוא אפ"ה מוחר לכחלה לרבות עליו מים שאינן אע"פ שהפוגל אין בכל גופו אלא במים השאובין וכ"ם מקוה שיש בו מ' סאה שכבר היה במים ישיר לעולם בהן כל גופו שמוחר לכחלה לרבות עליו מים שאובין. וכתוב בבית יוסף סימן ר"ל דף רמ"ג ע"א בשם הרמב"ד ז"ל המקוה הנלוס אע"פ שאינו נפסל בשאובין נפסל בשני מרלה אבל בדין המעין שמעמו שאינו נפסל בשאובין אבל בשני מרלה לא שמעמו אלא אין לו אלא כלשון משנתו ולא מלינו דין המעין משנתה אלא בשני דברים אם עשאו כולו שאוב נפסל לגמרי ואם ריבה עליו מים שאובין נפסל מלהטר בזוחלין אבל פיסול מרלה אין בו ע"כ. עוד כתוב שם ע"ב בשם הרשב"א ז"ל בשוף ספר הורח הבית בשער המים המעין מטהר בכל שהוא ומטהר אפי' כשהו מרלאו כולל שם יין או ליר או מוחל ושיו מרלאו כשם שאינו נפסל במים שאובין כך אינו נפסל בשני מרלה ולא עוד אלא אפי' המקוה שנפסל אם המשיך אליו מי מעין המעין מטהר אותו אפי' לא חזרו למרלאיהן כשם שמטהר אותו מפסול השאובי' ע"כ: ולמעין להטביל בו בבל שהוא. ר"י סובר דכל המעין מטהר בכל שהוא דוקא לכלים כגון מחטין ועורות דפסיפא דבעינן ביאת כל גופו כאחת במים דכתיב ורחץ את כל בשרו במים שיכא כל בשרו עולה במים כאחת ועוד דרש' וגא המים מט המים

ציונים

מקוה. שם מעין. מיי' שם ל' פמג שם מוב רש"ש שם כ"ד ג:

חלופי גרסאות

ז ומטבילין נא"א נ"ג. בתוספ' נ"ל כתבין ונא"א פעמים. ורבו נ"ל. ושרבו. בבל נ"ל כל.

תוספות חדשים

משנה ז [במשנה] למעלה מהן מקוה וס'. וכתב דסיו מוגלין במקום בית בעבה שלמה דכלי הוא כתב הרמ' נפסחים דק"ט בשם הרמ' סיבו רבני הבווריים שהיה עומד עליהן נקבין כמוגלת רשון ומהוריים למעין שמתחיבן והרמב"ם בפ"ה מהל' ל"מ כתב שאחר של מים שהיה עומדת נתוכה מעין עיבים:

אליהו רבא

ז ומטבילין כלים וידים שכלאן בו מרגמים סאה מעלין מהן בכלי ומהגיה לידים אבל אם מטבילו בו לא לכלים ולא לגמילה ולא לגמילה אבל שיש בו מ' כאה מטבילין בו את הידים ותלמה ע'.

הדושי מהרי"ה

כי כן הוא בתוספתא שבביא הר"ש ע"ש ולשון השקה לא שייך כאן דל' השקה הוא רק שנתיין מים בשם אבל כאן שנפלו ונתערבו לא שייך לשון השקה:

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ב] שהה למקוה לטהר באשבורן) ומיגיה נ"ב בחיבור דלעגין זוחלין הוי כמעין ואינו משער ב"ש לדעת הש"ך שהתקיני לקבל פ"ה ס"ו בגליון. ועיין בר"ן נדרים (דף מ) שכתב בהשגתיו דמקוטות מקוטות יש דבמקום שהיו זוחלין אף שרבו הוספים דין מעין יש לו לשחר בזוחלים וכיישרו ב"ש. אבל בבקים שנתרבה וחילתו ע"י הוספים אם רבו הוספים אינו נשאר באותו מקום רק באשבורן ובינו ס' סאה:

משנה אחרונה

לא מסני בלאו כולל ואין כאן מ' סאה וכ"כ הר"ב כ"ן וכך הם דברי הר"ם והרא"ש וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה' מקואות ולא כהראב"ד שסובר דלא בעינן מ' סאה לטבילת ידים. וכתב הר"ת שדעת רש"י כדעת רבינו וכ"מ בתוס' דמקוה לא מעלה ולא מורידה אלא לגמרי ואם ריבה עליו מים שאובין נפסל מלהטר בזוחלין אבל פיסול מרלה אין בו ע"כ. עוד כתוב שם ע"ב בשם הרשב"א ז"ל בשוף ספר הורח הבית בשער המים המעין מטהר בכל שהוא ומטהר אפי' כשהו מרלאו כולל שם יין או ליר או מוחל ושיו מרלאו כשם שאינו נפסל במים שאובין כך אינו נפסל בשני מרלה ולא עוד אלא אפי' המקוה שנפסל אם המשיך אליו מי מעין המעין מטהר אותו אפי' לא חזרו למרלאיהן כשם שמטהר אותו מפסול השאובי' ע"כ: ולמעין להטביל בו בבל שהוא. ר"י סובר דכל המעין מטהר בכל שהוא דוקא לכלים כגון מחטין ועורות דפסיפא דבעינן ביאת כל גופו כאחת במים דכתיב ורחץ את כל בשרו במים שיכא כל בשרו עולה במים כאחת ועוד דרש' וגא המים מט המים

יכין — **תפארת ישראל** — **בועז**

עוד כאן: ל) ר"ל לשאוב מהן בכלי. ורתון בהם הידים להרומה [וב"ש לוחלין. דהרי אפילו נטמאו המים ממת וכדומה. מוחרים לגמ"ר לחלין. אף לגרוע בהן מ"מ מבהן הרומה [כתוכן ק"ו מ"ו] ומפ"ם בפ"ד בידים סוף פ"ח ופ"ב פי' ל"ד]. והא דלגרוע לגמרי בהן הרומה דאורייתא. ר"ל דרק לדיוקא נקט נמ"ל לאמעוי' דהא לטבילת בהן הידים כפי הלריך לקודש [פתיגנה פ"ב פ"ה] פכיל. וכ"ם לעיל מ"ה דפסולי' לטבילה ידים. ומשום חומרא דקודש. ולי"ל גם לטבילה ידים לחולין פסולי' מדאין בהן מ' סאה. [או"ח קי"ם סס"ו]. והא דלא אמעוין הכא דבנפל בהן מה לא הלך בהן אמא דטהורים ה"ו משום דכ"ם הוא ממעלה דאשה. דג"כ טהור בכה"ג [וכמ"ז] וכ"ם הכא: (לא) שלא מי נשמים: לב) כלי גוף. הון מזב זכר. דלריך מים חיים לעבילתו: לג) כלים. וכ"ם דברי להטביל הידים לקודש. והר"ב אל"ל הנא להמעוין דבשהה מהן אמא. אלא וכו'. דמוהר הטהר לשהוה משם אפי' לכחלה. וכ"כ מוהר לכאוב משם בכלי טהור. משום דכל הכך כ"ם הוא ממשנה ו' שהוא מעלה לאמה מזו: לד) פחוחים ממ"ם: לה) שבפנו לחוכן שאובין מרוחים ממי המעיין: לו) דמי נשמים מ"ם שנקוו. מטהרין רק בשומרין כטסן. ולא בזוחלין. יהבך ממי מדלא הי' מהחלה מ"ם. והשאובים מרוחים ממי המעיין. דינן בזה כמי מקוה לטהר רק כשומרין כטסן. פירוש במקום שהיו עוחלין בהחלה'. מוהר לטבול אף כשוחל ממי השהא [חוספתא]: לז) דחוקא

במקוה לריך בין לעבילה אדם או כלי מ' סאה מדרבנן. אבל במעין סגי לכה"פ לכלי בב"ם. וכל שהוא לאו דוקא. דלכל הפחות לריך שיהי' נוף הנעבל בין אדם בין כלי מטבילה במים בפעם א'. ואם אף באדם ואין מ' סאה. וכגון שהוא ילד או אטם נון. אפ"ה כיון שהוא מעין כאר

רש"י כדעת רבינו וכ"מ בתוספתא ואף על פי שהרמב"ם וכ"ל יוצה סוברים כהראב"ד מכ"ל. וכ"ל לכתוב שנם דעת הר"ם והרא"ם וכה"ב כהרמב"ם. ולפי מ"ם ליתנה דמתני' משתמע כן: **ז למעלה** מהן מקוה שיש בו מ' סאה. הכא ה"מ למיפני שוב מעלה אחת מקוה שטולו שאובין פחות לנפלי קריין ופטולין לכל הבמאים כדלקמן כפ"מ והדר ליהני כך מקוה שיש בו מ' סאה מי נשמים. אלא דהכא לא איירי אלא בטבילה לחומה וקדשים ובטבילת נפלי קריין אינה אלא לד"מ: **שבו טובלין ומטבילין**. הא דלא הני סתמא שבו טבילה לבמאים. אמנם דקמ"ל מטבילין דומיא דטובלין כדאיתא בתוספתא זה בכלל כל מקום שאדם טובל בו ידים וכלים טובלין. דמוכח דידים וכלים נמי לריכין מ' סאה כדפי' לפיל: **ורבו** עליו מים שאובין. ה"ם רבו עליו מי נשמים דינא הכי אלא דקמ"ל אפי' שאובין לא מבטלי מתוכת מבילה. ואיכא למידק כיון דבכל דוכתא דאוריתא ה"ל אמאי לא בטל המעין וימא דבטל בחוב. מיהו בב"ש בשם הר"ן דמעין חשוב הוא ולא בטל אלא הוא מבטל כל המים הבאים עליו פ"ל ובטיומי אינו תנין הא דקי"ל דבר חשוב אינו בטל אינו אלא מדרבנן להחמיר. אבל הכא כיון דמדאורייתא בטל ופסול ביכי מלינו להכשיר. ולולי דברי הר"ן אפשר לומר דמעמם קטם לא בטל שהמעין קטם בחקומו ודין קטם מדאורייתא לא בטל אפי' לבקל. ואפ"ג דדין קטם אינו אלא בהמיסור והיתר כל אחד קטם בחקומו אלא שאין ישוב לקח אבל בשמטורנין לא ה"ל מטורנין כך. הכא נומה בהמין ומקומו ביכר לשולם והי קטם ולא בטל. ושוב נאינו הר"ן בגדרים ד' מ"ם נשוף הקונית כתב בשם הרמב"ם הא דבנו טופפין עוה למעין דוקא בשריבה בשמה המעיו אמנו שבשם הוא מבטלם מיתיו ומבטל כל המים הבאים ע"ל ואי"ם

אוכל פרוד. לשון הר"ב שהוא חלוק לפירורים פירורים וכ"כ הר"ם. ומסיים מ"כ פרוד בדלית מלשון שני פרידי ספר על פרידה אחת של תרווד רקב דפרק המפלת (דף כ"ז) ע"כ. ועיין בס"פ דלקמן: **ט מקל** שהיא מלאה משקים טמאים. אע"פ שמלינו במשנה י"ז פי"ז דכלים. מקל שיש בו בית קבול מוחה ומרגלית בכאן. אין כ"ל לפרש שהוא חלול ונתמלא בו מים* אלא מיירי שעל פני כולו נתמלא במשקים טמאים. וכן מלאתי בפי' הרמב"ם בנח"י שכתב המקל אם נשרה במשקים טמאים כו':

משקים טמאים. אין הכוונה כל המשקים ואפי' המכשירים אלא ר"ל בכאן המים בלבד. שאין השקה מועלת אלא למים בלבד. וכדפי' הר"ב במ"ג פ"ב דכילה: **הנצוק**. פי' הר"ב קלוח עטר וט' וא"ל שמעתי מכלי מהור לכלי

*) הר"ש משפיף „ומתמא הוא מתלוי"

אוכל פרוד אינו מצטרף יב): **ט מקל שהיא מלאה משקין טמאין** יג) **כיון שהשיקה למקוה טהורה דברי רבי יהושע. וחכמים אומרים עד שיטביל את כולה** יד). **הנצוק** יה) **והקטפרס** טו): **ט כיון שהשיקה למקוה. כיון שהכר קלה אחד מן המקל במקוה** אע"פ שלא הטביל כולו מהרו כל המשקין טמאין שבראשו אחר דקטפרס חבור: **עד שיטביל את כולה**. דקסברי רבנן קטפרס אינו חבור. קלוח עטר הבא מלמעלה למטה בזקיפה כעמוד:

*) הר"ש משפיף „ותוכר המשקה" וט'

מלאכת שלמה

ההרדל מלטרף למשקה קלי שהוא מופס כפין החרדל. ע"כ: **ט הנצוק** והקטפרס ומשקה טופס. כתב המרדכי בשבועות בשם תוס' ז"ל דבגיטין דהא דתנן הנצוק והקטפרס אינם חבור לא לטומאה ולא לטהרה פי' ר"ת ז"ל דהייט דוקא מי נשמים דשתידין לפסוק אבל מי נהר שאין מתידין לפסוק הוי חבור טופס ע"מ להטמיא מיהו צריך שיהא הנקב כשופרת הגוד ע"כ. והברייתא ה"ר יונה ז"ל בברכות פרק אלו דברים דלמכילתא הגוף נצוק וקטפרס לא הוו חבור אבל לטבילת ידים הוו חבור ופ"ש בס' בתרת דפ"ז בהר"ן ז"ל בדף שם"נ שהביא שם דעת הרמב"ן ז"ל שפי' דהא מתני' ר' יהודה היא והכיא ראיה משם פ' שני דגיטין והוא הר"ן ז"ל דהה ראייתו וכתב דנהי דהתם מתני' דאם רגליו של ראשון נוגעות במים דכפ"ז דמקוואות פי' ו' מוכחת דר' יהודה אית ליה לענין מקוואות נצוק חבור כל היכא דאיכא למימר נוד אחית אפ"ה מתני' דהנצוק והקטפרס לא מוכח דבר' יהודה אתיא כדי שנעשרך לומר דבי קתני דנצוק אינו חבור דוקא בשאין סוף הקלוח לירד אלא אפשר דברבנן מיתוקמא וכי קאמר דנצוק אינו חבור אפילו בשפופו לירד קאמר ולכוותה אמר רב הונא בגמ' דביין נסך כי פ"ג הוי חבור ועוד שאפילו תרצה לומר דהתם דנצוק והקטפרס ר' יהודה נמי מודה בה אפשר דבי קאמר דנצוק אינו חבור לטהרה לא לענין מקוואות קאמר אלא לענין השקה וכי אית לי' לר' יהודה דנצוק חבור כל היכא דאיכא למימר נוד אחית דוקא לענין מקוואות ור'

יכין גר לטעמים אזיל דס"ל [רפ"ג דאהלות] דכל טומאה שנחלקה אינה מלטרפת: בה) ר"ל שהוי מים שמאים טופחין על פניו שבאוץ. מיהו דוקא מים שמאים. הא שאר משקין שמאין. לא מהני להו השקה [כנ"ל דיז"כ]. ופסורים הא"ל לסיים. דהייט המשקין שעל פני המקל. אלא משום דהמשקה טופח שעל פני המקל לא חזי לכלום. ואין כ"מ מידי אם הן מהורים או שמאים. אלא משום שכל עוד שהמשקה שמא טופח על פני המקל. הרי המקל בחזקת שמא. שכל שאוחזה ידיו ידיו. וכשיגע שם כלי לא אוכלין. ישמעמו להכי קאמר מהורה ר"ל שאחר שהשיק קלם של מהמקל. גם המים שבקלה הב' טופרו בהשקה. דלענין השקה אמריגן קטפרס חיבור. ולפיכך שמקל בכל מקום שיגע בה מהרות, מהורים [ומציגו בחלל גם לשה נקבה כגון מקל שבראשם משקין [שבת פ"ל] וגם בשמשתו נופח כולה עקם לשקל בגשון נקבה. אבל פליגו בו גם לשון זכר. מקל שים בו בית קבול מוחה [כלים פי"ז מפ"ז]. ופליגו בשם מיני כיולא בו שקרלים לפפרים בגשון זכר ולפפרים בגשון נקבה. ובל"ר הרי יחוש הכלל בל"ה דכל שאין בו רוח חיים וכרכו ונקבו. בפ"ב הר"י פרשת ושלם]. ואע"ג דלקמן במשנה מקן סרעיקה והקטפרס אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. ודומה לומר דר' יהושע פליג אהאי כללא. ל"ל דלר' יהושע שאני השקה. דכיון דרק מעשה זריעה מעשר מעשר [כפסחים לד"ב]. והרי כל זרוע נעשר משהוברם. אף שאין בו קנוח זרוע. ורק קלח ממנו. כשתילין שמאין שנתלן [תרומות פ"ז מ"ט]. ומה"מ גם שלג שנמשה והשיק מקצתו. נעשר כולו [כדלה ח"ה]. מ"מ מה"מ גם קטפרס חבור בו. מיהו דוקא מקל. שהוא פשוטי כלי עץ שמתקע"ו. ואפילו שומאת מדרס אינו מקבל. משום דרק לתרוצי סוגיא הוא דעביד [בשבת סו"ח]. אבל שאר כלי שיש בו בית קבול. ופני הטיגן של הכלי מלוחלחין במים שמאים. אפילו השיק מקצתו. לא נעשרו שמים שע"ג פני הכלי. דהרי נעמת הכלי מהמים מחלה. והיא מחזרת ומעמת המים שעל פניה אף לאחר השקה (יב): בו) דס"ל דגם לענין השקה לא מהני קטפרים (יג): בו) קלוח מים שיורד בחוזק בעמוד. שמתהווה בקטפרין

תפארת ישראל בועז

להאוכלין תרומה תלוה כל כך של משקין של תרומה בשיעמאתם: (יב) ותמוהין בהן דברי רבינו תוי"ם. שבתב שאין צריך לפרש בהן שהמקל מלוא ונתמלא בו מים. ובמקל שיש בו בית קבול מרגליות ומזוזה. אלא מיירי שכל פני כולו נתמלא במים שמאין. אבל"ל הטהור. ובמתילת בכוד רבינו מהר אין צריך דקאמר. וכי אפשר לאוקמי למשנתנו בן. והרי בשיש בו בית קבול. נעמת הוא עצמו מהמשקין הטמאין. והוזר ומעמת להמשקין שבושקו. וע"פ:

(יג) וא"ת לרבנן דס"ל דאין קטפרס מועיל בהשקה. א"כ אחיך אפשר שיועיל השקה בכרי שלג שנעמת [נדה י"ז ח']. י"ל דהתם מיירי בשהשלג מונח תוך כלי. דאז הכלי מצרפו. וכן כתב רש"י התם. ואי"ל א"כ נעמת הכלי מהשלג הנמת. י"ל דבאין דשלג לא חשיב משקה רק בשהשב עליו למשקה. ובדקאמר התם. וגם לא דמי כלל למשקין של זב ווכה לכהי לא גזרו עליו שיעמת כלי. ואח"ג דעכ"פ הא שיהי' כל מה שבכלי מצרף ויחשב כגוף א' הוא רק מדרבנן [כרמב"ם פי"ב מהלכות ש"ן] ואחיך יועיל בהשקה לטומאה דאורייתא. י"ל כל מקום שהאוירן לך חכמים. משלך נתנו לך [בשלחי מירוכין]. וה"נ דלהני השקה למשקין טמאין. רק מדרבנן הוא. תדע לא"ד דס"ל [פסחים דף ס"ו א'] דאין טומאה למשקין כל עיקר. כיון דאין מקבלין טומאה מנ"ל השקה. ואפילו לאתי דקיי"ל כאחיך מ"ד דמשקין אין מקבלין טומאה דאורייתא. רק לטמאה דברים אחרים הוא מדרבנן [כרמב"ם פ"ז מהלכות ש"ן]. אכ"פ כיון דלא שייך השקה רק למים של טולין. דאילו של קודש. כמי שכוך לאב אז מי חטאת. הרי באמת לא מועיל להו השקה [בפסחים לד"כן]. אע"כ דלא שייך השקה רק במים דאולין שנעמתו והרי במים טולין טמאין לא כ"מ מידי מדאורייתא אם טמאין אז מהורין הן. דאי לענין שתייתן. הרי מדאורייתא אפילו מהור נמור מותר לאכול ולשתות מאכלין ומשקין טמאין וכאמר בטהרתו. ורק מכמים נזרו שבשאכל מני פרס אוכלין טמאין אז שתה רביעית משקין טמאין. אפילו הן שניים. הרי הוא שני לטומאה עד שיטבול [כרמב"ם פ"ח מהלכות ה"י וי"ח]. ואת"ל דבכ"פ כ"מ דבשהמים טמאין ונעמתו לטמאלים ומשקין. נ"כ ליתא. דהרי קי"ל דמדאורייתא משקין טמאין אין מטמאין לשום דבר [כרמב"ם רפ"ז מהלכות ש"ן] ורק מכמים נזרו שיהיו חמורין גם מאוכלין טמאין. ויטמאו גם לכלי מגורת מעייטות סוב [בשבת יד"ב]. ואת"ל פ"כ לענין

ציונים

ט שר שיפביל. פי' שם פ"ב כ"ח וכ"ו: הנצוק בשון פ"ח ופ"ב ופי' שם פ"ב כב"ש:

חלופי גרסאות

אוכל פרוד. בד"ב מהר:

תוספות חדשים

ח בהרע"ב ר"ח אוכל פרוד כו' פירורים דקין וכרא"ם כתב לפסר רבי יוסף אפילו בשר כלים אוכלים אין מיטר מים מהכון לקבל טומאה:

ט בתוי"ם ד"ח הנצוק. כ"כ הרמב"ם רפ"ז מטמ"ל ומטים בד"ל בקטפרס מלון לשון כו' אבל פלון לתם עמאין מפני שהפשן מפרכן פ"כ והוא מהתוספתא פ"ם בכ"ש:

אליהו רבה

פרוד כו'. רבי יוסף לפעמים לאמר (ריש פרק ו דאהלות) כל הטמאין בהאל שמאלקו שהל דפסר לא מלטרף:

ט הנצוק אינו חבור. כגון קטפרס מכלי לכלי וגם קטל יום בקילות איש שמא אלא אותו ספס כדתקן בקטל יום (פ"ב ז):

משנה אחרונה

ט כיון שהשיקה למקוה טהרה. פי' הר"ב דס"ל קטפרס חבור. וסיפא דקתני קטפרס אינו חבור אתאן בחכמים. וא"ל הא דלריך למיתני בבא דמקל דה"ל למיתני בסיפא רבי יהושע אומר קטפרס חבור ולא לריך מלתא דמקל. דקא"ל אפילו במקל דאיכא תרתי קטפרס וטופח דסח' מקל בהוא זקוף אינו מחזיק משקה אלא דבר מופס אפ"ה מבטי' ר"י וכן תני בתוספתא' מקל שהוא מלא משקין טופחים. ולהרמב"ם דמפרש לקמן כל קטפרס הוי טופח וקטפרס וטופח חדא מילתא הוא כמ"ש בסמוך. לריך לישב למה לי בבא דרישא ולישני בסיפא ר"י מבשיר בקטפרס:

הגיצוק והקטפרס. ניצוק היינו עמוד המים שהוא נשפך מן הכלי ועומד כולו באויר. וקטפרס שהעמוד היורד נסתך ונגרר על החל לו ע"ג המקל כדלעיל. ומשקה טופח היינו שמונח על הארץ כמ"ש הר"ב. אבל הרמב"ם

קטפרס. מיס הכאיס מלמעלה למטה דרך מדרון של חל נבוה: ומשקה טופח. ואין בו טופח על מנת להטפיח. שאין בו כל כך משקה שאם טפח בהן ידו עלה בה משקה שיוכל להטפיח ד"א: אינו חבור לא לטומאה. שאם משקיס תלושין הן ונגע ממא בחחתון הנלין טהור וכן לענין משקה טופח ואפילו במקוס חלק. אם משקין מכאן. ומשקין מכאן. ומשקה טופח באמלע. נגע ממא במשקה טופח. משקין שמכאן ומכאן טהוריס. אע"פ שמחוברים לו: ולא לטהרה. כגון נומא שאין בה מ' סאה. ונוקו או משקה טופח מחובר לנומא זו. ולמקוה כשר. אינו חבור. והמובל בנומא זו לא עלתה לו קבילה: אשבורן. מקוס עמוק שנקוו בו מיס: חבור לטומאה ולטהרה. ואם נטמאו קלתן נטמאו כולן וכן אם נתחברו קלת מהן למקוה וטהרו. טהרו כלן:

והקטפרס [נח] **ומשקה טופח** [נט]. **אינן חבור לא לטומאה** [ס] **ולא לטהרה** [סא]. **והאשבורן** [סב]. **חבור לטומאה ולטהרה:**

(ד"ה כטובייה) הטעם דיש לחלק ולייחס כל המשקיות. דבקרקע שוה היכא דליכא כוחל כלל סני בטופח ע"מ להטפיח. והיכא דאיכא נקב בכוחל בטיגן (קליפת שום) כרוחב שפופרת הגוד. ופ"ג כוחל סני כקליפת השום ופ' לעיל בספ"ז:

והאשבורן. פי' הר"ב מקוס עמוק שנקוו בו מיס. וז"ל רש"י בפרק כל שעה (דף מ"ב) אשבורן לשון שבירה שמתחבר הקרקע ואחספיס המיס שם עכ"ל:

מלאכת שלמה

וד' יהודה היא עכ"ל ז"ל וכן כתבו התוס' בשם ר"י ז"ל שם ריש פרק שני דגיטין. ועיין במ"ש בפרק בתרא דע"ז סוף סימן ז' ומשם תדע ותשכיל מימרת רב הונא:

והאשבורן. פי' הרמב"ם ז"ל אשבורן הוא כלי כלי ספק וזה מבואר אצל המפרשים. וכתב הרא"ש ז"ל אשבורן היא נומא לשון שבר ארן מלשה שמתבקעה ונקוו שם המים הוי חבור לטומאה ולטהרה אם אשבורן מחבר שני מקוואות הכרים הוכשרו וכן אם חבר כלי מלא משקים טמאים לאשבורן הסמוך למקוה שהרו כאילו הביקן למקוה ולענין טומאה שלא שייך להזכיר מים שבנומא לענין חבור כיון שמים שבתוך הנומא לא מקבלי טומאה כדאיתא בריש מקואות דמים מחוברין לאו בר קבולי טומאה ניהו היאך יחברו יחד מים שבשני נומות לטומאה אלא לענין טומאה מיירי במים שבשני כלים ונוגעים בשפת הכלי זה לזה הוי חבור ונטמאו זה עם זה וכל בית כטום מים מבנהו בלשון אשבורן לפי שהוזכר אשבורן אצל מקוה א"נ הא דאמרן בריש מקואות דמים מחוברין לא מקבלי טומאה ניהו אי נגיס שנקוו מעצמן אבל השופך מים לתוך נומא בר קבולי טומאה ניהו וכן מוכח בפ"ק דפסחים נבי מקוי בי מסבחיא דכן לא שנו אלא בקרקע ובקרקע נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל בה מחטין אבל לא הוי רביעית אמאים. פ"ב:

ומשקה [עא] **טופח** [עב] **מטמא** [עג] **ומטהר** [עד] **ומחבר** [עה] **ומקבל** [עו] **ומעביר** [עז] **ומרבה** [עח] **ומכשיר** [עט] **ומפסיל** [פ] **ומקבל** [פא] **ומעביר** [פב] **ומרבה** [פג] **ומכשיר** [פד] **ומפסיל** [פה] **ומקבל** [פו] **ומעביר** [פז] **ומרבה** [פח] **ומכשיר** [פט] **ומפסיל** [צ] **ומקבל** [צא] **ומעביר** [צב] **ומרבה** [צג] **ומכשיר** [צד] **ומפסיל** [צה] **ומקבל** [צו] **ומעביר** [צז] **ומרבה** [צח] **ומכשיר** [צט] **ומפסיל** [ק] **ומקבל** [קא] **ומעביר** [קב] **ומרבה** [קג] **ומכשיר** [קד] **ומפסיל** [קה] **ומקבל** [קו] **ומעביר** [קז] **ומרבה** [קח] **ומכשיר** [קט] **ומפסיל** [ר] **ומקבל** [רא] **ומעביר** [רב] **ומרבה** [רג] **ומכשיר** [רד] **ומפסיל** [רה] **ומקבל** [רו] **ומעביר** [רז] **ומרבה** [רח] **ומכשיר** [רט] **ומפסיל** [ש] **ומקבל** [שא] **ומעביר** [שב] **ומרבה** [שג] **ומכשיר** [שד] **ומפסיל** [שה] **ומקבל** [שו] **ומעביר** [שז] **ומרבה** [שח] **ומכשיר** [שט] **ומפסיל** [ת] **ומקבל** [תא] **ומעביר** [תב] **ומרבה** [תג] **ומכשיר** [תד] **ומפסיל** [תה] **ומקבל** [תו] **ומעביר** [תז] **ומרבה** [תח] **ומכשיר** [תט] **ומפסיל** [תי] **ומקבל** [תיא] **ומעביר** [תיב] **ומרבה** [תיג] **ומכשיר** [תיד] **ומפסיל** [תיה] **ומקבל** [תיו] **ומעביר** [תיז] **ומרבה** [תיח] **ומכשיר** [תיט] **ומפסיל** [תיי] **ומקבל** [תיא] **ומעביר** [תיב] **ומרבה** [תיג] **ומכשיר** [תיד] **ומפסיל** [תיה] **ומקבל** [תיו] **ומעביר** [תיז] **ומרבה** [תיח] **ומכשיר** [תיט] **ומפסיל** [תכ] **ומקבל** [תכא] **ומעביר** [תכב] **ומרבה** [תכג] **ומכשיר** [תכד] **ומפסיל** [תכה] **ומקבל** [תכו] **ומעביר** [תכז] **ומרבה** [תכח] **ומכשיר** [תכט] **ומפסיל** [תל] **ומקבל** [תלא] **ומעביר** [תלב] **ומרבה** [תלג] **ומכשיר** [תלד] **ומפסיל** [תלה] **ומקבל** [תלו] **ומעביר** [תלז] **ומרבה** [תלח] **ומכשיר** [תלט] **ומפסיל** [תמ] **ומקבל** [תמא] **ומעביר** [תמב] **ומרבה** [תמג] **ומכשיר** [תמד] **ומפסיל** [תמה] **ומקבל** [תמו] **ומעביר** [תמז] **ומרבה** [תמח] **ומכשיר** [תמט] **ומפסיל** [תנ] **ומקבל** [תנא] **ומעביר** [תנב] **ומרבה** [תנג] **ומכשיר** [תנד] **ומפסיל** [תנה] **ומקבל** [תנו] **ומעביר** [תנז] **ומרבה** [תנח] **ומכשיר** [תנט] **ומפסיל** [תס] **ומקבל** [תסא] **ומעביר** [תסב] **ומרבה** [תסג] **ומכשיר** [תסד] **ומפסיל** [תסה] **ומקבל** [תסו] **ומעביר** [תסז] **ומרבה** [תסח] **ומכשיר** [תסט] **ומפסיל** [תע] **ומקבל** [תעא] **ומעביר** [תעב] **ומרבה** [תעג] **ומכשיר** [תעד] **ומפסיל** [תעה] **ומקבל** [תעו] **ומעביר** [תעז] **ומרבה** [תעח] **ומכשיר** [תעט] **ומפסיל** [תפ] **ומקבל** [תפא] **ומעביר** [תפב] **ומרבה** [תפג] **ומכשיר** [תפד] **ומפסיל** [תפה] **ומקבל** [תפו] **ומעביר** [תפז] **ומרבה** [תפח] **ומכשיר** [תפט] **ומפסיל** [תצ] **ומקבל** [תצא] **ומעביר** [תצב] **ומרבה** [תצג] **ומכשיר** [תצד] **ומפסיל** [תצה] **ומקבל** [תצו] **ומעביר** [תצז] **ומרבה** [תצח] **ומכשיר** [תצט] **ומפסיל** [תק] **ומקבל** [תקא] **ומעביר** [תקב] **ומרבה** [תקג] **ומכשיר** [תקד] **ומפסיל** [תקה] **ומקבל** [תקו] **ומעביר** [תקז] **ומרבה** [תקח] **ומכשיר** [תקט] **ומפסיל** [תקי] **ומקבל** [תקיא] **ומעביר** [תקיב] **ומרבה** [תקיג] **ומכשיר** [תקיד] **ומפסיל** [תקיה] **ומקבל** [תקיו] **ומעביר** [תקיז] **ומרבה** [תקיח] **ומכשיר** [תקיט] **ומפסיל** [תקכ] **ומקבל** [תקכא] **ומעביר** [תקכב] **ומרבה** [תקכג] **ומכשיר** [תקכד] **ומפסיל** [תקכה] **ומקבל** [תקכו] **ומעביר** [תקכז] **ומרבה** [תקכח] **ומכשיר** [תקכט] **ומפסיל** [תקל] **ומקבל** [תקלא] **ומעביר** [תקלב] **ומרבה** [תקלג] **ומכשיר** [תקלד] **ומפסיל** [תקלה] **ומקבל** [תקלו] **ומעביר** [תקלז] **ומרבה** [תקלח] **ומכשיר** [תקלט] **ומפסיל** [תקמ] **ומקבל** [תקמא] **ומעביר** [תקמב] **ומרבה** [תקמג] **ומכשיר** [תקמד] **ומפסיל** [תקמה] **ומקבל** [תקמו] **ומעביר** [תקמז] **ומרבה** [תקמח] **ומכשיר** [תקמט] **ומפסיל** [תקנ] **ומקבל** [תקנא] **ומעביר** [תקנב] **ומרבה** [תקנג] **ומכשיר** [תקנד] **ומפסיל** [תקנה] **ומקבל** [תקנו] **ומעביר** [תקנז] **ומרבה** [תקנח] **ומכשיר** [תקנט] **ומפסיל** [תקס] **ומקבל** [תקסא] **ומעביר** [תקסב] **ומרבה** [תקסג] **ומכשיר** [תקסד] **ומפסיל** [תקסה] **ומקבל** [תקסו] **ומעביר** [תקסז] **ומרבה** [תקסח] **ומכשיר** [תקסט] **ומפסיל** [תקע] **ומקבל** [תקעא] **ומעביר** [תקעב] **ומרבה** [תקעג] **ומכשיר** [תקעד] **ומפסיל** [תקעה] **ומקבל** [תקעו] **ומעביר** [תקעז] **ומרבה** [תקעח] **ומכשיר** [תקעט] **ומפסיל** [תקפ] **ומקבל** [תקפא] **ומעביר** [תקפב] **ומרבה** [תקפג] **ומכשיר** [תקפד] **ומפסיל** [תקפה] **ומקבל** [תקפו] **ומעביר** [תקפז] **ומרבה** [תקפח] **ומכשיר** [תקפט] **ומפסיל** [תקצ] **ומקבל** [תקצא] **ומעביר** [תקצב] **ומרבה** [תקצג] **ומכשיר** [תקצד] **ומפסיל** [תקצה] **ומקבל** [תקצו] **ומעביר** [תקצז] **ומרבה** [תקצח] **ומכשיר** [תקצט] **ומפסיל** [תקק] **ומקבל** [תקקא] **ומעביר** [תקקב] **ומרבה** [תקקג] **ומכשיר** [תקקד] **ומפסיל** [תקקה] **ומקבל** [תקקו] **ומעביר** [תקקז] **ומרבה** [תקקח] **ומכשיר** [תקקט] **ומפסיל** [תקר] **ומקבל** [תקרא] **ומעביר** [תקרב] **ומרבה** [תקרג] **ומכשיר** [תקרד] **ומפסיל** [תקרה] **ומקבל** [תקרו] **ומעביר** [תקרז] **ומרבה** [תקרח] **ומכשיר** [תקרט] **ומפסיל** [תקש] **ומקבל** [תקשא] **ומעביר** [תקשב] **ומרבה** [תקשג] **ומכשיר** [תקשד] **ומפסיל** [תקשה] **ומקבל** [תקשו] **ומעביר** [תקשז] **ומרבה** [תקשח] **ומכשיר** [תקשט] **ומפסיל** [תקת] **ומקבל** [תקתא] **ומעביר** [תקתב] **ומרבה** [תקתג] **ומכשיר** [תקתד] **ומפסיל** [תקתה] **ומקבל** [תקתו] **ומעביר** [תקתז] **ומרבה** [תקתח] **ומכשיר** [תקתט] **ומפסיל** [תקי] **ומקבל** [תקיא] **ומעביר** [תקיב] **ומרבה** [תקיג] **ומכשיר** [תקיד] **ומפסיל** [תקיה] **ומקבל** [תקיו] **ומעביר** [תקיז] **ומרבה** [תקיח] **ומכשיר** [תקיט] **ומפסיל** [תכ] **ומקבל** [תכא] **ומעביר** [תכב] **ומרבה** [תכג] **ומכשיר** [תכד] **ומפסיל** [תכה] **ומקבל** [תכו] **ומעביר** [תכז] **ומרבה** [תכח] **ומכשיר** [תכט] **ומפסיל** [תל] **ומקבל** [תלא] **ומעביר** [תלב] **ומרבה** [תלג] **ומכשיר** [תלד] **ומפסיל** [תלה] **ומקבל** [תלו] **ומעביר** [תלז] **ומרבה** [תלח] **ומכשיר** [תלט] **ומפסיל** [תמ] **ומקבל** [תמא] **ומעביר** [תמב] **ומרבה** [תמג] **ומכשיר** [תמד] **ומפסיל** [תמה] **ומקבל** [תמו] **ומעביר** [תמז] **ומרבה** [תמח] **ומכשיר** [תמט] **ומפסיל** [תנ] **ומקבל** [תנא] **ומעביר** [תנב] **ומרבה** [תנג] **ומכשיר** [תנד] **ומפסיל** [תנה] **ומקבל** [תנו] **ומעביר** [תנז] **ומרבה** [תנח] **ומכשיר** [תנט] **ומפסיל** [תס] **ומקבל** [תסא] **ומעביר** [תסב] **ומרבה** [תסג] **ומכשיר** [תסד] **ומפסיל** [תסה] **ומקבל** [תסו] **ומעביר** [תסז] **ומרבה** [תסח] **ומכשיר** [תסט] **ומפסיל** [תע] **ומקבל** [תעא] **ומעביר** [תעב] **ומרבה** [תעג] **ומכשיר** [תעד] **ומפסיל** [תעה] **ומקבל** [תעו] **ומעביר** [תעז] **ומרבה** [תעח] **ומכשיר** [תעט] **ומפסיל** [תפ] **ומקבל** [תפא] **ומעביר** [תפב] **ומרבה** [תפג] **ומכשיר** [תפד] **ומפסיל** [תפה] **ומקבל** [תפו] **ומעביר** [תפז] **ומרבה** [תפח] **ומכשיר** [תפט] **ומפסיל** [תצ] **ומקבל** [תצא] **ומעביר** [תצב] **ומרבה** [תצג] **ומכשיר** [תצד] **ומפסיל** [תצה] **ומקבל** [תצו] **ומעביר** [תצז] **ומרבה** [תצח] **ומכשיר** [תצט] **ומפסיל** [תק] **ומקבל** [תקא] **ומעביר** [תקב] **ומרבה** [תקג] **ומכשיר** [תקד] **ומפסיל** [תקה] **ומקבל** [תקו] **ומעביר** [תקז] **ומרבה** [תקח] **ומכשיר** [תק

ਸਮਾਜ ਦਾਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਮਾਜ ਦਾਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਮਾਜ ਦਾਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਮਾਜ ਦਾਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਸਮਾਜ ਦਾਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ

ગ્રામ્ય વિકાસ વિભાગ

ગ્રામ્ય વિકાસ અને સ્વાવલંબન

સત્ર : ૨૦૨૪-૨૫ (સેમેસ્ટર-૩)

પ્રશ્નપત્ર : ૧૩ — ગ્રામ્ય અર્થતંત્ર અને સહકાર

તારીખ : ૧૨ ઑક્ટોબર, ૨૦૨૪ (સોમવાર)

સમય : ૧૦:૩૦ થી ૧૩:૩૦ કલાક

કુલ ગુણ : ૭૫

સૂચનાઓ :

૧) પ્રશ્ન ૧ ફરજિયાત છે. બાકીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

૨) જમણી બાજુના અંકો પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

૩) આકૃતિ સ્વચ્છ અને નામાંકિત દોરો.

પ્રશ્ન ૧ ક) ટૂંકમાં જવાબ આપો (કોઈપણ ચાર) — ૧૦

૧) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની બે લાક્ષણિકતાઓ લખો.

૨) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં બિનખેતી રોજગારનું મહત્ત્વ શું છે?

૩) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે?

૪) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં મૂડીની અછતનાં કારણો જણાવો.

૫) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો કયી છે?

૬) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન શું છે?

ખ) ખાલી જગ્યા પૂરો (કોઈપણ ત્રણ) — ૩

૧) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રનું મુખ્ય ચાલક બળ _____ છે.

૨) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં _____ ઋણ સૌથી સુલભ હોય છે.

૩) સહકારી મંડળીનું સંચાલન _____ દ્વારા થાય છે.

૪) ગ્રામ્ય બજારોમાં _____ પ્રથા પ્રચલિત છે.

૫) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય _____ છે.

પ્રશ્ન ૧ ગ) ટૂંકમાં સમજાવો (કોઈપણ બે) — ૧૨

૧) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો.

૨) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો ટૂંકમાં સમજાવો.

૩) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો.

પ્રશ્ન ૧ ઘ) ટૂંકમાં સમજાવો (કોઈપણ બે) — ૧૨

૧) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો.

૨) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો.

૩) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો.

પ્રશ્ન ૨ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪ ક) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૨૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૩૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૪૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૫૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૬૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૭૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૮૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૯૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૧ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૨ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૩ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૪ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૫ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૬ ક) ગ્રામ્ય બજારોની કામગીરીમાં અડચણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં વિનિમય પ્રથાનું સ્થાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૭ ક) ગ્રામ્ય વિકાસનું અંતિમ લક્ષ્ય શું છે? સમજાવો. — ૧૨

ખ) સહકારી મંડળીના સભ્યપદ માટે કયા ધોરણો હોય છે? સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૮ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં મૂડીની અછતનાં કારણો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિકાસમાં સ્વયંસેવી સંસ્થાઓનું યોગદાન સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૦૯ ક) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રોજગારી વધારવાના ઉપાયો સમજાવો. — ૧૨

પ્રશ્ન ૧૧૦ ક) સહકારી મંડળીના સિદ્ધાંતો સમજાવો. — ૧૨

ખ) ગ્રામ્ય અર્થતંત્રમાં કૃષિ અને બિનકૃષિ ક્ષેત્રનો પરસ્પર સંબંધ સમજાવો. — ૧૨

**પ્રશ્ન ૧૧૧ ક) ગ્રામ્ય બજાર

סימן רצא

טוליטולה לה"ר יהודה בן אשר נר"ו

שאלת ראובן נדר או נשבע שלא יאכל ענבים ולא ילבש בגדי משי. ואח"כ שאל לחכם על קצת נדרו, ר"ל על הענבים או על בגדי המשי והותר לו. אם יכול לאכול ענבים וילבש בגדי משי מטעם כי נדר או שבועה שהותר מקצתו הותר כלו, כדאמרינן בנדרים[1], האומר קונם שאני נהנה לכלכם והותר לאחד מהם הותרו כלן. ואם אמר לך ולך ולך הותר הראשון הותר השני. או אם נאמר כי לא דמי לזו. כי בעלמא כשהוא נדר שאינו נהנה היא הפעולה אחת ובזה נאמר הותר מקצתו הותר כלו. או ג"כ אם נדר שלא יאכל ענבים ותמרים, מאחר שהאכילה אחת היא אמרינן הותר מקצתו הותר כלו. אבל בראשונה בענבים ובבגדי משי הם פעולות משונות, ולא אמרינן בה הותר וכו'.

תשובה נראה שלא הותר לשניהם, דשתי שבועות הן. שהרי אם עשאן שתיהם בהעלם אחד חייב שתים. וגם אין לומר בהן שיהיו מצטרפין, וכיון שהן כב' שבועות מוחלקות, צריך התר לכל אחת ואחת. כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות נדרים[2], דאם אמר שתיני נהנה לזה לזה לזה צריכין פתח לכל אחד ואחד וכן כל כיוצא בזה. והוא שפסק בכאן דלא כר' שמעון דס"ל עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד אלא כיון דאמר לזה לזה ולא"ו, הרי הוא כאלו אמר שבועה לכל אחד ואחד. וה"ג כיון שאם עשה שתיהן בהעלם אחד חייב שתים שתי שבועות הן, דלא גרעי אכילה ולבישה לחלק מאכילה ושתיה. דאי אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים, כדאמרינן בפ' שבועות שתים נתרא[3] ואע"ג דשתיה בכלל אכילה היא, ואין שבועה חלה על שבועה, אפ"ה כיון דהדר אמר שלא אשתה גלי דעתיה דכי אמר ברישא שלא אוכל, לאכילה בלחוד נתכוון, וכי הדר אמר שלא אשתה לאו שבועה על שבועה היא.

ומ"מ אע"פ שכלן בשבועה אחת השבין להו כשתי שבועות לחייב עליהם שתים בהעלם אחת, אע"פ שאם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכלן אינו חייב אלא אחת, אא"כ בתסרב בו חברו[4]*. וכן נמי בשבועה שלא אשתה יין וחלב ודבש כדאיתא התם[5]. אלמא אע"פ שאין המינין מחלקין בפעולה אחת, מ"מ חלוק הפעולות מחלקות. ואע"פ שהן דומות קצת, כגון אכילה ושתיה, דהא שתיה בכלל אכילה, אפ"ה כיון דאין שוות לגמרי, דאכילה לאו בכלל שתיה, מחלקות. כ"ש כשהן פעולות מוחלקות לגמרי כאכילה ולבישה שהן מוחלקות[6]. נאום יצחק ב"ר ששת זלה"ה.

סימן רצב

מיורקה אל החבר הותיק אנמש"ה גבאי י"א

שאלת מקוה שיש בו אמה על אמה ברום שלש אמות מכוונות, לא יעדיפו דפנותיו כמלא נימא והוא נשקע בקרקע על שטח הארץ, מקום רצפת בהט וששש שאינו מאבד טפה, מהו לטבול בו. מי אמרינן כיון דבשעה דנחית לאטבולי, נפקי מייא מגופא דמקוה כשעור גוף הטובל, א"כ בהיא שעתא ליכא בתוך המקוה ארבעים סאה, ולא עלתה לו טבילה. או דלמא מה בכך כיון דמיא חבורי מחברי, וגוף הטובל עולה בהן, מה לי שיהיו תוך המקוה או חוצה לו. הלא ערוב המים מועיל בהכשר המקוה כדתנן בפ"ו דמקואות[1] שלש מקואות זו בצד זו, ובכל אחד עשרים סאה, השנים מהם כשרים והשלישי שבצדן מים שאובין, וירדו שלשה בני אדם לטבול בשלשתן, ועלו המים כלן למעלה ונתערבו המקואות כשרים והטובלין טהורין. שהרי נעשה הכל ששים סאה. מהם מ' כשרים זה בצד זה ואין המים שבצדן פוסלין מקוה שלם. ולא עוד אלא שהשאוב מוכשר ע"י השקת המקוה שלם, אבל אם היה השאוב באמצעית וכו'. מכאן נראה דמקוה ע"י ערוב אכשורי מכשר, שאף השאובין שנתערבו הוכשרו ועלתה טבילה לטובל בהן. וכ"ש בנדון זה שיועיל הערוב. וכן נראה מההיא דערבי פסחים[2] אמר רבי אסי אמר רבי אבין בר חיננא שלחן של מקדש של פרקים הוה דאי לא תימא הכי אמתא באמתא היכי מצי מטבלי לה. והפירוש הנכון מה שפירשו התוספות ז"ל[3] דהכי קאמר אי אמרת בשלמא אמתא באמתא מצי מטבלי, לא נצטרך לומר של פרקים הוה. ומשכחת לה כגון דהוה צורת המקוה כתבנית השלחן אמה על אמה וחצי ברום אמתים, דמעוקבו עולה כמעוקב אמה על אמה ברום שלש אמות אלא אי אמרת לא מצי מטבלי, על כרחך של פרקים הוה, ואי במקוה מצומצם בדפנותיו לא היו יכולין לטבול מאי דוחקיה, דלמא אע"פ ששעור מימיו היו מצומצמות, דפנותיו היו עודפות למאד, והיתה מדת מי המקוה אמה ומשהו על אמה וחצי ומשהו ברום אמתים פחות משהו. וכשהיו מטבילים בו השלחן היו מי המקוה מקיפות את כלו, ולא היו מימיו יוצאות לחוץ, דהא דפנותיו עודפות, ואז לא היה צריך לדחוקי נפשיה לומר של פרקים הוה. אבל לפי דפשיטא ליה דבמקוה מצומצם ודפנותיו בלתי עודפות היה טובל, הוצרך לומר דשלחן של פרקים הוה. והשיב לו ומאי דוחקיך[3א] דלמא בים שעשה שלמה, שהיו במימיו הרבה יותר מכדי שעור. ולא השיב לו ודלמא בדפנותיו עודפות. עד כאן דבריך.

רצא 1 סו, א (פ"ט מ"ז). 2 הל' יא. 3 שבועות כב, ב (פ"ג מ"א). 4* ב"י יו"ד סס"י רכ"ט ד"ה כתב וכו' וע"ש בש"ך סק"ו ובמהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' מ"ז, ובמחנ"א הל' שבועות סי' ט' מ"ש בזה. [וע' לעיל סי' צח וסי' קנט ובקרית מלך רב הל' שבועות פ"ז ה"י]. 5 כג, ב. 6 ראה לעיל סי' קנט.

רצב 1 מ"ג. 2 פסחים קט,ב. 3 אינו בתוס' שלפנינו פסחים שם. ובשו"ת מעיל צדקה סי' מ' בתשובה מחכם אחד עמד על כך. 3א לפנינו בגמ' שם: מאי קושיא.

13

תשובה נראה שאם שטח המים שהמקוה במוכו משופע קצת, בענין שבעלות הטובל יושבו המים נאיתנם אל המקוה, מותר לטבול בו, שהרי הוא כאלו כלם בגומת המקוה, שהרי מחוברין הם בו כשעור ערוב מקואות של מעלה, דהיינו כקליפת השום[4], ולא נחלשו ממנו בשעת טבילה, והרי המים שסוף לגומת המקוה, כאלו הם במקוה. ואף מוך לגומת המקוה במקום שמגיעין המים, יכולין להטביל כלים, שגוף הנטבל יעלה בהן, ואין נקרא זוחלין, אע"פ שלא ישארו המים במקוה שמטביל בו, אלא הרי הוא נקרא משטרן, כיון שמן המקוה באו ואליו הם שבים[5]* אלא שנתפשו בהכרח, מחמת אדם, או דבר אחר שבתוך המקוה. והרי הוא כהיא דתנן פ"ז דמקואות[6] מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מולך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה[x6].

וכן נמי ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה בהיא[7] דאם היו רגליו של ראשון נוגעות במים, אלא משום דס"ל דטופח להטפיח לא הוי חבור בערוב המקואות. הא אי הוי חבור, היה השני טהור, כי היו מים שעל הראשון מצטרפין, כיון שעדיין הם מחוברים למקוה, ומופן לירד אם ולא מיקרי זוחלין, כיון שמשם יצאו ואליו הם שבים. ואם נאמר דטעמייהו דרבנן בהא לאו משום דטופח להטפיח לא הוי חבור, אלא משום דלא אמרינן גוד אמית, ואפי' כי האי גונא. אכתי שאני התם שהמים עדיין בגוף האדם אחר שעלה מלטבול אבל המים הנתפתין מוך לגומא מחמת טבילתו, הרי הן בשעת טבילה כאלו הן במקוה, שהרי ישובו אליו בשור המכרית.

אבל אם שטח המקוה אינו בענין שישובו המים למקוה אחר עלייתו של טובל, והולכין ומתפזרין מאליהן חוץ למקוה, אסור לטבול במקוה כזה. שהרי בשעת טבילה שזהו כשכל גופו יחד מתכסה במים, אז המקוה חסר, ואין המים שחוצה לו מצטרפין. ואף אם יהיה עובי המים יותר מכדי שעור ערוב מקואות, שהרי זוחלין הם ואינן כמשטרן. ודומה שאין המקוה מטהר מזוחלין אלא כמשטרן[8], וגם שערוב מקואות צריך שהמים המערבין שם המקואות, הם מערבין אותם בהשקט בעומדם במקומם הטבעי, שזהו משטרן, לא בהיותם זוחלין שזהו נקרא קטפרס. דהכי תנן בפ"ח דטהרות[9] הנגוק והקטפרס ומשקה טופח אינן חבור לא לטומאה ולא לטהרה, והמשטרן חבור לטומאה ולטהרה[9x]. וכהו משיב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקואות[10] שלא גומות שבגבל העליונה והתחתונה של עשרים אמה והאמצעית של ארבעים אמה ושטף של גשמים עובר בתוך הגבל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויולא מתוכן אין זה ערוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הזוחלין מתערבין אא"כ עמדו. עד כאן. והיינו ההיא ברייתא דשלש גמיות השטיה בתוספתא דמקואות[11] ומייתי לה בפ' אין דורשין[12]. ופסק דלא כר"מ ודלא כרבי יהודה, ואין מטבילין אפי' בתחתונה, דלא אמרינן אפילו גוד אמית. ונתן טעם לדבר לפי שאין הקטפרס חבור לעולם, ואפי' לחבר מקוה שאם שלמעלה למקוה חסר שלמטה.

והא דמשמע בפ' אין דורשין[13] דבגוד אמית לא פליגי דלכולי עלמא אמרינן, היינו ר"מ ור' יהודה, אבל רבנן פליגי עלייהו. דהא בתוספתא מסיים בה עלה דהיא דשלש גמיות ובכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה ארבעים. והיינו משום דס"ל אין קטפרס לעולם חבור, אפי' ע"י גוד אמית. וההיא דהנגוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חבור, אי אמרינן דרבי יהודה ור"מ מודו בה, מוקמינן לה בשני מקואות חבריס זה למעלה מזה. וכי אמר ר"מ דהוי חבור בין לעליונה בין לתחתונה, ולרבי יהודה לתחתונה מיהת, היינו דוקא כשהאמצעי שלם. אבל בשניהם חבריס מודו דלא הוי חבור. וכן פירשה רש"י ז"ל בפ"ב דביטין[14].

ואי מפרשינן ההיא הנגוק וקטפרס אפי' כשהאחד שלם כמו שפירשה רש"י ז"ל עצמו בפרקא במרא דע"ז[15] מוקמינן לה בשני מקואות שהתחתון הוא שלם והעליון חסר. ואמינא דלא כר"מ, ומודה בה רבי יהודה. ומיהו לרבנן דפליגי עלייהו אין חבור כלל בשום ענין, לא לענין השקה דמימי החם, ולא לענין ערוב מקואות, בין ע"י גוד אמיק בין ע"י גוד אמית, בין בשניהם חבריס בין משלש לחבר.

והא דקתני התם[9] דמשקה טופח לא הוי חבור, דמשמע הא טופח להטפיח הוי חבור, ואמרינן בה נמי גוד אמית, כיון

4 שעור זה נזכר שם במ"ט. וראה להלן שכ"כ לדעת הרמב"ם והרמ"ה. ואלו להר"ש סגי בטופח ע"מ להטפיח. ועי' ש"ך יו"ד סי' רא ס"ק קי"ט. 5* ד"מ יו"ד סי' ר"א אות כ"ו. [רמ"א שם סע' ג, ש"ך סק"ל ובמעיל צדקה סי' ל"ט]. 6 מ"ז. 6א עי' ש"ך סקק"כ, ותשב"ץ ח"ג סי' לד. וראה מה שנחלקו בדעת הריב"ש כאן, השמלה שם ס"ק פ"ח וכחיבור לטהרה כלל ב' ס"ק ל"ט, אם כשיוצאים וחוחרים מטבעם, גמי הוי אשבורן או זוחלין. ועי' חזו"א יו"ד סי' קלא, ב. 7 שם מ"ו. 8 בתו"כ שמיני פרשתא ט פי' ג המעין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן. ומובא ברש"י חגיגה יט, א ד"ה חרדלית, ובגדה סז, א ד"ה מקואות, ובגדרים מ, א: אין המים מטהרין בזוחלין. וראה בפי' הרא"ש שם. 9 מ"ט. 9א בבאור הגר"א יו"ד סי' רא ס"ק ה וס"ק צא כתב עפ"י דברי הריב"ש כאן דזוחלין אינו חבור משום דהוי קטפרס, דזהו הטעם דמקוה מטהר דוקא באשבורן משום דבעינן מ' סאה חוחלין לא הוי צירוף. ועי' תיבור לטהרה כלל ב סע' מא. ובארו אחרונים דזהו אף להשיטות שלארם גם במעין בעינן מ' סאה, משום שבמעין זהו דין בשעור טבילה, ובמקוה זהו שיעור בכח הטהרה שיש למקוה דוקא במ' סאה. אבל כח הטהרה של מעין לכו"ע בכל שהוא ולכן זוחלין מהני שהרי לא טבל באויר, עי' שערי יושר שם פכ"ז ואמרי משה סי' א סק"א, ועי"ש סקט"ז. [ועפי"ז מיושבים דברי המהרי"ק שורש נו לחלק בין מעין כ"ש שמטהר שאובים אף שצריך מ' סאה, ובין רביעית מקוה שאינה מטהרת שאובים, עי' משכנות יעקב יו"ד סי' מה (מג) שמחמת קושיא זו דחה דבריו]. 10 הל' ח. אולם הרמב"ם עצמו בפהמ"ש שם מפרש לענין השקת טמאים וכ"ה בחבורו הל' טו"א פ"ז ה"ה. 11 פ"ג ה"ד. 12 חגיגה יט, א. 13 שם יח, ב. 14 סז, א ד"ה אינו חיבור. 15 עב, א ד"ה ולא לטהרה.

שביה כבושה עלה מלפניה ומאחריה ומל כן במיקן בגמרא ס"ס מי שמתו לפנין תלה שחסא יוסבה ואפי' ביושבת לא סבי מפני הסגבות עלה שמגולות מל כן סלריטו שפניה טוחות בקרקע פי' דבוקות מאד בקרקע מאפי' מגבוהים יסיו מסוכות ולא"כ בתשה סעומדה ויש לה לבוש סמכסה מרוחה ומגבוהים לקח מאין ספסק בין לבה לערוחה לין לאסור לדעה זאת מל לאה מבגיה כ"י ומלא ז"ל כ"ל דבשומדה לין שום איסור משום גזרי מרוח לדעת הלאה סכ"ל ולא"ל לפניה מוחות בקרקע לאה לבסות מגבוהים ומל כן מרקסה ל לחלי דס"ד בגמרא שם פרק מי שמתו דבמגבוה לין בסס משום מרוח לחה לריכה לבוים יוסבה לאה בשומדה ג"כ לין לאסור כיון מאין לבה רוחה ערוחה ומל"כ דחה דעת הלאה חן סבלבה ולא דק בזה דוחלי לאסור גזרי מרוח יש בה לקח בשומדה וכמו שוכבו לאה קמ"ל בעל לאה דכל שמחבסה סגרוח ומגבוה פ"י לבוה לחלים שלין ספסק כן לב לערוח לחלים ערי כמו ביושבת ופניה מוחות בקרקע כיון שמרוחה לחבסה מלד לין כלן לאסור משום לבה רוחה לחה סגרוח ומרחה מרוח דגם סרחלים פ"ל כמו הלאה שבדי כתב סבור סימן זה משמו ח"ל ולא"כ לאה לחלים ז"ל כשפקפה מלבוניה בשומדה בחלוקה הבדל וחבשום חלוקה וחבכל מכ"ל ערי שלה תם לאה גזרי מרוח לחד לבל בבלבבה בחלוק שבדי לא בכי לחלים שלין ספסק כן לבה לערוח שכן דרך סבלבים בחלוק שבדי לא לריך שיסיה לחוד לבפסיק לאה מרוח ובוח מיושב לשון כבול שבלריך בדברי הלחלים ולא בתב בקיבור ולא"כ לאה הלחלים ז"ל כדבר מאה דבר מרוח כיון דלעיל מיניה בתב דברי הלאה"ד דס"ל שבבבדל לבוים ולא"ל לבלבה ולא לא ברבה קודם מבילה לריכה לעבר בוים וסיו ס"ל משום לבה רוחה מרוחה לא ס"ל כלא"ה דלעיל בתב בבור הלחלים לעבר בוים ולא"ל לבלבה ולא לא ברבה קודם מבילה ב

באר הגולה

שאלו כלי לגבמות ואלו מגבמות ואלו ים מלאים מן מלא כלי לגבמות וכרוס ג' לגבמות כיצד כלי לגבמות ואלו מ"ל לגבמות ואלו מ"ל ואלו מגבמים כלי לגבמות וכרוס ג' לגבמות ואלו מלאים ואלו לגבמות ואלו מלאים מגבמים ואלו וכן מלאים מגבמים ואלו מלאים מגבמים ואלו מלאים מגבמים ואלו

שכח מעכר וכמה לין מהור דקי"ל קטפרס ליט מהור ולי"ל חיטיקן שמא חסבול כולמו מקום מדרן ומס לין חיבור לכולמלין סמוכים לעמה מן סמפיין ומלא שעובלה במקום פסול כולמלין ים לדיס לוס מעל"ם סמדבי סלכות מה ח"ל ולגי"ם סקבה סילף עובלין נעכר וסלא קטפרס דרך ירידתו ליט מהור וי"ל דוקא לעמלה לין לעבול כו' מכ"ל ס"כ סכל מני יש נמים ולא מסני מהור לעמה לעמי שבובל לעמלה: (ד) וכן נבון לדורות ולדחבור כו'. *) פי' לעבול כעכרות מעמם שמא ידבו עם מי נמים וכסבות עלים ולא לין מעכרין רק כעכם קטפרס במקום ל' וכיון בלעבורן שהא לעון קעבר וכל עכר כוא שמא ומילה ליט מכני רק כמפיין כוא ממקום מקורו כי נכרא מכיפי' מחכרך שלין לך מיפס יורד מלעמלה שלין בלים כעבדה שמי מישות מלעמה מקמה מקהלות: (ה) במקוה כ"א סאה. כרב ל' ק ע"ם שיעור כב"י ותמה על דברי כמור שב' סחם לין להחיין לעובר טרכים ומעמא חפילו בים ל"ם סלין וכלמ"ם כתב בתוב' דבים לא מלין קעלא ולא יס לוס כמה לעובר טרכים לא כיל מלין דקי(כרן)[נרן]מלא לבשר עם לא דקי(כרן) מלא לוכה שלוכה שכמעיטה וכבר יש מוב מים כבריס דבריס ל"ל סלין וכלמ"ם לקבן סעיף ל"ד חס מבולר כתב בתבו' כרמ"ם עם שכבית ל"י מעלה לין בלין עם לא לא סלין בלי"ם לא מלין מים לא לא מלין מים לא לא מלין מים לא

(ז) כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ אע"פ שיש בו מ' סאה [כה] יא או שורק כלים באמצעית הגל שהוא עשוי כביפה לא עלתה להם טבילה: ל

(ח) כא [כו] יב צריך שלא יהיו מ' סאה (ז) של (יא) מקוה בתוך הבלי שאין טבלים בבלים: ל (ל) (ט) יג הלוקח כלי גדול (יב) כגון חבית גדולה או עדיבה גדולה כב ונקבו (ט) כג (יא) נקב (יג) ד המטהרו [לא] (ר"ל דכמי' נקב כשפופרת סגור (פור וכרכים כשנוטה) וכן יש לחמיר) (יב) וקבעו בארץ

מדם *) דיל"ל כח מ"מ כמיון לדעתם שכל נוף כמדם יחכמדם כאותו מעיין כמ"ם שם כ"י ומיטור זה דמ' סאה כוח מיטור שיכסכה בו אפילו נוף סיומר גדול כדאיתא בגמרא ותקן לח כל כמדו במים מים שכל גופו עולה בכסה וכמה כם מ' סאה ומ"כ נקט כחמת כתן מ' סאה שכוח מילתא דפסיקא: (ז) כשהוא באויר. דצריך שיכוח דומיה דמעיין ומקוה שלון ודקן לטיות לכתיב. רש"י: (ח) צריך שלא יהיו מ' סאה של מקוה כו'. כ"ה של מעיין שכ"כ כסוד וכדכר כזה שם מעיין שכ"כ מקוה: (ט) נקב המטהרו. פי' שנ"ל נקב כזה מתכבל שם כלי ממנו ולא מקבל מומאה ומיטהרו כוח כמוניא זיח וכוח

פמוח

נקודות הכסף

(סימן רא"א בס"י ס"ק י') דיל"ל כו'. זה דוחק וכלל פ"ק ל' כמסכת כמלה ס"ק:

כנסת הגדולה

(הגהות מהרי' בנכרכת כ' ולמה' מוצרכ' כדלקי כמכ"ל כוח כמ"ל כמ"ל כמ"ל

אבל לא תמצא שניה: (לז) או מוחל. פירוש כמוכל סיולא מניח סכך בתחילה מפיתח סחיתים והוא כמים (שבת דף קמ"ד) והטעם כיון ומוכל זה שכבר נוף ספרי ויש שם מעמ: (לח) אם הוא חסר יסתין. קשה סא בגלא סכי פריך לסמתין כשכיל שלין שם לרבנים סאה וגרלה דלאחר לעשותי שלא יכבידנו על ידי סמקבה כי יש לאדם שמא לא יחזור לעגלה סכבר עד שמשך כל כך סרבה עד שיהיו רוכן על ידי סמקבה כי סמים כבאים דוחין לא מה שהיו כבר כדלעיל וכסמוך יתבאר דלזוכ ע"י נמקבה סכול מקל"ב ע"י נמקבה שיוכל לסמתין כמו שילגה עד שיחזור לעגלה כבר כל"ג: (לט) חיה שאוב וחשיקו. פי' מסרו ע"י הקבה שמיבר אליו מקוה כבר לו מעיין: (מ) ימעך וחלו. פי' שיהא נכנס יחד ומקבה כדי שלא יחסור ממנו כמיסיה נימות. ק כתב הרמ"ם הכיאו ב"י: (מא) ושיתחלא לדעת. פירוש שמיטיו שם יסיה לדעת אבל אל שיתכוון ליתנם לעגלה וכן פירש מראה (רמב"ם ותפג"ל בפבר המים) ולא עוד אלא אפילו המקוה שנפסל אם המשיך אליו מי מעיין המעיין מטהר אותו אפילו לא חזרו למראיהן (עטן רשב"ל שם):

כט [סב] מי נפלו לו שלשה לוגין יין כאילו לא נפל (ומוכר לפטול) בין במקום היין בין במקום המים (לט) היה שאוב (°) והשיקו השיק במקום היין זה וזה לא טיהר השיק במקום המים מקום המים טהר מקום היין לא טהר:

תנה מקוה חסר שמא שם יין ומחמה מראהו ומל שם ג' לוגין מים (מ) שמונין מה מיקן פוגלין ומחמר סמ והכלים המקוה במים כבירים וחברה. נמלאה מים כבירים (כ"י בשם הרמ"ם בשם הרמב"ן):

סמ אין שאיבה פוסלת אלא במים ע מי אבל (מא) השלג והברד והכפור והמלח והמים שהוא עב קצת אפי' יש בו רבות שיכולין להדיק מכלי אל כלי אין שאיבה פוסלת בהן שאם שאב מאלו למקוה החסר לא פסלהו עא (כא) ולא עוד אלא (מב) אפילו עשה כל המקוה מ משלג או מ בפור או ברד שהביאו [סג] מ בכלי ועשה מהן מקוה (כב) כשר:

תנה [סד] וכמתבר שיעור המקוה בשלג (מג) עב (ג) יתמך תלוה מחילה (כ"י בשם הרמב"ן והרמ"ם והרב"ם) ולא מחזר לפטול בו מטוה שהוא (מדרבי ס"ם בשם ר' שמעיה) [סה] ויש מחמירין לפטול כל מלא מד שמימותו ומשנו מים (שם בשמדבי בשם הרב"ם שמחה והרב"ם מביאים) ופוגר להמחיר לכתחלה (כ"י ומיין בפ"ח סיגן קים לא):

לא מ מקוה שאוב (°) עג (מד) שהגליד מהר משום מים שאובים גימורו עד כשר להקוות:

לב מ מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט רך מ שהפרה שוחה ושותה ממנו אם המים צפים ע"ג הטיט יכולין לטבול אפילו בטיט אין המים צפים על גבי הטיט אין טובלין במקום הטיט אבל במים מובלין אפי' אין בו מ' סאה מ אלא ע"י הטיט:

לג מ כל שתחלת בריאתו מן המים בגון יבחשים ארזמים מטבילין בו מ ומטבילין בעיגו של רג גדול שנימוק שומן עיגו בחרו:

לד אין הכלי חשוב לפסול המים שבו משום שאיבה מ אלא אם כן הוא ראוי לקבל קודם שיקבענו (מא) עה (סו) מ ושיתחלא (מב) לדעת ואז פוסל [סז] בין

מכיון סכך עלה מתוך כלים. כרלב"ד ופס: סו מכבות שחיה. תמ"ג שלה מתחה עמרלה יין פסול כיון שנמחתה מתרלה מים שסיה בתחלה. כרלב"ד: סז אם אין בו כו'. לאכל כמלר ט מ' סאה מרלה מים מוכל כתוקן מ' סאה שמליסן מים: סח אינן פוסלין. דסרי הוא כלילו טלו יין ושוב לין מפסל בג' לוגין מים: סט וחשלים המקוה כו'. ודעת כרלב"ד דסיון שמפל בתחלה ג"כ מעמרלה לכתלים וכרמב"ם ומרמב"ם מלילו מעמרלה ולא דעת כרב: ע אבל השלג כו'. דדוקא כשנתנו למקוה כשוהו עלג לבל לא ניתנה ומנגסה מים קודם שנתנו למקוה כרי הוא כמלר מים ופוסל כמקוה וכן מה"ר יהודה שהוא מכיל מים כמקוה וכו' וכ"כ כרלב"ד בשם מגלי סתים: שם פוסל: ודעתה וכבילה סרלים כלל (ל"ח פ' כ' כשם הפוסקים): (°) פירוש שמנגנה קרח: ע מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עב מסקנת הגמרא אחרים דף כ"ב פ"ל וכל כרי שיעורי דשלגי מגלי סתים בכלי מלינו דשר שכר בכלי שיהם ומר שכר בכלי פוסק כרב"ם בשם פוסק: שם נפי' שמנגנה ר"ל כ"ב: (°) פירוש שמנגנה קרח: ע מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עג מסקנת הגמרא אחרים דף כ"ב פ"ל וכל כרי שיעורי דשלגי מגלי סתים בכלי מלינו דשר שכר בכלי שיהם ומר שכר בכלי פוסק כרב"ם בשם פוסק: שם נפי' שמנגנה ר"ל כ"ב: (°) פירוש שמנגנה קרח: ע מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עד מסקנת הגמרא אחרים דף כ"ב פ"ל וכל כרי שיעורי דשלגי מגלי סתים בכלי מלינו דשר שכר בכלי שיהם ומר שכר בכלי פוסק כרב"ם בשם פוסק: שם נפי' שמנגנה ר"ל כ"ב: (°) פירוש שמנגנה קרח: ע מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עה מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עו מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עז מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עח מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: עט מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פ מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פא מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פב מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פג מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פד מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פה מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פו מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פז מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פח מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פט מנגנה שם מדברי כרלב"ם דשיתנו בשר לפטל בו שבוה מקוה כשר ובן פי' סמ"ג והביא ראיה: שם מנגנה ר' פ"ב דמקואות ובדברי יהונתן: פי

השער השני

אבאר בו א) **ארבעים סאה אלו אם מטהרין דוקא באשבורן, או אפילו בזוחלין, שניהם בתורת כהנים** ב) **אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור** ג), **אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, ת"ל אך מעיין, מעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשבורן** ד). **ושניהם בחמישי של מקראות** ה) **הזוחלין כמעין, הנוטפין כמקוה, העיד ר' צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרין. נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו** ו) **קנה, אפילו זב וזבה אפילו** ז) **יורד וטובל, כלומר, (אלו) [אפילו]** ח) **נקב המקוה ונעשה זוחל, סומך מקום הנקב במקל, ואפילו זב או זבה סומך ביד או ברגל, כדי שלא יזחלו המים ויהיו עומדים ונקוין** ט) **שלא יצאו ונעשו אשבורן, ויורד מי מי שצריך טבילה וטובל בו. הא** י) **בעודנו זוחל לא יטבול, שנעשו המים זוחלין, שאין המים הנוטפין מטהרין אלא באשבורן, ולא משום שלא יחסרו המים מארבעים סאה קאמר, אלא אפילו יהא שם ארבעים או אפילו**

א) נפ' ליתא.
ב) שמיני פרשה ט' ה"ח.
ג) ויקרא יא לו.
ד) נפ' : מעין ובור.
ה) משנה ה.
ו) נפ' : ואפילו.
ז) מיותר וצריך למותקו ונפ' ליתא.
ח) תקנתי ע"פ פ'.
ט) נא' נטעות : ונקיוס.
י) דברי רבנו הונא בתשב"ץ ח"ג סי' לד.

שולי הארות

ג] עוד כתב בבעה"ג שם, דדוקא בעוקה דלריך שיהיה כשה"ג לחברם בעינן בהו רביעית, אבל בהורין שאין לריך שיהיו מחוברין כשה"ג אלא אפילו בב"ש, ה"ג לא בעינן בהו רביעית מים, דחד מקוה הוא. ונראה דגם לענין מי פירות דין זה נכון, דכל שאין ניכרים בפני עלמן, הוי כאילו נתונים במקוה ממש, ומהני בכסא נתן ונטל.

ומה שכתב הש"ך ס"ק קכ"ז תמוה, ונראה שלא ראה דברי הראב"ד אלא בב"י, ושם לא הביא סוף דבריו לחלק בין תורין לעוקה, ועיין לקמן.

תו כתב הראב"ד שם דהא דנתן סאה ונטל סאה אינו משלים לרביעית, דוקא בשנטל ונתן דהיינו השלמה, אבל אם נתן ולא נטל אינו פוסל, מ"ע מקוה שלם הוא ואינו נפסל בשאובים, כדין מקוה הגדול שהוא מחובר לו, ע"כ. ואם ברביעית של תורה קאמר, יש להסתפק בכוונתו, אם עד רובו כנגדו קאמר, או אפילו רבו השאובין כשר, דלא נפסל כדין המעין. אבל מדין קמא קמא בטיל א"א לידון בזה, דהא רביעית אין מבטלת, וכדלעיל, ואם במתוברת בשב"ג קאיירי כל שנתן בה כשר, דהמקוה השלם מעברת. ואי במי פירות קאמר, אפשר דאם רבו על הכשרים דפוסלים, וכבר כתבנו דאפילו לרש"י אפשר דהדין כן. ואי קאי אדלעיל, לכאורה משמע דאמקוה שלימה בלידה קאמר, ול"ע.

ובירא"ם סימן כ"ו פירש הא דר"פ במחוברת בפחות משה"ג, או בגוד אחית, דאז מהני רביעית של תורה, ודוקא באתא מביכשרא דמקוה. אלא דלריך עיון לאוקמי לדידיה סוגיא דפסחים י"ז ב, דמשמע שם דרביעית מעברת דין תורה אפילו לא באה ממקוה גדולה. ועיין שם בפי' ר"ח דגראה דפי' כהירלאים, ואכן רבו של הירלאים ר"ת בתשובה בספר כישר כתב וזה לשונו, דאמרינן בפ"ב דזבחים דאם קדם בו רביעית אע"ג דבטלה בחבור פחות משפופרת, א"ג בגוד אחית, מעבילין, דאהיכשרא דמקוה קאתי ע"ש. וחכו אפילו לאחר שבטלוהו, דבחיבור קטן העמידוהו חכמים על דין תורה, ומותר לעבול בכסא, אבל בירלאים מפורש שם דאדין תורה קאי.

ולמדנו דלשיטת רש"י והתוספות הירלאים ור"ת, ואפשר דכן שיטת הר"ח, דבמקוה חסר בלד מקוה שלם, אין לריך להקפיד שיהיה רביעית שיועיל לגירוף, [מיהו א"א לבקל אלא אם כן יש חיבור מעליא]. ורק להר"א בבעה"ג לריך שיהיה לכל הפחות רביעית כשרים, ואז חשיב להלערף. ומה שכתב הש"ך בס"ק קכ"ז דבעי רביעית ומוכח כן בכל הש"ס והפוסקים ע"כ. לריך עיון, דלא מלאתו אלא להראב"ד דסבר כן.

ד] ולדינא למדנו א. מקוה שלימה שנתן סאה ונטל סאה מי פירות אפילו עד רובא ויקדח ממנה רביעית בלידה ומחוברת כשה"ג, עובלין ברביעית לדברי הכל, ב. קדח רביעית בלד מקוה שלם, אפילו כל הרביעית שאובין, עובלין שם, דאפילו אם הראב"ד חולק בזה וכמו שנסתפקנו לעיל, מ"מ סוגית הבלבב של רוב הפוסקים שמועיל השקה לשאוב מן הלד, ג. היתה הרביעית כולה מי פירות, לד"ה אין עובלים. ד. היתה רביעית מים כשרים ונתן ונטל מקלת מי פירות נפסל מלהעבל, דרביעית אין השאובה לבטל, ועיל כתבנו דאפשר דרש"י חולק בזה, ה. מקוה מלומלמת וקדח ממנה רביעית ונתן ונטל מקלת, לראב"ד אסור לעבול אפילו בגדולה, ואפילו אם נתן ונטל שאובין. ולדעת רש"י יש להסתפק במי פירות, דאפשר דבטל לגבי כל המקוה שיש בה רוב כשרים, ו. חסרה בגד חסרה ומחוברות בשב"ג ומלערפין שניהם למקוה אחת כשרה, אם נתן ונטל סאה באחד מהם אפשר דנפסל לדעת הר"א אפילו בשאובין, ולדידן במי פירות, ז. עוקה המחוברת למקוה ונתן בה מאה על מאה מי פירות, וכ"ש רוב מי פירות, מבטלים הכשרים שבעוקה ואין מועיל הרוב שבמקוה גדולה להלערף לביטול כמי פירות, ודמי לחבית שבמכות דף ד ע"ב וכמ"ש בתוספות בכורות נה ע"ב, ח. עוקה שאין בה רביעית לדעת הר"א אין מועיל אפילו כיא מחוברת למקוה שלם, ולדעת רש"י ר"ת והירלאים הוי חיבור מעליא, ט. עוקה שאין בה רביעית, המחוברת למקוה גדולה, ואין בין שניהם אלא מי סאה, אין עובלים אפילו בגדולה [לדעת הר"א].

ואפילו אדם קטן של גופו עולה בפחות מכן לא יטבול בפחות מארבעים. ומבואר מדברי רבנו דמ"ש במקוה לאדם מן התורה ואפילו בגופו קטן בעי מ"ם וכמ"ש בריב"ש. ומש"כ תלמידי ר' יונה בברכות פרק אלו דברים ובש"מ בתובות קד, א בבר ישבה מרן בחז"א בליקוטיו ס"ג ודתה דברי הב"ח יו"ד בסי' ק"כ ומסיק שם דהלכה כבונה מעולם דמ"ם דאוריתא.

[ענין פסול
נוטפין שעשאן זוחלין
היא. בכדי לבאר שיטת
דברים המובטים מסוגיא זו.
א] פ"ה מ"ה נוטפין
מקל אפילו קנה אפילו זב
ר' יוסי אומר כל דבר שהו
עין בר"ש, וברא"ש בפי
ברא"ש דחלוק אסברת ר
המקבל עומאה, הוי בהוי
מנוי ושלם, מה שמונע ב
נעשות על ידי דבר עמא.
במקוה אם לא שיסתום ר
נעשה על ידי דבר הטמ
נעשות הר"ש נחלקו בזה
כר' יודא, כיון דב"ה לקמן
אלו כוותיה. והכליס הת
עצמם לא הוטבלו, שמע
באור זרוע סוף הלכות נ
שם. לפי"ז לא איכפת לן
המקבל עומאה דומיא ד
המקוה במטלניות שמקבלי
לא יטתוס בידו ולא בדבי
וקי ופי' ב"ח.
ב] ובפסול זוחלין. ר
הר"ש דאם המים זוחלים
שלמעה מחבים כזוחלין, ו
מגלעדי העליונים, הוי כ
סברא זו דהתחתונים נפ
דא"א שלא יחלו מלמעלה
המשמע דאחר שיתחבר ש
שלמעלה עוברת אמת הי
אין התחתונים בכלים.
דאפשר דנודרים בכלים ו
מודרים מאליהם, ואז כל ג
לא קשה כל כך, דהתם בנ
בוחלים, ואמנם אם בא
בל המים באשבורן, עוד
באסתה תורה, דמשמע ב
והיינו שעובר בשנף, א
דהתחתונים בכלל זחילה. ו
הרש"ש, דאפשר לאוקמי
אמת מים ההולכת בלד
אלים כלל, ולד"ה הוי במ

כמה, לפי שנעשו כלן
היא. ונראה יא) לי"ש
זחילתן, דכיון שיוצא
שנקב מעט עד שלא

[illegible]מה, לפי שנעשו כלן זוחלין, וכדקתני נוטפין שעשאן זוחלין, דאלמא טעמא משום זחילה [illegible]יא. ונראה יא) לי שלא אמרו אלא בשנקב המקוה רחב שהמים היוצאין ממנו נראית [illegible]חילתן, דכיון שיוצאין כל כך עד שתראה זחילתן, דנין אותו כזוחל ממש, הא מקוה מים [illegible]נקב מעט עד שלא יכיל המים, ונוטף מעט מעט, והולך וחסר, אין זה נקרא זוחל, שהרי

יא) נפ': וירלה. וכל הקטע נתבז"ן ה"ל סי' יז.

שולי האדרת

[ענין פסול זוחלין ומקוה הנוחלת]

[illegible]ופין שעשאן זוחלין דאלמא טעמא משום זחילה [illegible]יא. בכדי לבאר שיטת רבנו נבאר סוגית זוחלין ופיקרי [illegible]ים המובפין מסוגית זו.

[illegible] פ"ה מ"ה נוטפין שעשאן זוחלים סומך אפילו [illegible]גל אפילו קנה אפילו זב וחבר יורד ומיבל דברי ר' יהודה. [illegible]יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מחיצין בו כו'.

[illegible]ין בר"ש, וברא"ש בפירושו ובכלכות סימן יא. ומבואר [illegible]רא"ש דחלוק אסברת הר"ש דמניעת הזחילה על ידי דבר [illegible]מקבל טומאה, כוי בכוייב ע"י דהמק"ע. דכיון דהמקוה כבר [illegible]הוי ושלם, מה שמונע פיסולו, אין זה בגדר הוייב שנאסר [illegible]שות על ידי דבר עמא. ונראה, דאפילו לא ישאר מ' סאה [illegible]מקוה אם לא שיסתום הזחילה, ונמצא דשיעור הכשר המקוה [illegible]אה על ידי דבר הטמא, מכל מקום אין זה בגדר כוי. [illegible]שמע הר"ש גחלקו בזה ר' יודא ור' יוסי, ואפשר דהלכה [illegible]ר' יודא, כיון דב"ה לקמן דאמרי ומודים שהוא גודר בכלים, [illegible]לי טוחיה. והכלים אתם מקבלי טומאה כוי, כדתנן וכלים [illegible]אם לא הוטבלו, שמא מיגה דמקבלים טומאה. וכן ראיתי [illegible]אור זרוע סוף הלכות נדה שפי' כן בשם ר"ש מספונע עיין [illegible]. לפי"ז לא איכפת לן אם אחד מדופני המקוה כוי דבר [illegible]מקבל טומאה דומיא דגודר כלים כו'. וכן סותמים נקבי [illegible]מקוה בטעלויות שמקבלים טומאה. מיהו בטור בתב דלר"ש [illegible] יסתום בידו ולא בדבר המקבל טומאה, ע"מ דפסק כר' [illegible]י ותי' ב"ח.

[illegible] ובפסול זוחלין. נראה מהרא"ש בהלכות דפי' שיטת [illegible]ר"ש: דאם המים זוחלים למעלה, כל המים שבמקוה אפילו [illegible]מטה נחשבים כזוחלין, ואפילו יש למטה מן הנקב מ' סאה [illegible]מדי העליונים, הוי כטובל בזוחלים. והרא"ש חולק על [illegible]ה זו דהתחתונים נפסלים. ומביא ראיה מגודר כלים, [illegible]ש שלא יחלו מלמעלה. וכן מבור מלא שאובין כו' דפ"ג, [illegible]מע דאחר שיתחשב שילאו השאובים טובלים בבור, אע"פ [illegible]מעלה עובדת אמת המים. ומוכרח דבזה שזוחל למעלה, [illegible]ן התחתונים בכללם. מיהו אין אלו קושיות מכריעות, [illegible]אפשר דגודרים בכלים ומובלים, כל זמן שעדיין אין המים [illegible]רים מחליהם, ואז כל המים במצב אשבורן. והא דפ"ג נמי [illegible]אפשר כל כך, דהתם בעברת שאובים עסקינן דמהני אפילו [illegible]חלים, ואמנם אם בא לעבול שם אינו מובל, אלא אם כן [illegible]המים באשבורן, עוד הקשה הרא"ש דאין זה גדר זחילה [illegible]אתה חורה, דמשמע בחו"כ דפסולין דומיא דזחילת מעין, [illegible]ביה שעובר בשטף, אבל מה שזוחל בנקב, אי אפשר [illegible]התחתונים בכלל זחילה. ומג' גוממיות חגיגה יט א לא הקשה [illegible]רא"ש, דאפשר לאוקמי שהגומות הם אשבורן ממש, ורק [illegible]מה מים ההולכת בגד נוגעת בהם ואין מים מן הגומא [illegible]לים כלל, ולד"ה הוי במצב אשבורן. [והגר"א בס"ק לג הביא תמיכה זו]. אם הביא הרא"ש דעת אחד המחברים שסובר, דאפילו זוחלת המקוה דרך סדק נכותל נפסלת. ועל זה מקשה הרא"ש דודאי אין זה דומיא דזחילת מעין, [וגם הר"ש לא קאמר אלא בנוקב, שהמים שוטפים דרך הנקב, אבל בדק שהמים מוטפים, לא הוי זחילה לפסול]. ואם גודר בכלים א"א להדק הכלים שלא יצא כלים, וע"כ דדרך סדק אינו בגדר פסול.

שוב ראיתי דיש מקום לפרש דאפילו הר"ש לא אסר לעבול במים שלמעה מן הנקב אם יש בהם מ' סאה באשבורן, ואין זחילה שלמעלה פוסלת את התחתונים, והרא"ש לא חלק עליו אלא אסברתו דמונע את הפיסול הוי בכלל הוייב, וכ"ש שיש עיקר מקוה בשרה. ומה שהקשה הרא"ש מגודר כלים ומבור מלא שאובים, אדעת המחבר קמקשה, דהיה משמע לו דעתו דאסור לעבול אפילו כשמלמעלה עצמו לעבול בתחתונים. ולפי"ז דעת הר"ש והרא"ש להתיר לעבול תחת הנקב.

וממה דהרא"ש מפרש מתניתין בענין אחר, או לפי מה שפירש הר"מ והרא"ש מקלסו, ונמצא, שאין המשנה מדברת כלל בדין זחילה דרך נקב, ואם כן אפשר דדעת הרא"ש עצמו דזחילה דרך נקב, אין זה בגדר הזחילות הפסולות, דלא הוי דומיא דזחילת מעין. וכיון שמתון בתוך כתלי אשבורן, אע"פ שנעברו קצתם לגאת, כל זמן שאין שוטפים בדרך המעין לא חשוב זוחלין, הן לענין פסול זוחלין, וכן להסרון חיבור ואפשר לעבול אפילו כנגד הנקב ולסברא זו אם יש מ' סאה במקוה עובלים, ולא איכפת לן בכלל בזחילת הנקב, כל זמן שנשאר שיעור הכשר מקוה. אבל יש לפרש דהרא"ש מודה דבזוחלין עצמם אין עובלים, דאה דמי לזחילת המעין כיון שהם נגד הנקב. והרא"ש פליג בעיקר סברת הוייב על ידי טומאה, וסבר דאפילו סתם זחילת הנקב בדבר עמא, לא נפסל. וכן פליג אסברא דמחמת שזוחל למעלה, נפסלים אפילו התחתונים שמתחת לנקב. ולפי"ז אם הנקב נמוך חוך שיעור מ' סאה, כל המים שלמעלה עד הנקב, פסולים, כיון שהם עומדים לגאת, ונמצא שחסר שיעור מ' סאה מים נחים ואפשר שגם אלו שלמעלה אם אין הנקב רחב ולא ניכר בהם הזחילה כשרים, אבל אם הנקב גדול וישארו מ' סאה למטה מן הנקב, אזי מותר לעבול כשמלמעלה לעבול רק למטה מן הנקב.

ואפשר עוד לפרש דאע"פ שהמים העליונים הוי זוחלין, מיהו כיון שלמטה מבלעדי הזוחלין יש מקוה כשר, כל שיש עיקר מקוה בהכשר לא נפסל אם יש קצת מים פסולים, דמקוה מים יהי' טהור, וכיון שיש מקוה טהורה שוב אין שום דבר פוסלה. אבל אם אין למטה מן הנקב שיעור מקוה אז אי אפשר לגרף העליונים, דהם מים פסולים, דהא זוחלים הם. ואין להקשות דאם כן זוחלים שילאו מן המקוה לחוץ, אמאי אין עובלים בהם כיון שבלדם מקוה כשר. ועוד, כל הגהרות ודאי יש בהם אשבורן מ' סאה, דהא אי אפשר שלא יהיה

הקרקע חלחולי מחלחלה יב) **ומטפטפת, ונבלעין המים מעט מעט במקומן, ואפילו הכי כשרן ושנינו** יג) **מקוה שנמדד ונמצא חסר, כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות, דוקא חסר הא נמצאו בו ארבעים סאה טהורות** יד), **אע"פ שחסר ממדתו הראשונה, טהרות** טו), **ואם איתא ניחוש שמא נשבר הבור מלמטה ונעשה זוחל, דהא ספק בדאוריתא הוא, אלא**

נוסחאות וציונים
יב) חגיגה כב, ח.
יג) מקואות פ"ב מ"ב.
יד) נפ' ליתא.
טו) סב: טהורות.

שולי האדרת

בהם בור לו פחת מחזיק מ' סאה ואם כן כל הזוחלים יעברו, ובגדרים מא ל חיישינן שמא רבו מועפין על הזוחלים. אין זה קושיה כלל דשאני זוחלין בחוץ, לו בגכר אם רבו הגועפים דשם אפשר לפסול משום דאין זוחלין חיבור וכמ"ש להלן. דמים זוחלים אפילו בשעת שור הוי בכלל קטפרס ולפי"ז נמצא שאין לכם חיבור עם המקוה. משא"כ אם הם בתוך כתלי המקוה, אע"פ שיש מקום לומר דפסולין מדין זוחלים, מכל מקום אין זה בגדר פסול קטפרס, דכל שבמחילות נעשים אחת, וזה פשוט דבכלי נקוב והמים זוחלים דרך הנקב, ונגע טמא במים שבכלי, לו שהיה שם יין ונגע כותי בהם, דודאי נפסלו כל מה שעדיין בכלי, ולא אמרינן בזה דזוחלין אין חיבור ולא נפסל רק נגיעתו גרידא אלא בכל המים נאסרים. והטעם דכל שנמצאים בתוך הכלי הוי מחוברין שהכלי מגרפן, ואע"פ שסופם לצאת, עדיין הם בגדר אשבורן. ולכן כשזוחלים המים אע"פ שזה פסול בדין מי מקוה, מכל מקום עדיין חיבור הם לגבי דין חיבורים, ונמצא שהם מחוברים למקוה השלימה שישנה תחת הנקב. אבל בחוץ לו בהרות אע"פ שיש מקוה שלימה כשירה, מכל מקום אין הזוחלים חיבור, ודין השקה לא מצינו בזוחלים וכמ"ש התה"ד סימן רל"ב. מיהו אין זה מוכרח ויש לומר איפכא דאם זוחלים בשעת השור הוי חיבור, אין מקום לחלק בין זוחלים בתוך המחילות ולחוץ, ואם אסורים בחוץ גם בפנים יש לאסור, אם לא שנחלק שאין זה בגדר זחילה.

וממה שכ' הרא"ש אחר שפי' פירושו, דלפירוש זה אין לפסול מקוה שמימיו יוצאין לחוץ, אין להביא מזה שום ראיה. דאפשר לפרש כוונתו דאם סתמו ועיכבו הזחילה אפילו היה הנקב למטה ממי סאה דבין לפי' הר"ש ובין לפי' המחברים פסול, משום הוי על ידי עומאה, לפי פי' הרא"ש אין שורש לכל זה, לומר שמניעת הזחילה בכלל הויה הוא. וס"ל להרא"ש דמותר לעבול בה אפילו סתמו בדבר העמאה, וכ"כ הרא"ש בתשובה דמותר לסתום במעלניות שיש בה ג' על ג'.

וז"ל הטור מקוה שנסדק כר, יש פוסלין אותו אפילו יש בו כמה סאין כו', לפי שכיון שמים המליוגים נערים לצאת חשוב כולו זוחלים. וא"א הרא"ש ז"ל כתב ודאי אם ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו קצתן דרך הסדק כשר, אבל אם לא ישארו בו מ' סאה פסול ע"כ, ודעה ראשונה הוא של אחד מהמחברים שהביא הרא"ש, דליכא למימר דהכוונה להר"ש, דמנין שמודה הר"ש דנסדק, ואפשר דוקא נפרץ, שהמים הולכים בשטף וכפין זחילת מעין. ומדברי הטור יש להוכיח דמאי דנסתפקנו לעיל דיש סברא לפסול גם התחתונים כאילו הכל זוחלים, ועוד מבואר דדעת הרא"ש לחלק אם ישארו מ' סאה אחר שיצאו קצתן, ובין אם לא ישארו בו מ' סאה. ונראה דיליף זאת ממה שהרא"ש בתשובה הביא דעת הר"ש, ופירשה דדוקא אם לא נשאר מ' סאה. ועוד דמכל ראיות הרא"ש אין להוכיח רק דאין הכל נעשו זוחלין, אבל להתיר לעבול בזוחלין ממש אין שום מקור להתיר, וכן פסק מרן בש"ע סעיף ב, משום דמשמע ליה דליתא מאן דפליג אדין זה, ואפשר גם דזו היא שיטת הר"ש, והרא"ש פליג רק אסברת הויה בדבר המקבל עומאה.

אבל בתשב"ץ מ"א סימן יז כתב חה לשונו, אבל הרא"ש פי' על דרך אחרת, וכן הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה יש לו דרך אחרת בפירושה, ולפי דפי' הללו אם היתה נכרת זחילתו [היינו אפילו אם ניכרת זחילתו, ולאפוקי מדעת הרשב"א שהביא לעיל מהה לחלק בין ניכרת לאינה ניכרת] אפילו לא ישאר במקוה מי סאה כשתפסק זחילתו לא מפסיל בהאי, ע"כ. ומבואר דהוא מפרש דהרא"ש לגמרי התיר לעבול, משום דזחילה דרך נקב אין זה כדרך זחילת מעין ואין לפסול.

ובמהרי"ק סימן קי"ו כתב בהדיא דלא הבשיר הרא"ש אלא לעבול למטה מן הנקב, אבל למעלה אפילו הוא למעלה ממי סאה אין לעבול, דהוי כעובל בזוחלים.

ג] **ודעת הגר"א** ז"ל דאין פסול מיוחד של זוחלין, אלא העיקר דאין זוחלין חיבור, ובמקוה דלריך שיעור מי סאה, כשהמים זוחלים אינם מתחברים וליכא שיעור, ולפי"ז אין נפקא מינה כלל במקום הנקב, אלא אם יש אשבורן מי סאה טובלין, אפילו שאר המים זוחלים. ולפמש"כ לעיל דהמים שבתוך המחילות הוי אשבורן כל שלא יצאו לחוץ, אם כן אפשר דלהגר"א ז"ל טובלים בכל המקוה. מיהו אלו שבנגד הנקב ממש אפשר דהוה זוחלים ממש, ואין טובלים בהם. ושפ"ז אין נפ"מ במה שהי' הרשב"א דחזילה שאינה ניכרת לאו שמיה זחילה, דזהו רק לשיטתם דמשום דאוחל מקלת, הוי כל המים זוחלים, אבל להגר"א ז"ל אלו שיוצאים הוי זוחלים אפילו אין נכרים. ומה שבפנים אפילו ניכרת זחילתן לא מיפסלי בהכי, וכ"כ הגר"א בהגהותיו ס"ק ל"ו. ובמקוה מצומצמת שאין בה רק מ' סאה פיסל נקב משהו אף שאין ניכר, דאותו המעט חשיב ודאי זוחל ונפחת שיעור מי סאה ויש להקשות דא"כ מאי קאמר בפ"ק משנה ז מעין שהרבו עצו מי מעבר באשבורן ובכל שהו, דבשלמא אי פסול זוחלין במקוה הוי דין מיוחד, ניחא, דאע"פ שיש להם עדיין מעלה מעין לעבר בכל שהו, מכל מקום להכשר זחילה דומין למקוה, דהוי פסול במקוה. אבל להגר"א דמה דמעין מטהר בזוחלין הוא משום דמטהר בכ"ש, אם כן איך אפשר שאחר שהה מטהר בכ"ש, מכל מקום מזקיקו לאשבורן, וי"ל דע"כ הגר"א מפרש בכר"ן בגדרים [נתבאר להלן בשער יא] דהפיחת דמקומות מקומות יש, ובמקומות דמטהר בכ"ש, מטהר אפי' בזחילה.

וסברת הגר"א דוקא לשיטת הריב"ש והרבנו יונה דסברא להו דפסול קטפרס אפילו בשעת השור, אבל לשיטת תוס' חגיגה יט א ד"ה וליגזור, וכ"ד הר"ש פ"ד מ"ד וכמ"ש להלן בסוגיא דקטפרס ע"כ מיוחד חוץ ממה דאיכ שמאי ובית הלל סוף כ כיון דס"ל לבית שמאי ד דכא יש חיבור לשיעור מ ל"ל להגר"א דס"ל דמ מחית ואסיק.

ודעת רבנו הרשב"א בו דעת המרדכי בשבועות דעת הגאון אשר"י סוף מגד זה לאשבורן ומגד למעלה כו', אם היו מי באותו אשבורן ע"כ. ו דכל המים נעשו בזוח שכ"ג סעיף קטן טו ב וכ"פ המאירי הכא בש לגבי רבוותא ולאסור שיש מי סאה. וכ"כ הרב מי סאה תחת הנקב, אב שנגבהים ואם יהיו מלוי למעלה מן הנקב ובגר לדידן דמחמירין יפסלו כ

ד] ויש לעיין דאמר מקלת שאובין ומטפיק ב סאה אשבורן. ויש לומ ניכר התערובת בזה ש למעלה. ועיין לקמן בפ"ז למעלה דאין מלטרפים, מ"ש מטוע הנרוק. ול"ל ביטול, אלא שכך הוא עליהם הנוטפים כיון ד **ונראה**, דלפירוש הרא הנקב דמלמעלה עלמו וב **ופסולין**, דמותר לעבול מרובים מהתחתונים, מן הגדר זוחלין, וכן גראה דאפילו הם מרוב **ואין להקשות** מהא ד על הזוחלים. משום דהכ עומדים בפני עלמן ויש לגבי רובא, אבל הם הם מן הנהר וכמעין ניכר בין הכשר לפסול **פה** הזוחלין המעטים.

לעולם לא אמרו אל כזוחלין, ואפילו המעין שמטהר בזו באשבורן. ואפילו

פרש: קיר שם פי' אלים שאין לו פיס קטל כיון דשקל מחשלה ולא מרשבין מחשוב המדרסי ס"ב דשנטמא כשם הלים: קשר שם מדברי חכמים אלים שם ובמשנה שפת דומנים דף כיס ע"ב: קשר שם ולא שור אלא אלים מחבר לדבר המחבר לקרקע כגון מכפת שנתלה אינו מקבל מחשלה והלאיתה בגבייתא ומיתי לה בשפת דף לית ע"ב ומשנה בפ"ח דכלים: קיר שם מדברי הכלים נטוף כדם מחשבה מ"ל דשקולות כיון דאין לו בית קבול ומשמע מדברי הכלים דמשים דנטילון אלגם איריי: קיר הרשב"ל בתשובה ובמשנות לרמב"ן בפ' ר"ל דמדברי דנטילון המחבר לקרקע אריי: קיר מזר בשם אבי הכלים בשלף נדם מחשבה ר' פיס דשקולות טעשים שמעלת שחלים וכיי הרבינו שם ובריטב יכוחים: קב שם לפי' הרי"ם: קבא שם בשם אבי הכלים מחשבה הרי"ם מעטילין מחרגלים וכו' ומודים שהוא גודל בכלים: קבב הרשב"ם בשפר המים נטוף מ"ם:

שו"ת מבי"ט

שנשאר מחשין ומחלקין בגמרא שלין כל הדברים בשנים בכתות בשם בשקל אלא שבאלוים דקדק בזה מדשמה ולקח הטעמים וכוונתם בזה לאיות מלה יותר יודעת המקבל מדיעת הגמרות ר"ל בלה כי בדבר שיש קפידת המדינה הנו בפ' מלה אחר: שהם אחם מל אמה כרום ג' אצבע מדי שיהיה כל גוש שלה בתוך ג' מל ר' הנמצא בלי מדיד ומ"ם הנמצא בלי מדיד ר"ל שיהיה מלא מל המדידה ומ"ם שהא הרב ז"ל שיעור

דגול מרבבה

(בשו"ע סעיף ס"ח) ואם הסילון של מחבת מחבר לקרקע. ושמרים המשנה הרמ"ם הסיגו נמשם סטילון מחמתו מל דשת לקבוע בקרקע. ולכן אני מסם מל הש"ע שסמם הרבים ולא פירש כהדרים מחמת מל דשת לקבוע בקרקע כגון מכפת שנתלה בו יש לדחוק קלת בדברי הכלים אבל מבוגר מדברין הכלים ר' ומ' מ"ר סוף סימן ל"ד: (בשו"ע ס"ק ל"ה) ה"ה הבא. ושיין לקמן בסלק קיר"ב סיי כשם. רבינו יהודה:

בית הילל

מחמת שכבר מבנו כשם שנים קודם שנתלה לשם ומחמתו ממחת שיבנו כן לא אבטל מל בנים ובטול שנתלו פנו סמה. ונם שבתלה מחמ"ר ל' שנמשבין הכלים ר' ומ' ומחמתו בלי מל אבטל לשם ומחמתו מל בנים ובטול שנתלו פנו סמה. ונם שבתלה מחמ"ר ל' שנמשבין הכלים ר' ומ' ומחמתו בלי מל אבטל לשם ומחמתו

ברכי יוסף

מקום שיש לו ג"ערות מ' לגת מים למקום אחר ליין לגבר ונשרנים שיטמאלו המקום כל המים למקום וסתמו ומקום מלגר בתמלת שיש בו ג' מל ג' מלאי לקבל עוגלה. כדבר זה נכתב עמרת ר"מבי מרוי

גליון מהרש"א

לא לפרוה שבאים ב"י ר"ח והרמב"ם הביא הבי' ראיה מרלא חני ראי רגון ידי אי רגלי (המיבא בגמרא ובריש ב"ח ב') ב"ש בפסחת מרה לא בפסחת מקואות ובא' לחרב רבי אלחנת ריין רק' ברלין בתבני (סימן ר"ח) דהראי מרה הרמב"ם ראיה לי הדרת מעין לפרר שלא באשבורן גם כן בפי הראיה

כלים שהכתיב בסמיך ר' מודים שמוקקין הקביס הקוקה שלא יכלו שמים ל' מהם כן אלא שלא יאבו סר לין בכלל זה לם סיה מ"ל ומסמס הקבר בשמי מלה ומסמס הקבר בשמי כיון שהכתיב לין כו (פג) בפסל שאיב מדרבנן. פילוס בדוב ר' ותישמו שלא כמ"ם רמ"ג: (סד) שנסדק מצ' זה כו'. יש בזה מחלוקת ד' והסוד דכלים בתמצי' לב' כל שהכל דרשיב כל הקוקה הכל מ"ל דלא מסכי מכר לעמיין לפי' לם הקוקה הוך כלי אלא דלכלים כתב דלא מסכי ולמ"ד מלה דגם לכלים מסכי מן הדין וכמ"ם בסמיך ר': (ס) ויש מי שאינו מחלק. כולא הרמב"ן בכ"י וס"ל דלא הכלים הרבה הכל בכל הכלים בכל הכלים בכל הכלים

מלמ"ל שהבאתי בסמוך מ' וכ' מו"ה ז"ל דלעיל נבי הקרח המקוה מלמ"ל שהיפסק המעיין דין מדיים שליקרין המקבים בדבר המקבל טומאה עלה בא אלא לענב המקוה שלא יבאו המים בעם *) ואיני מכיר חילוק זה דהא גם כאן אין שפסה כן אלא שלא יהיו המים דרך שם: (סב) נשאר לעולם בהבשירו.

נב [צז] קמ"ה הבא לערב קטן מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להבשירו או ששניהם חסרים ובא לערבם להבשירם צריך שיהא נקב שביניהם רחב (פ) קמ"ה כשפופרת הנאר (י) קי' [צח](וקילות המים יהיה כדוחב הנקב) (ריב"ם סימן ר"ל בשם מ' מהפרדיסים וכן כתב הגים יוסף) קיא [צט] קמ"ה ולאחר שנתערב הפסול עם הבשר אפי' רגע (סב) נשאר קיב (לז) לעולם (פא) בהבשירו אפי' נסרם הנקב אח"כ קמ"ה כל שיעמוד כשפופרת הנאר ממעמו קמ"ה אפילו דבר שהוא מבריית המים קמ"ה ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאר אם לאו פסול קפ"ה *)אם יש (לח) נקבים רקים הרבה מצטרפין לכשפופרת הנאר אם המקוה הא' שלם והב' חסר: הנה [ק] ותוחר לחפור מקוה נגד הבור ולעבול בה מים שלין בה מ' סלה דהא מרעה מלחלי מהחלות קיג והחיל והחל סמוך (סב) לנהר ולמו רואין האלחולים שביניהם המים בלין מן הנהר דרך הלחול הלייטו מקבים דקים שנקרקע הוי חבור (מרדכי ר"ל בשם רא"ם): יל אבל אם שניהם חסרים אין הנקבים הרקים מצטרפין לכשפופרת הנאר [קא] (וה"ה אם חלק מקוה בטל לו בטק אם אין שיעור מקוה בלד אחד פסול):

נג [קב] קמ"ה הבא להבשיר קיד מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אף על פי שאינו משיקו אלא קטן כשערה קטן כשר ואפילו איקמי ההשקה רואין פני האויר:

הנה ודוקא (סג) בפסול שלוקה שסיל מדרכן מכל בפסול דלוריתא בעיון כשפופרת הנאר (ר"ה ור"ם במקוואות) כמו מהבאר ואפילו בפסול שלוקה קיג יש (פג) חולקין (מה' הכלל"ם) (לם) וקיבלתי להורות:

נד קיה כותל שבין ב' מקואות (סד) שנסרק [קג] מצד אחד ומלא מקוה אחד כל כל כותל כיון שלין ל' קיום בלמעלה אין בה ג' אמות אינו מחזיק מים אלא בשעה שיש בו ל' קיום גם לחלק מלמעלה

מלא מקוה אחד מלמעלה ולרחבו הוא דעל כל פנים יש ל' קיום גם לחלק מלמעלה אינו מחזיק מים אלא בשעה שיש בו ל' קיום גם לחלק מלמעלה

מיטר. שם: קיד מקוה שאוב כו'. דכל דבעינן כשפופרת הנאר סיינו דוקא להבשיר מקוה הכר מן הכלים אבל להבשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שלא שאוב לא"ם שלא מקוה שלא הבשרה כמר לפי שאינו שאוב לא פסול אלא מדבריהם הקילו בכך. שם: קטן כשערה. פי' כמוס הבשרה: קטן כשר, כ"ה מתה לעיל סמוך ז' בני מתיבתא אמר וכן לעיל סמוך מ' לא מצי בנקב כשערה להבשיל מים מל יד לכתחלה ואלו מבשיר בנקב כשערה כדאמר לא"ל ולא ידענא מאי קושיא דהא דרב"ל בנפיה כתובה ס"ל בדיעה לעיל דבעינן כשפופרת הנאר ומבינא ל"ל לעיל דף ר"ל ס"ב בתרוכה אלא ולהי אריך לאלק המאי הכא כיון דיש כאן מקוה אלימה אלא שהיא שאובה ויש מקוה אלימה בלדה אלכך מצי בבשערה לעירוב מקוואות כולל הבשלובה מדבריהם ודוק: קיין יש חולקין כו'. לנעמייהו אלי דס"ל לעיל סמוך ג' כולו שאוב פסול מדלוריתא ולפ"ה כיכא דבמקוה כיתה רובה כשרה ומקלתה שאובה כגון שנפלו לתוכו ג' לגין מים שאובין בכשרה ובכבי ל"ל לתרץ מה שאמה בכ"ה על שברה הרמ"ם וסייעתו דמלרבי נקב כשפופרת הנאר דבא הכן מעטרין לא המקוואות הטלין מן בחתחון כו' ומשיקו לאיל בשרה ולחלק לייחב דבהרמ"ם נמי מודה דבבי בשרה אלא שאוב אלא אל"ל ולפי מה שבאתבי לק"מ דבהרמ"ם מוקי לבן מהאיתין בבשמקוה בטליון פסול רק מדלבנן ומ"ם הרמ"ם בחשובה רחיה לדין מעיין בהמשך דרך סילון דלעיל סמוך מ"ם דבשר ממתאי דלעיל (והבאתיו לעיל סלק ק"ד) נלא לעיומתל דבבשו שאוב בבי בשרה אלא מביא רחיה דתא"ג שנמשך דרך סילון שמקבל טומאה מהבי ליה בשקה בחבוכה שם בחשובה

נב [צז] קמ"ה הבא לערב קטן מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להבשירו או ששניהם חסרים ובא לערבם להבשירם צריך שיהא נקב שביניהם רחב (פ) קמ"ה כשפופרת הנאר (י) קי' [צח](וקילות המים יהיה כדוחב הנקב) (ריב"ם סימן ר"ל בשם מ' מהפרדיסים וכן כתב הגים יוסף) קיא [צט] קמ"ה ולאחר שנתערב הפסול עם הבשר אפי' רגע (סב) נשאר קיב (לז) לעולם (פא) בהבשירו אפי' נסרם הנקב אח"כ קמ"ה כל שיעמוד כשפופרת הנאר ממעמו קמ"ה אפילו דבר שהוא מבריית המים קמ"ה ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאר אם לאו פסול קפ"ה *)אם יש (לח) נקבים רקים הרבה מצטרפין לכשפופרת הנאר אם המקוה הא' שלם והב' חסר: הנה [ק] ותוחר לחפור מקוה נגד הבור ולעבול בה מים שלין בה מ' סלה דהא מרעה מלחלי מהחלות קיג והחיל והחל סמוך (סב) לנהר ולמו רואין האלחולים שביניהם המים בלין מן הנהר דרך הלחול הלייטו מקבים דקים שנקרקע הוי חבור (מרדכי ר"ל בשם רא"ם): יל אבל אם שניהם חסרים אין הנקבים הרקים מצטרפין לכשפופרת הנאר [קא] (וה"ה אם חלק מקוה בטל לו בטק אם אין שיעור מקוה בלד אחד פסול):

נג [קב] קמ"ה הבא להבשיר קיד מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אף על פי שאינו משיקו אלא קטן כשערה קטן כשר ואפילו איקמי ההשקה רואין פני האויר:

הנה ודוקא (סג) בפסול שלוקה שסיל מדרכן מכל בפסול דלוריתא בעיון כשפופרת הנאר (ר"ה ור"ם במקוואות) כמו מהבאר ואפילו בפסול שלוקה קיג יש (פג) חולקין (מה' הכלל"ם) (לם) וקיבלתי להורות:

נד קיה כותל שבין ב' מקואות (סד) שנסרק [קג] מצד אחד ומלא מקוה אחד כל כל כותל כיון שלין ל' קיום בלמעלה אין בה ג' אמות אינו מחזיק מים אלא בשעה שיש בו ל' קיום גם לחלק מלמעלה אינו מחזיק מים אלא בשעה שיש בו ל' קיום גם לחלק מלמעלה

מיטר. שם: קיד מקוה שאוב כו'. דכל דבעינן כשפופרת הנאר סיינו דוקא להבשיר מקוה הכר מן הכלים אבל להבשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שלא שאוב לא"ם שלא מקוה שלא הבשרה כמר לפי שאינו שאוב לא פסול אלא מדבריהם הקילו בכך. שם: קטן כשערה. פי' כמוס הבשרה: קטן כשר, כ"ה מתה לעיל סמוך ז' בני מתיבתא אמר וכן לעיל סמוך מ' לא מצי בנקב כשערה להבשיל מים מל יד לכתחלה ואלו מבשיר בנקב כשערה כדאמר לא"ל ולא ידענא מאי קושיא דהא דרב"ל בנפיה כתובה ס"ל בדיעה לעיל דבעינן כשפופרת הנאר ומבינא ל"ל לעיל דף ר"ל ס"ב בתרוכה אלא ולהי אריך לאלק המאי הכא כיון דיש כאן מקוה אלימה אלא שהיא שאובה ויש מקוה אלימה בלדה אלכך מצי בבשערה לעירוב מקוואות כולל הבשלובה מדבריהם ודוק: קיין יש חולקין כו'. לנעמייהו אלי דס"ל לעיל סמוך ג' כולו שאוב פסול מדלוריתא ולפ"ה כיכא דבמקוה כיתה רובה כשרה ומקלתה שאובה כגון שנפלו לתוכו ג' לגין מים שאובין בכשרה ובכבי ל"ל לתרץ מה שאמה בכ"ה על שברה הרמ"ם וסייעתו דמלרבי נקב כשפופרת הנאר דבא הכן מעטרין לא המקוואות הטלין מן בחתחון כו' ומשיקו לאיל בשרה ולחלק לייחב דבהרמ"ם נמי מודה דבבי בשרה אלא שאוב אלא אל"ל ולפי מה שבאתבי לק"מ דבהרמ"ם מוקי לבן מהאיתין בבשמקוה בטליון פסול רק מדלבנן ומ"ם הרמ"ם בחשובה רחיה לדין מעיין בהמשך דרך סילון דלעיל סמוך מ"ם דבשר ממתאי דלעיל (והבאתיו לעיל סלק ק"ד) נלא לעיומתל דבבשו שאוב בבי בשרה אלא מביא רחיה דתא"ג שנמשך דרך סילון שמקבל טומאה מהבי ליה בשקה בחבוכה שם בחשובה

ביאור הגר"א

כמו' ר"ש אבל לפי ר"ש בסמוך הקרח דאין נפסל אא"כ לא יעשה מ' מעה ואז אין בבחינת פסול [צז] הבא בו. מתני' ל' ר"ה הבא' הרא"ש שם ובפסקי מס"ל שאוב כו' אי כו' אבל הר"ש לא כתב אלא ב' האחרונים וכ"ש בסמ"ג לקן כתב הסרבנו הסרבנו בפסול כו' ודוקא בפסול מתני' ב' מ"ל ומתני' ג' מ"ל ומתני' ה' שם ובתוכ בצד מלו מתני' ו' שם ושם וכ' הטרק מתני' ג' שם ודוקא כשפה מתני' ה"ל ומתני' ז' ח' שם וב"ש בשתיהן חסרים: [צח] וקילות כו'. ר"ש מפ"ה דמתרחה ומיד יש לפרש דר"ש שהמים מתערבים דרך נקב כו' ותיהא השתא כו' ל"ל תוס' דחגיגה כ"א ב' ד"ה כשבית כו' וביבמות פ"ו א' ד"ה פירוב כו' ובנמוק פ"ו א' ד"ה הניחוק כו' ולא כו"ת שם ד"ה: [צט] ולאחר כו'. מתני' ח' וכ' מ"ל: [ק] ותוחר לחפור כו'. בס"ש בהגהה כ"ב א' דהא ארגא כו' ה"ל אם חפר ב' ח' חפירות ולא מתי אבל אם כו' ס' מהפרשין ה"ל דחילק בפל הגרונותי שמלאן כלים כו' כיון דבקה שלם סביבן ה"ש בש"ע אבל אם כו' ר"ש מתני' ח' מ"ל ותא דאפרגן בפרק חוכר כו' משא"כ מקוה בלד אחד כו' נמ' הע"ל: [קב] הבא לחבשיר כו'. מתני' ח' מ"ל ובס"ש ר"ש שם תלוקין כו' וקשיא כו' הגראה לפרש כו' ובמ"ש דבמתני' ז' ובפסקי מס"ל כמ"ל ובפירוש במתני' ח' שם ל"ש בפירוש: [קג] מצד זה כו'. כן פי' הר"ש והרא"ש שם ושם. הרמב"ם פי' שם לתיקן ובן

באר היטב

המקוה בדבר המקבל טומאה אלא בא אלא לענב המקוה אלא יבאו המים לתוכו ולפו מכיר חילוק זה דהא גם כאן לינו עוקה אלא אלא יזוגו המים דרך שם עכ"ל הכ"ה (ועל ס"ם ס"ב): (פ) כשפופרת. כתב הס"ך ודוקא מקוה הפסול מדלוריתא אבל בפסול מדבריהם אבי בבשערה כלקמן סל"ב: (פא) בהבשרו. כתב רבינו יונתן שבפסקיו המבריים אם בשלר הבאתו בבשערה לא כיון שבמחם בנקב מחר לפטלו בכתחלה ובוב לכתחלה וכתב סב"ח דאין בכלל הכתר זה אם פירב מקוה הכתר שם הבלם כיון שבמחם בנקב אבי הוא חסר לפרש מם מעיל ל' פרים מעוכב בתחלה עם הבלם (כיון שהוא מבטיו אבר) ול"כ מהבה"ל ול"ש בחמיר כל"ם ודבריהם מבוטים שם בעל"ל הכ"ה: (פב) לנהר. ומ"ה אבל המקוה אלם כדי שלא רואין-האלחולו אבל בבשערה בסמוך זה לזה ג' לא ג' תפירות שבולה חבריה ואין בלחד מהם מ' אמה אלא אם"ם מביכר דלתעמה אלחולו מחלחלה והאלחולו מבפעבע מזה לזה לא הוי מיטר. ש"ך: (פג) חולקין. כתב הש"ך בלעמייהו אלי דס"ל לעיל בס"ג דבולו שאוב פסול מדלוריתא ל"ס דיכא דבמקוה כיתה רובה כשרה ומקלתה שאובה כגון שנפלו לתוכו ג' לגין מים שאובין בכ"ל בבשערה אבל אם מדבריו הקילו לא מהבמ כן ס"ם ותיין בכ"ל ודו"ל והכ"ה הקנה דס"ם דלעיל ס"ב בפי מבטיל אין וכן בס"ם לא בבי בשקה בשערה לבניה מים על ידיה לבחמלה ומכן מבבר בשערה וכתב הש"ך דלק"ם דמלאי בבי בשערה לבניה מים בלי לבחמלה

חידושי רע"ק

מחלה לבד ח' נ"ב (ה"ב מ' קל"ו):(סמוך לכ) **והשני** חסר. ע' תשובת הרא"ש (פי' מ'): הר"ן

זרוע

בחלק ב' ח' ס"ב דלעיל ב' הגהרתנים וכ"ש בסמ"ג לקן כתב הסרבנו בפסול כו' ודוקא בפסול ב' מ"ל ומתני' ג' מ"ל ומתני' ה' שם ושם וכ' הטרק מתני' ג' שם ודוקא כשפה מתני' ה"ל ומתני' ז' ח' שם וב"ש בשתיהן חסרים: [צח] וקילות כו'. ר"ש מפ"ה דמתרחה ומיד יש לפרש דר"ש שהמים מתערבים דרך נקב כו' ותיהא השתא כו' ל"ל תוס' דחגיגה כ"א ב' ד"ה כשבית כו' וביבמות פ"ו א' ד"ה פירוב כו' ובנמוק פ"ו א' ד"ה הניחוק כו' ולא כו"ת שם ד"ה: [ק] ותוחר לחפור כו'. בס"ש בהגהה כ"ב א' דהא ארגא כו' ה"ל אם חפר ב' ח' חפירות ולא מתי אבל אם כו' ס' מהפרשין ה"ל דחילק בפל הגרונותי שמלאן כלים כו' כיון דבקה שלם סביבן ה"ש בש"ע אבל אם כו' ר"ש מתני' ח' מ"ל ותא דאפרגן בפרק חוכר כו' משא"כ מקוה בלד אחד כו' נמ' הע"ל: [קב] הבא לחבשיר כו'. מתני' ח' מ"ל ובס"ש ר"ש שם תלוקין כו' וקשיא כו' הגראה לפרש כו' ובמ"ש דבמתני' ז' ובפסקי מס"ל כמ"ל ובפירוש במתני' ח' שם ל"ש בפירוש: [קג] מצד זה כו'. כן פי' הר"ש והרא"ש שם ושם. הרמב"ם פי' שם לתיקן ובן

פתחי תשובה

דשם לי בלגם בקרקע לא כתבנים כיון שלין שלולן נוכרת ליכתם ע"ם עוד מ"ם לפלפל כיס דשם לפל סיפן קל"ח סמ"ם ס"ו): (לז) לעולם בהבשרו. [ס"ב] בשפפסקו המבריים כו' ומי' בתבלי נוכע כיכתה מגיעה מי' קמ"ל שמחם מיד שלמבריים שבחי דין זה כוח מחם כמו מדין שמבחר בסמוך בסמוך ר"ם והא דבר המבריים בחבוב מקבלה מין מ"ב ומכי שם בנוחר בשבלים ויולא מבם מחם בחבוב המבריים כיון בשבוכר מ"ל לפלר בחבוב המבריים ובלא מבם מחם בחבוב המבריים בבחבוב מבחבוב מבחבוב מ

הרב"ר ר' יצחק יראל' שליט"א

שכתב הש"ך שביכולה להסירן מעכב. אלא שבאמת דברי הש"ך קשים, דד"ק מלשון המחבר שכתב צריך להסירן דמעכב בדיעבד, ולענ"ד לשון צריך אינו מוכרח דמעכב בדיעבד. וכמו שכתב הש"ך בעצמו על דברי הרמ"א בסעי' מ"ג שאמר יש אומרים שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילתה וכו', [ומקורו מהשערי דורא הל' נדה סי' י"ד שכתב כן], וכתב על זה הש"ך בס"ק נ"ה מיהו כל זה אינו מעכב בדיעבד.

ואף שאפשר לכאורה לדחות ולומר דבדיעבד סמכינן על החולקים וסוברים שאין זה חציצה. אולם אין זה מיישב, דהא אם באנו להחמיר כשיטת השערי דורא שהביא הרמ"א הרי גם בדיעבד תצטרך לחזור ולטבול - אי דייקינן לשון צריך, אלא על כרחך דהש"ך עצמו ג"כ סובר שגם הרמ"א לא החמיר בזה אלא לכתחילה, ומשום דקשיא עלייהו (על המחמירין) דדין זה הוא רק בטהרות, וכמו שכתב באורך הדרכי משה בסי' קצ"ט אות ב' [בנדמ"ח עמ' ר"ח].

ובזה מיושב גם מה שהוסיף שם הש"ך [בס"ק נ"ה] שכל זה אינו מעכב בדיעבד ושכן משמע בב"ח, ולכאורה הב"ח כאן בסוף סי' קצ"ח [בנדמ"ח עמ' ר"ו] לא כתב שאינו מעכב בדיעבד. אלא על כרחך כיון שהביא שם את השערי דורא והביא את החולקים עליו, ולא כתב כלום על זה משמע שסובר כמותם שאין זה חציצה, עי"ש ותראה שזה כוונתו. ולכך צירף הש"ך לב"ח לראיה לקולא בדיעבד.

ועוד בענין הכינים הנ"ל, הנני מוסיף, דהרי דין זה לקוח מהרוקח [סי' שע"ו ד"ה ידות הכלים], והביאו הב"י [בסי' קצ"ח בנדמ"ח עמ' ר"ז], וכתב שם: אבל בטבילה הם מסירים משום חומרא, ע"כ. ואי אפשר לומר דכוונת הרוקח לחומרא במקום שאי אפשר להסיר, דאם א"א להסיר מה שייך להחמיר, ועל כרחך שכוונתו שגם ביכולה להסיר אינו אלא משום חומרא, וא"כ על כרחך שלשון צריך לאו דוקא.

סכום:

אם יש לה כינים בין חיות ובין מתות, לכתחילה תסרוק את ראשה היטב כדי להוציאן כמה שתוכל, אמנם לא צריכה להתאמץ ולהמתין מלטבול עד שתוציא את כולן.

סימן ל"ט

התחילו לשאוב מים מהמקוה

שו"ע יו"ד סי' ר"א סעי' ב'.

כתב המחבר ח"ל: מי מעיין מטהרין אף בזוחלין מי גשמים אין מטהרין אלא באשבורן וכו', ע"כ.

שאלת: מקוה שהתחילו לסלק ממנו המים ע"י המשאבה שהיא כלי, האם חשובים עתה כל המים שאובים.

תשובה: מה שחשבת לעשותם שאובים אין מקום לזה בכלל, דהא עדיין לא נשאבו הארבעים סאה מים שהיא טובלת בהם. ואם יש מה להסתפק, הוא דאולי הוי כזוחלין. אמנם גם זה לא נראה לי, דהא המים מצד עצמם וטבעם אינם זוחלין עתה, ולמה הדבר דומה, לבני אדם שמוציאים בעלייתם מהטבילה מן המקוה מים כסדר בלי הפסק, דודאי לא הוי בגלל זה זוחלין. וזה הרבה שנים שהיה מעשה כזה בליקוד באשה שטבלה כשכבר התחילו להפעיל את המשאבה, ופסקנו שעלתה לה טבילה, והסכים על ידי הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל.

וכל זה דוקא במים שיוצאים מחמת כח המשאבה ששואבת כסדר, וברגע שתפסק פעולת המשאבה לא יצאו יותר מים, דאז לא חשוב זוחלין כיון שאין המים זוחלין מצד עצמם וכנ"ל. אולם אם פתח פקק וכדומה בתחתית המקוה והמים זורמים מצד עצמם עד גמירא, זהו דין הזוחלין שפסול.

סימן מ'

שאלות קצרות - נדרים

איזה נדרים אינם ניתרים

שאלת: איזה נדרים שא"א להתיר אותם בשעה שעושים התרת נדרים בציבור בערב ר"ה וכדומה.

תשובה: יש הרבה כאלה, ועיין קצת מזה ביו"ד סי' רכ"ח סעי' ט"ו י"ז כ' כ"א. ונזכיר מקצתם: נדר על דבר איסור, נדר שעדיין לא חל, נדר שנדר על דעת חבירו או דעת רבים עי"ש.

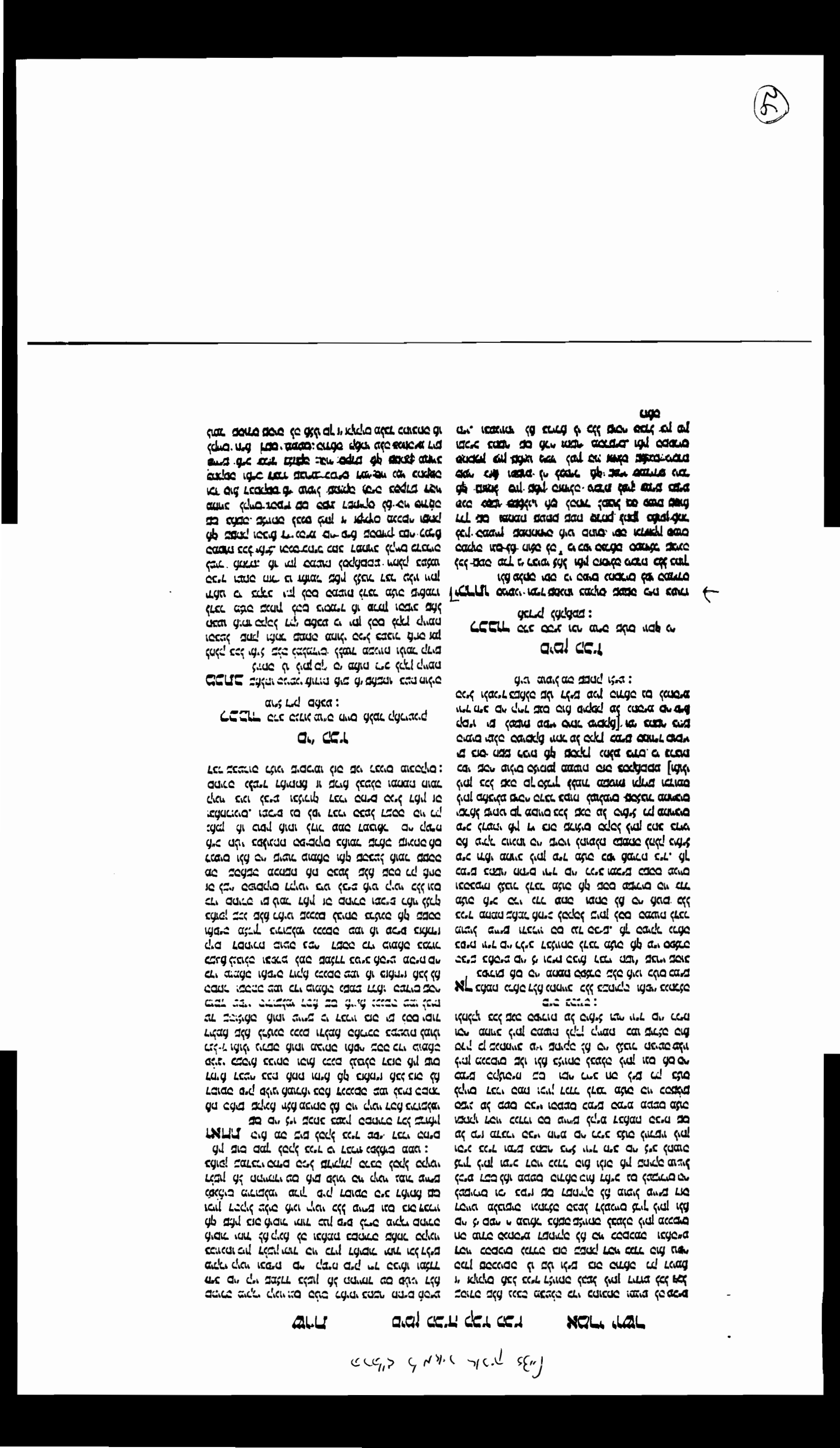

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

(28)

לו דין מקוה לז ובלבר שלא יטבול על (מז) אחורי כלים ממש:

יג [מב] מעין שיורד מהדר טיפין טיפין בהפסק יש לו דין מקוה אא"כ יורד בקילוח בלא הפסק: יד נומפין שעשאן זוחלין לה כגון שסמך (כד) למקום המנטף טבלא של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הם (מח) כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפי' מדברי סופרי' אינמזחילין בו ז' וזוחלין שקלהן (כה) בעלי (ט) אגוז כשרים: ד מז [מג] מ"מ מקוה שיש בו ארבעים (מו) סאה מ [מד] (מ) ומעין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה (כו) מא והם כשרים מב אע"פ שהם (מח) רבים על המים שהיו בתוכה תחלה. (ולאן חילוק בין קדם המעין למלוכין לא לא כתו שמתבאר המג"ן סימן רל"ו) [מו] ופ"ל סעיף מ' דיס (מט) חולקין) (כי' בשם הגאונות המג"ן מג [מה] אבל כל זמן שאין במקוה מ' סאה [מז] אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא ז אם נפלו לתוכו מד ג' לוגים מים שאובים פסלוהו לא שנא שאבן בכלי (כז) מה לא שנא מו ז סרוחו והגביהו והמים שבה נופלין ממקומות הרבה (רמב"ם פ"ט) וכן המערה (נ) מהצדצור וטמיל ממקומות

לו דין מקוה לז ובלבר שלא יטבול על (מז) אחורי כלים ממש:

יג [מב] מעין שיורד מהדר טיפין טיפין בהפסק יש לו דין מקוה אא"כ יורד בקילוח בלא הפסק: יד נומפין שעשאן זוחלין לה כגון שסמך (כד) למקום המנטף טבלא של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הם (מח) כשרים וכל דבר שמקבל טומאה ואפי' מדברי סופרי' אינמזחילין בו ז' וזוחלין שקלהן (כה) בעלי (ט) אגוז כשרים: ד מז [מג] מ"מ מקוה שיש בו ארבעים (מו) סאה מ [מד] (מ) ומעין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה ליתן לתוכה (כו) מא והם כשרים מב אע"פ שהם (מח) רבים על המים שהיו בתוכה תחלה. (ולאן חילוק בין קדם המעין למלוכין לא לא כתו שמתבאר המג"ן סימן רל"ו) [מו] ופ"ל סעיף מ' דיס (מט) חולקין) (כי' בשם הגאונות המג"ן מג [מה] אבל כל זמן שאין במקוה מ' סאה [מז] אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא ז אם נפלו לתוכו מד ג' לוגים מים שאובים פסלוהו לא שנא שאבן בכלי (כז) מה לא שנא מו ז סרוחו והגביהו והמים שבה נופלין ממקומות הרבה (רמב"ם פ"ט) וכן המערה (נ) מהצדצור וטמיל ממקומות

מל גבי אחורי כלים ואין שום כלי מל מדיו דאם לא כן והלא היה מל ככל דין מעיין כמו בדין המעיין מקלח מל שמח ככלי שמוכר בסמיך מ' והמעמם דהוה כאן המקוה אבלא שאין כאן שוכרין בסמיך תוך הכלי ורבי יהודה ס"ל בתחת בתנאה דהוי המעיין אלא שרבי יוסי ס"ל דהוה המקוה ובלא שמעו דבר כלים מפסיק בין המעיין לבמים הילודים מן מל גביו מל אחורי כלים נפסק שם מעיין ממנו ולא יטבול מל גבי אחורי כלים ממם דשם אין שום הפסק והיה ראוי אפי' לעמדי לעבול שם מעשה גזירה שמא יטבול תוך כלי ולויתי בפרישה דלך הג"ה ח"ל ל"ל דהפסק הקילוח מהמעיין דאם לא לן לא היה לה דין מקו' אלא מעיין מכל והוא עצות נמוד דאם כן היאך אמר רבי יהודה בזה דהוה מעיין: (כד) למקום המנטף. פי' שהמקו' המנטף לו מעיין כמו שהכיר בהפיף שקודם לזה וכאן אמר שרולה לעשותו שיכא זוחל: (כה) בעלי אגוז. פירוש הילוקי' הם לוגים ככלי לעניין טומאה: (כו) והם כשרים. פירוש שהבראתם (כז) מה לא שנא מו ז סרוחו. כלומר שהיה מעיין כיון שמתחלה היה מעיין לעקוה חסר אלא היה כו כלום יש מחיצה ג"כ לעבור בו ומשמע דים אין שוכרים בסמיך לעניין מחילה ולא אין כאן דין מעיין כיון שמתחלה היה מעיין לעקוה חסר אלא היה כמעיין עומד ולא מוקך וכמו שמפרש המג"ן בשם הגאונות דאם לא כן מה הוצרכו לומר דבר זה הלא כבר אמר רבי יהודה בזה דהוי המעיין כ

למקוה מתוך ידי אדם. ע"פ זה תירץ הא דלעיל סעיף ז' בכלי שציקב בטוליה אינו פוסל את המקוה וכשות דכבא בכלי מעקב סוא וכתב וכיון שלא פוסל את המקוה אינו פוסל כל שנפל מתוך ידו של אדם הדוחה למקוה פוסל את המקוה ולא אמרו שאינו פוסל אלא בטבילין ממילא מכלי נקוב למקוה דכיון שיצא בנקיבתו מחזורת כלי וטבילים ממנו ממילא למקוה כמר ע"כ ובתב הב"ח סכ"ל וכ"ל מדקדוק לשון דדוקא כשהאל' מכיון לדלותו לסילו למקוה אחס סוא דפסלי אבל אם נפלו מידו אלא בכוונה הוה כאילו נפל ממילא אלא ע"י אדם ואינן פוסלין כו' ופ"ש זה דתיך אדם לייבב הוה דמסלק את הכיוב לגדלין כו' ולי היה נראה איפכא מדקדוק לשון דכל שכא מיד אדם אינו אלא בכוונה פוסל ודוקא נפלו ממילא מכלי נקוב למקוה כמר וכן משמע לבתורה בספר בעלי כנפים לבראש"ד דף ס"ט ע"ח ואתיא ליה בתם בסיא דהמסלק את הכיוב לגדלין בכפנים ע"ם ומביאו כ"י לקמן בסמוך אך קשה דהא אינו אלא דבר הכא בעוד ומאר פוסקים לקמן סוף סעיף מ' דהשואב מקוה וילא שמא יחזרו מהכלי שמוליאין בו מים אלאם לגין למקוה אחר שחסרו לרבנים מאה ויפסלוהו יקוב כלי בשליו ואז לא יתכנו מים שאינם ומה בכך סוף סוף ע"י אדם אינו ממילא פסול וי"ל דשאני בתם כיון דשואב מים אם כן ודאי לא ניחא ליה שיפול אדם לשם דהא אדרבה שואב לוחם מאם וכהי ממילא ודו"ק: כתב הגמ"ר י"ל דוקא כשאינן מלוכין לא מקרי שאינן לאבל אם שתנו כדיו ואינ"ם שבכסות עדיין מקלמו בתוך המקוה אי שאינן ובפסולין כו' ובמנדני מלך דף ס"ח כתב דלא ידע מאן ניסא י"ל אלו וכיון שכוון לטרמב"ן בשם הרלב"ד לעיל שמביא כ"י בסוף דף ל"ו ולכן הביג עליו שכרי שכרתם בסוכה ול"ב שכוון לטרוקה שמביא כ"י לקמן ס"ם זה דף רמ"ו ריש ע"ד ז"ל ומשמע דעקרו סייב שבטלוהו מתוכו אבל אינו"ם שבכסות עדיין מקלמו בתוך המקוה אי אינו מדבריו שאינ"ם אלא הבטלוהו כיון שיצאו כמים ממנו ע"י סחיבה פוסלים המקוה עכ"ל ב"י ומיין לקמן סעיף ס"ג: **מז** מזה מעט כו'. וכתב רש"י ולהכ"ד דעכ"ם בסיון לוג מכל כלי אבל פחות מלוג לא ומביאו כ"י ור"מ: **מח** אבל סד' אין מצטרפין. אפילו נפל מכלם ביחד שכרי אין מגיע לוג לכל כלי: **מט** בר"א כו'. זהו פי' המגבה בד"ל אלא נתכוין לרבות כו' אבל הרמב"ם וכ"י פירשו נתכוין שבשאה מעיל אתן מים שאינם למקוה כם על דעת לרבות מי המקוה שיהיו בו מים בשופי ולא יתבר ע"י עכילות שיעבלו בו אז מלגרפים וכן פי' הר"ר שובדים מברטנורה וכ"כ בעל תוי"ט והב"ח כתב דהר"ל שובדים מברטנורה פי' נתכוין לרבות אבלים ח"ל ואולי בבר אחר היה לפניו ובשם הרבב"ח בשער המים הביא הכ"י בד"ל שאפלו שם אלא בתחתון אבל אם נתנם שם בתחתון אפילו אינו מעבר כלים ואפילו זמן מרובה מגרפים ופסלוהו ע"כ: **נ** ע"ג קרקע. אלא הגביה המים מעל גבי הקרקע אלא המגיבה מהקוה זה בלמקוה זה עד המקוה: **נא** או שנתנו מרגלי הבהמה. אע"פ אלא הומשבו על גבי הקרקע: **נב** שהיו בצד המקוה כו'. אבל היו הפלוגים בתחלע פוסלים לת

כ"י וז"ל רבי יוסי אומר זילף בידיו ורגליו ג' לוגין למקוה פסל הוליבו עם הקרקע כשר לגיון המקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחילה כשר פי' שלבתחלה יכול לעשות כל המקוה בדרך זה וקשה נכך תוספתא שלשה לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחילה כשר פי' שלבתחלה יכול לעשות כל המקוה בדרך זה וקשה נכך תוספתא

הרבה לתוכו [מח] או שזרקם ל"ר בתפיו ואפי' נפלו בו ל"ר משני כלים או משלשה מז מזה מעט ומזה מעט (לא) מצטרפין [מט] ם במה דברים אמורים שמתחיל [נ] מכלי הב' עד שלא פסק מהכלי ראשון (מז) אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל השני אין מצטרפין ואם התחיל הב' עד שלא פסק (הראשון) [נא](ס)רוקא משלשה כלים מח מ"ם אבל (נב) מד' אין מצטרפין מט [נב] מ"ב בר"א שמארבעה אין מצטרפין שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל השלשה לוגין אבל אם מתחלה היה דעתו ליתן כל השלשה לוגין אפילו אם לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים עד שהשלים לג' לוגין פסול:

הגה (כח) [נג] ואם העביר ג' לוגין בידיו נ ע"ג (נג) קרקע נא אע"פ שנתנו מרגלי הבהמה כשר (פור) וי"ל דרגלי הבהמה כדין הגל אדם וכשמיקן אינו כשר אלא בהעביר על גב קרקע דהוי כהשאבה אבל לא בנתנו (ר"ם פ"ב הקדושות וכמנ"ר פ"ה) ואיין לקמן בסימן זה סעיף ל"ם:

מז מ"ב הספוג שבלועין בו ג' לוגין ובשנפל למקוה נתערבו המים הבלועים עם מי המקוה (נד) וכן דלי שפיו צד ובו ג' לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולם עם מי המקוה:

יז מ"ר מים שאובים נב שהיו (לד) בצד המקוה אע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו:

ט' עכ"ל כדי שלין מתלק אלא בין נופל ממילא לנופל ע"י אדם אבל בנופל ע"י אדם נופיה לא מתלק בין נפל כמתכוין לאין מתכוין וסייגו כדעת הרמב"ם שהכרע ואו דהסיגו הסוכה להרמב"ן קאי שם אמ"ם שם לעיל מזה שמי שרוצה לעקור המקוה ותעשם שמא יחזרו המים למקוה יעשה נקב בדלי וכמ"ם לקמן סעיף מ' ועל זה דחי לה סהם בסיגו תמו' ואמר אלא מבכי נקב כיון שבא ע"י אדם וכתב שזכרתו בשם הרמב"ד וע"כ אמר שם כל שנופל מתוך ידו של אדם הדוחלו ל"ל מי שדוחה ומעקב את המקוה לא כדיות כלום כמה שמעקב הדלי ואם כן הרי לפניו לאמ"פ המים היושאין מדלי בעצמה שדוחה למקוה לא ניחא ליה להדוחה בכך שיחזרו שמה ממה שדוחה אמ"ה פסיל ליה כיון שע"י אדם מעשה אל"ב מוקה להדיח דלאו בדלון כאדם חניא מילתא ומו"מ ז"ל הביא תשובה זו ופירש בה דלא אלא בהם שלא ניחא ליה לאדם שיחזרו המים למקוה אבל אם לא ניחא ליה מעשה בנפל ממילא ולא דק בתשובה עצמה שם אלא בב"י שהביאה אלא שים לעיין המה שהבה ביה יוסף בשם הרמב"ד בספר בעלי הנפש דחיכה לתלן דאמר כל היכא דשקיל לבו ודמי לבו למקוה אפי' בתפיו פסול ומביא שם לפרש אליביה הביא דר' יוסי בתוספתא שאמר זילף בידיו וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול ואח"כ אומר שם לעיין הטעה למקוה חילפו בידיה והגליהם לא פסלי המקוה וחיבן על זה דרבי יוסי מיירי שזילף בכוונה למקוה והביא דעיין הוא אלא בכוונה. וראיה דודאי לא קיל כמותו בזה דהא הרמב"ן והרמב"ן שהביאו דעה זו שכל שנפל ידי אדם לא איכפת לן בכלי ואפ"ה לא בתבו בזה כמותו דבעיון כוונה אלא אפילו בלא שום כוונה פוסל מל ידי אדם והיא אלבה פסוקה בסי' זה סעיף מ' ואין לזוז ממנה ותיין בסמוך אמר זה: (כח) ואם העביר ג' לוגין כו'. זהו מדברי הטור והרמ"ם והוא מל פי התוספתא הביאה לוגין כו'. זהו מדברי הטור והרמ"ם והוא מל פי התוספתא הביאה אם לא נתכוין לזה וממילא נסתנו לא פסול כיון דכסות אינו כלי דהוא נקוב הרבה אבל בתמת אינו כן דהא האחיל בלבון בפלו ואעלה קלי אלי מתמע ממילא כדדייקן בפת"ל נפלה סכין ונתעבה כו' ועלה קלי אלי סותם כסותו ותו דהא אמר אחלה ל"ם שאתן בכלי דבזה פביעת דפסול אפי' אלא בתתכוין ומתכוין ל"ה בכסותו דהא נמוכין וממילא ל"ה בכסותו דהא בתרא מתתא מתחיבנו ותו דדין זה נלמד מהתוספתא שהביא הר"ם פרק כ' דמקוואות ח"ל הטביל בו אם הסנוס פי' בגד עבה וזבו ממנו ג' לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פוסל וי"ם מבשיר עד שיתכוין לתלוש פי' לתלישה המים ועכ"ל לא הוי אלאיקיוהבה אמרה בסדיא וזבו ממנו ג' לוגין מעמנו אפילו ממילא בלא בוונה בהדסה"ב בבלי סותנו בסותו וכן בתם"ל אח"ב אם אדם אלו שזרקן בתפיו הוא פירושו בכי וכ"ב בסדיא סעיף ל"ע בסימן זה שכל שע"י אדם אפי' זילף בידיו ורגליו ואפי' שבר בתים ונזלפו מלליכם ברגליו למקוה פסלוהו עכ"ל ואוא דברי רש"ל בת"ם מביא ב"י לק' וקמ"מ בוונה תשובה להרמב"ן סימן רל"ח שביאו בה"ר ר"ל כהן ז"ל ודאיתי להרמב"ד שכתב שכל מה שבא על ידי אדם למקוה אלא בהמשכה בין כלי מעוקב ט' פוסל המקוה ט' וסיים וכיון שכן אף הכלי הנקוב כל שנפל מתוך ידו של אדם הדוחלו למקוה פסל את המקוה ולא אמרו אלא פוסל אלא בטבילים ממילא מכלי נקוב למקוה

ט' עכ"ל כדי שלין מתלק אלא בין נופל ממילא לנופל ע"י אדם אבל בנופל ע"י אדם נופיה לא מתלק בין נפל כמתכוין לאין מתכוין וסייגו כדעת הרמב"ן שהכרע ואו דהסיגו הסוכה להרמב"ן קאי שם אמ"ם שם לעיל מזה שמי שרוצה לעקור המקוה ותעשם שמא יחזרו המים למקוה יעשה נקב בדלי וכמ"ם לקמן סעיף מ' ועל זה דחי לה סהם בסיגו תמו' ואמר אלא מבכי נקב כיון שבא ע"י אדם וכתב שזכרתו בשם הרמב"ד וע"כ אמר שם כל שנופל מתוך ידו של אדם הדוחלו ל"ל מי שדוחה ומעקב את המקוה לא כדיות כלום כמה שמעקב הדלי ואם כן הרי לפניו לאמ"פ המים היושאין מדלי בעצמה שדוחה למקוה לא ניחא ליה להדוחה בכך שיחזרו שמה ממה שדוחה אמ"ה פסיל ליה כיון שע"י אדם מעשה אל"ב מוקה להדיח דלאו בדלון כאדם חניא מילתא ומו"מ ז"ל הביא תשובה זו ופירש בה דלא אלא בהם שלא ניחא ליה לאדם שיחזרו המים למקוה אבל אם לא ניחא ליה מעשה בנפל ממילא ולא דק בתשובה עצמה שם אלא בב"י שהביאה אלא שים לעיין המה שהבה ביה יוסף בשם הרמב"ד בספר בעלי הנפש דחיכה לתלן דאמר כל היכא דשקיל לבו ודמי לבו למקוה אפי' בתפיו פסול ומביא שם לפרש אליביה הביא דר' יוסי בתוספתא שאמר זילף בידיו ורגליו ג' לוגין למקוה פסול ואח"כ אומר שם לעיין הטעה למקוה חילפו בידיה והגליהם לא פסלי המקוה וחיבן על זה דרבי יוסי מיירי שזילף בכוונה למקוה והביא דעיין הוא אלא בכוונה. וראיה דודאי לא קיל כמותו בזה דהא הרמב"ן והרמב"ן שהביאו דעה זו שכל שנפל ידי אדם לא איכפת לן בכלי ואפ"ה לא בתבו בזה כמותו דבעיון כוונה אלא אפילו בלא שום כוונה פוסל מל ידי אדם והיא אלבה פסוקה בסי' זה סעיף מ' ואין לזוז ממנה ותיין בסמוך אמר זה: (כח) ואם העביר ג' לוגין כו'. זהו מדברי הטור והרמ"ם והוא מל פי התוספתא הביאה

ביאור

[מח]אי שזרקם בתפיו. בתוספתא שם ותביאה הר"ש פתגי' פ' פ"ב וכן דיה ר"א זילף כו' ובפתגי' ג' פ"ב דיה תולש כו' ושם בתוספתא הביאה הר"ש שם תניא בתוספתא דיה בראשו כו' פתגן כו' ובגי' בשם הראב"ד: [מט] בר"א כו'. שם בפתגי' בר"א כו' חבולה פתגי' קאי: [נ] מכלי הב' כו'. ר"ל רוקא סב' כלים אבל מכלי א' בכ"ע מצטרפין. ראב"ד ובגי' בפתגי' שם: [נא] רוקא מב' כו'. שם בפתגי' מכלי א' כו' הר"ש שם ר"ה התכנסים פוסלין כו' ותוס' בתוספתא י"ב ב' ד"ה יוקא כו': [נב] בר"א

פתרוי תשובה

פעמו כ"ל מרוזד אינא כ' סברת הכ"ם לאיסור בהאי יש לנתף נם סברת רביו יהודה (מבש"ל הכ"ל) ולאסור אף המקוה הכ"ל אין תעם כלל אכ"ד פ"ם: (מז) אבל אם פסק הראשון. [פי' בתבו' מהם סופר פ"ם דפ"ז] ברב אחר מקום לו אחר דג' נוטות שבמקוה דפסקו דמבלים פ"ם מג' לוגין מים שאינן נב' כלים שפסק אחר עד שלא אתחיל בשני שאינם מוסלות ומביא ד"ל הגהות גדולה שבית המקוה שבתוכו הב' נמחיות הוא המתבנים עושה לוחם כלי לי ומשוט דבכלי אחר שים בתוכו ג' שוביות הפשוטות לקבלה ופסק מעמו לעמקוה אלין מהגיות לי פסק סוף לי קודם שנמחיל הבאי כיון שבכלי גדול מלנתם הכ"ל ל"ם

מים שאובין ומה בכך כ"ם ע"י אדם אמי' ממילא פסול י"ל דאמרי הם כיון דשואב אינה מלילה וכתב בלבוש י"ל דוקא בשאין מתוך הכסות למקוה לא מיקרי שאינן אבל אם פתחן בידיו אע"פ שהכסות עדיין מקלמו בתוך המקוה הוי שאובין ופסולין ובמנדני מלך כתב שלא ידע מאן ניסהו י"ל אלו ול"ב שמדברי הרוקח הוא שכתב פתח בידיים ממנו ברלאה מדבריו שאף ע"פ שלא הבטלוהו כיון שיצאו המים מעל גבי הקרקע אינם פוסלים המקוה עכ"ל: (לא) מצטרפין. ל"ל: (לב) בר' · אמי' נפ: פסולם יחד שכרי אין מגיע לוג לכל כלי: (לג) קרקע. אלא הגביה המים מע"ג הקרקע אלא המגיבה מהקוה זה למקוה זה עד המקוה אי מרגלי בהמה אף ע"פ שלא הומשבו ע"ג קרקע וכל הפ"ל דמ"ם רמ"ם ובשמיכם אינו כשר אלא בהעביר וכו' מייבי אם כל המקוה מעשה כך ע"פ: (לד) בצד.

הרא"ש

ט'. שם וכפי' הראב"ד והטור. והרמב"ם פי' שתבוין לדבות מי המקוה: [נג] אם העביר כו'. תוספתא הביאה הר"ש בפתגי' פ' פ"ב וכפי' הראב"ד שם סוף פ"ב לגיון הוא חיל כו' ואם כו' אבל כו' אבל הר"ש שם כתב חילמו כו' עם הקרקע קאמר ורל"ל דאמיתא קאי על הלוקן כו' וכן בלגיון ובתמה ל"ש ר"א כו' ודעת הראב"ד והרשב"א כדעת הר"ש ודבר"ש בפל"ש: [נד] וכן דלי כו'. שרמב"ם כפי' שם: חיה

באר היטב

כמשמל בו כסותו והגביהו מעמו המים שבכסותו שאינים ופוסלים המקוה שמכרה אם יש כם מים ג' לוגין אבל כשלא הגביה הכסות כיון שהמים שבכסות בלים ממקוה זו ועדיין מתוכרים לם לא מעמו שאינים ודין זה הוא אפילו נתתם שלא בכוונה כל שבא ע"י אדם וכ"כ הפ"ל ודלא הבא"ח דבעי כוונה ומ"ל מה"ם לקמן סי"ם דהשואב מקוה ויבא שמא יחזרו מהכלי שמוליאין בו מים ג' לוגין למקוה אחר שחסרו מלרבנים פלם ויפסלוהו יקוב כלי בשליו ואז לא יתכנו מים שאובין ומה בכך סוף סוף ע"י אדם אפילו אינו פסול אלא בטבילין ממילא מכלי נקוב למקוה

ט' עכ"ל כדי שלין מתלק אלא בין נופל ממילא לנופל ע"י אדם אבל בנופל ע"י אדם נופיה לא מתלק בין נפל כמתכוין לאין מתכוין וסייגו כדעת הרמב"ן שהכרע ואו דהסיגו הסוכה להרמב"ן קאי שם אמ"ם שם לעיל מזה שמי שרוצה לעקור המקוה ותעשם שמא יחזרו המים למקוה יעשה נקב בדלי וכמ"ם לקמן סעיף מ' ועל זה דחי לה סהם בסיגו תמו' ואמר אלא מבכי נקב כיון שבא ע"י אדם וכתב שזכרתו בשם הרמב"ד וע"כ אמר שם כל שנופל מתוך ידו של אדם הדוחלו ל"ל מי שדוחה ומעקב את המקוה לא כדיות כלום כמה שמעקב הדלי ואם כן הרי לפניו לאמ"פ המים היושאין מדלי בעצמה שדוחה למקוה לא ניחא ליה להדוחה בכך שיחזרו שמה ממה שדוחה אמ"ה פסיל ליה כיון שע"י אדם מעשה אל"ב מוקה להדיח דלאו בדלון כאדם חניא מילתא ומו"מ ז"ל הביא תשובה זו ופירש בה דלא אלא בהם שלא ניחא ליה לאדם שיחזרו המים למקוה אבל אם לא ניחא ליה מעשה בנפל ממילא ולא דק בתשובה עצמה שם אלא בב"י שהביאה אלא שים לעיין המה שהבה ביה יוסף בשם הרמב"ד בספר בעלי הנפש דחיכה לתלן דאמר כל היכא דשקיל לבו ודמי לבו למקוה אפי' בתפיו פסול ומביא שם לפרש אליביה הביא דר' יוסי בתוספתא שאמר זילף בידיו ורגליו ג' לוגין למקוה פסול ואח"כ אומר שם לעיין הטעה למקוה חילפו בידיה והגליהם לא פסלי המקוה וחיבן על זה דרבי יוסי מיירי שזילף בכוונה למקוה והביא דעיין הוא אלא בכוונה. וראיה דודאי לא קיל כמותו בזה דהא הרמב"ן והרמב"ן שהביאו דעה זו שכל שנפל ידי אדם לא איכפת לן בכלי ואפ"ה לא בתבו בזה כמותו דבעיון כוונה אלא אפילו בלא שום כוונה פוסל מל ידי אדם והיא אלבה פסוקה בסי' זה סעיף מ' ואין לזוז ממנה ותיין בסמוך אמר זה: (כח) ואם העביר ג' לוגין כו'. זהו מדברי הטור והרמ"ם והוא מל פי התוספתא הביאה

דהא

מ"ל דאמר ר' יוסי זו הרמ"ם דסיפא דלגיון זה מילקו הרמ"ם והכוה ר' יוסי סייב שזילף מתחו ולגליו אינם כלים שמוכין וכן כשותו ב פסול כיון שזילף מתחו מאכפה לן בכלי וכמו שזי מ"ה כתב הטור שהבנו על גבי הקרקע דכ מרגליהם בלא הולכת ו אלא בהבהמה והרא"ש כגפם הביאו ב"י כו דכל שע"י אדם פוסל ודאמר אותו ממתאיתין דלשולם כל שלא נתקו אבא מתון ידיו למקוה עד מהלה ור' יוסי בידיו והגליו מידיו שמוכין ומאין אלא קמ"ל דאמ"נ דאמ' אחי מכו להו בשמוכין הממשכין הרם הבריס אלא כיון למקוה פוסלים ואם כ' אמר בכל מדרש בעלי הנפש דלא אמר אלא בכלי נקוב ולכתחלה פסקו אל דבר למקוה מבטילין בו עד כן הולכים עם הקרקע אף שאין זה לשון ממ כל שזילף ממים שאינם כן יש פיסול מצד אלא ידי שמים ע"כ כדי לג שיוליכו עם הקרקע כאן כיון אלא הוי בכלי עם הקרקע ולדידיה ל אלא הוי בכלי ויד אחר להרמב"ן דלעיל ותוכה אדם יש פסול אפי' כו הקרקע לא מהני אלא אם שאינם מעמסו ; רוב המקוה בהכבר ו תוספתא זו דרבי יוסי ל קאמר עכ"ל מבואר מפי סוה פסול אמאי מותר כ המבבה ברובם של מקוי דסיפא דתנא אפי' עשו סיה כתו שזכרו ואם כ לה הרי"ם לתוס' דס"ל שי נמוכים בכלי על כן מותר בהבמה ולהרי"ם ו דעת הרמ"ם ולפי מה ש אבל דברי הרי אלו פסולין. (לה) הנקב. פי' אם כמו מים שאינים ויש נקב בכלי דפסול. ע"ז: (לו) בפיהו נאהר נהפוקה. ע"ך: (לז) מקום לא נתשוב אותם כולם סמים שהיו בנור והמים ה מרוכין אל"ב לפי הסנון כגו לוגין הסנינן שיעלו מהפאה

אבל אם היו הפאוים (לה) הנקב. פי' אם כמו מים שאינים ויש נקב בכלי דפסול. ע"ז: (לו) בפיהו נאהר נהפוקה. ע"ך: (לז) מקום לא נתשוב אותם כולם סמים שהיו בנור והמים ה מרוכין אל"ב לפי הסנון כגו לוגין הסנינן שיעלו מהפאה

[נב] [צז] אם הבא לערב קטן מקוה פסול או חסר עם מקוה בשר להכשירו או ששנים חסרים ובא לערבם להכשירם צריך שיהא נקב שביניהם רחב (פ) אם כשפופרת הנאר (י) קי [צח](וקילוח המים יהיה כרוחב הנקב) (רינ"ם סימן רל"ג כתב ג' מהמפרשים וכן כתב הגרא יוסף) קיא [צט] אם ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע (סב) נשאר קיב (לז) לעולם (פא) בהכשרו אפי' נטהם הנקב אח"כ אם כל שיעמוד בשפופרת הנאר ממעמד אם אפילו דבר שהוא מבריית המים אם ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאר אם לאו פסול אם *)אם יש (לח) נקבים רקים הרבה מצטרפין לכשפופרת הנאר אם המקוה הא' שלם והב' חסר: הגה [ק] ומותר לחפור מקוה בתר כתר ולבטל כה אבלים אלין בה מ' אלא אם שנים חסרים אין הנקבים הרקים מצטרפין לכשפופרת הנאר [קא] (והיינו אם אינם מקוה בטל מן מקוה בטל) :

נג [קב] קיא הבא להכשיר קיד מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אף על פי שאינו משיקו אלא קטן בשערה קטן בשר ואפילו אינמו דהשקה רואין פני האויר :

הגה ודוקא (סג) בפסול אלינה פרים מדבקן אבל בפסול דאוריתא בעינן כשפופרת כאלו (ח"ם וכ"ם בתקונות) כמו שהתחר ותמיט בפסול אלינה קיין יש (מג) חולקין (מור והרא"ש) (לם) וקולמי לחלוטה:

נד קיב בוחל שכין כ' מקואות (סד) שנסרק [קג] מצד לא אבל אם שנים חסרים אין הנקבים הרקים מצטרפין לכשפופרת הנאר [קא] (והיינו אם אינם מקוה בטל מן מקוה בטל) :

נה [קד] קיג הבא לערב מקוה פסול עם הכשר ובא לערבם לטהרם אם אפילו דבר שהוא מבריית המים אם לאו פסול משום

מקוה בשר לטהרו

מן הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה ממך למקוה דברי רבי מאיר וחכ"א אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיעו לאביק כשר ואם לאו פסול רבי אלעזר בר' צדוק אומר אם מקבל האביק כל שהוא פסול: **יא** "המטהרת שבמרחץ התחתונה סליאה שאובין והעליונה סליאה כשרין אם יש בנבר הנקב ג' לתין פסול כמה יהא בנקב ויהיה בו ג' לתין א' משלש מאות עשרים לבריכה דברי רבי יוסי ורבי אלעזר אומר אפי' התחתונה סליאה כשרים והעליונה סליאה שאובין ויש בצד הנקב ג' לתין כשר שלא אמרו אלא ג' לתין שנפלו:

פרק שביעי

א יש מעלין את המקוה ולא פוסלין ופוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין [2]אלו מעלין ולא פוסלין והשלג והברד והכפור והצלד והטלה והדמים [3] הצרוק אומר ר' עקיבא הזה ר' ישמעאל בן בנורי לומר השלג אינו מעלה את המקוה ויעידו אנשי מרבא משמו שאמר להם צאו וחביאו שלג ועשה מקוה בתחלה רבי יוחנן בן נורי אומר אבן הברד כמים כיצד מעלין ולא פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו הועלתו נמצא מעלין ולא פוסלין: **ב** [4]אלו פוסלין ולא מעלין דמים בין מטהרין ומי כבשים ומי שלקות [5] והחמר עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין [6] מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו הועלתו נמצא מעלין ולא פוסלין: **ג** [7]אלו פוסלין ולא מעלין דמים בין מטהרין ומי כבשים ומי שלקות [8] והחמר עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין [9] מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו הועלתו ולא הועלתו פוסלו בו' לתין אבל שאר המשקין ומי פירות הצבוע והבוישים והתבר [10] משהחמיץ פעמים [11] מעלין ופעמים שאינן מעלין ביצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל לתוכו סאה מהם [12] "ולא הועלתו' "הוי בו מ' סאה נתן סאה ונפל סאה הרי כשר [13]ג' "הרים בו סלי זיתים וסלי ענבים ושבו את מראיו כשר [14]רבי יוסי אומר 'מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לתין ואינם פוסלין אותו בשני מראה נפל לתוכו יין [15] ומחל ושבו את מראיו פוסל כיצד עשה יסתין לו עד שידורו נשמים ויחזורו מראיהן למראה הדמים הוי בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונתן לתוכו עד שיחזורו מראיהן למראה הדמים: **ד** [16]"נפל לתוכו יין או מחל ושבו מקצת מראיו אם אין בו מראה מים ארבעים סאה הרי לא יטבול בו:

שלשה

א כפור: הוא מה שיקפא מן המים בעת שהוא ירד דק: וגלד מה שיקפא מן המים על פני מקום ומל מי מקום: ודמים הנרקם קרם הדקיק מראה המטר כחוט הנחיר ו מבי מדבא אמרו ר"ש מגר ר"ש הנקם מים הנרקם מראה המטר: **ב** הבשר בעודו חי: ר' יוסי אומר אם יש בו מראה מים: **ג** בכר ביותר שמדמים לגר יגרו מן הדמים ובכר קרם שמי מרחה לא יטבול בו מקוה כי: ר' יוסי אומר הבקר הלן לא יטבול יין ומי הדמים מקוה אלא בשני מראה ואלו הי מים מקוה אלא בשני מראה ואלו הי מים מקוה אלא בשני מראה ואלו הי מ

ירושה לאשה וגיה יש נתן כו׳ פרי״ח לאשה ירושה אבהם ליתום ומעבר שמה ירושה ומשם ולעלקדשה לעולם ולא יוכן לפרש כן בכסוף פרק יולת דוקן (דף יח מא. ופס) מפלינ רבי יוסי בין מרוחה לאלה ולא״ל קדושה שניה היא קדושה מזרע שיך לאלק בין מרוחה לאלה משום דנבי אלה כתיב בנותיכם וכי אסקינהו מזרע לא טלו טלון עוד שאל היר שמואל מלאנזר את ר״י דהכא קאי ר׳ יוחנן כר׳ יוסי דיוסף לאשונה וגיה יש להם דקדושה לאשונה לא קדשה לעמיד לבא ונפרק בשוחטו (וגמיס דף קז:) קאמר הש״ס לר׳ יוחנן דקדשה לעמיד והשיב ר״י דלמעמיד ולא לא קדשה האלן לעמיד אבל קדושה ירושלים וגיה קדשה שקדשה מחיטות קיימא כל שנה מאכלי לו מומה דרבי׳ בתגילה (דף יי: ופס) אע״פ שאין לו עכשיו וגיה לו קודש לכן לא נמי קדושה ירושלים משום דאיקרי נחלה לון לה הפסק לא משום דכתיב (תהלים קלב) אלה מנוחתי עדי עד ואחר שפיר דבפ״ק דמגילה (דף י.) בפי למימר דבסבר רבי לאיסור קדושה לאשונה קדשה לעמיה וקדשה לעמיד ולבי יהושע אית ליה הכם בהדיא הכי אבריש ביה(דף ד.)אית ליה לאיסורא קלינות בעלה ואם כן סברי דמרומה בזמן הה דרבנן ובעלה קדושה האלן וכן לר״ל ר׳ יוסי סבר דמרומה בזמן הה דרבנן ובפ׳ קדשי קדשים (מגיחים דף כב ופס) גרס בכל הספרים ל״ר יוסי משום ר׳ שמעאל כו׳ לעולם הסבר קדשה לעמיד אלא ש״ב נחלק בין קדושה האלן למחיטות עוד שאלו דבכל מקום הסבר רבי יוחנן דקדושה האלן דאוריתא ובמדרש דוה משמע דהוי דרבנן דקאמר ר׳ יוחנן מעשרות כיון שנגע נפשרו וסס מיהו עמנן מחליטן והשיב ר״י לאיכא למימר דהא דקאמר בכל ואלא דאמר כר׳ יוסי לא משום דסבר ר׳ יוחנן כוותיה אלא משום דאליבא דר׳ יוסי דאמרינגיטים דמחני׳ קיימי ועוד אר״י דאין נראה שעם חכם יאמר שקדושה האלן בזמן בית שני למעשרות ונכל מלות הלוחות בארץ היינו מדרבנן והיינו דמדכם (ג) אינה לאוקמי במעשר פירות ה״ק כיון שנגע נפשרו ממעשר דאוריתא ומס מיהו עמנן מחליטס בשאחרו יותר מהה שהיו בחחלה שהסיפו מעשר פירות ועוד אר״י מתוך הירושלמי דבשיעית ״פ״ו דבכי פירות כיון שנגע נפשרו שקדושה לאשונה לא קדשה לעמיד ולא היה מלי לעשות כן אלא ש״ב דבכי פירות ואם לא יאמרו שקדושה לאשונה לא קדשה לעמיד בזמן בית שני למעשרות ונכל מלות הלוחות בארץ היינו מדרבנן ובהיינו דמדכם (ג) אינה לאוקמי במעשר פירות ה״ק כיון שנגע נפשרו ממעשר דאוריתא ומס מיהו עמנן מחליטס בשאחרו יותר מהה שהיו בחחלה שהסיפו מעשר פירות ועוד אר״י מתוך הירושלמי דבשיעית ״פ״ו דבכי פירות

נתן סאה ונטל סאה כסר. קשה דנה דשאינה דרבנן כדאמר בפרק המוכר את הבית (ב״מ דף סה: ופס) מי פירות מיהא פטורין מדאורייתא לעבור בהן כדאמרה פ״ק דשבתות (דף יה ופס) דאמר מתני׳ כי מעבירה בקרקע שהארים אמר רב פפא לא אמרן אלא דהוו רביעית דחיה לבטיל מחמין ונטרות כו׳ מעמא דהם לא חי לבטיל בו ועוד אמרי׳ בבסוי ההם (שולן דף פה. ופס) דנ׳ מים כתיבי ומתעסקין מי פירות ובריכי פרק מה בבמלים המים כמי פירות ופסול מדאוריתא אף למחמין מ״מ במאלה פל מתלה מדאוריתא כסר למחמין ומדרבנן הוא דבטיל רבייה ועוד ״ל דמדאוריתא קמא קמא בטיל ואמ״ב בטיל דבנין דוכא נכר פריך ספר ל״ב קלי נמי לאמר ב״ש בו מים דקתניב כמס׳ מקוואות (פ״ו מ״ב) ואמ״ב אמר רבי יוחנן עד דוכו׳ מעמא דבדוכו לא אמרינן דאשון בטל וכן בפרק בתה אבה (שבת דף פה: ופס) נבי אבוה דשמואל דעבד לה לבנתיה מקוואות ביומה ניסן שלא ירבו עטפים על הזוחלים וכפ׳ ג׳ מינים (נדרים נב) בכל שעקרו בשבעים ומעט בשמונים ורבו גידולו על פיקרו מוחר ומיהה דבפרק בתרא דמסכת פ״ו (דף עב.) ל״ר יוחנן המעבירה יין נסך מהביא לבר אפילו כל הזוח אשון דאשון בטל ובריאה לר״י דהכיא דמס׳ פ״ו דאמרינן דאשון בטל בטל דבר אחר לא אמרינן דאשון בטל בטל אבל אם אין בו מים דקתניב הוא דבטיל רבייה ועוד ״ל דמדאוריתא קמא קמא בטיל ואמ״ב בטיל דבנין דוכא נכר פריך ספר ל״ב קלי נמי לאמר ב״ש בו מים דקתניב בטס׳ מקוואות (פ״ו מ״ב) ואמ״ב אמר רבי יוחנן עד דוכו׳ מעמא דבדוכו לא אמרינן דאשון בטל וכן בפרק בתה אבה (שבת דף פה: ופס) נבי אבוה דשמואל דעבד לה לבנתיה מקוואות ביומה ניסן שלא ירבו עטפים על הזוחלים וכפ׳ ג׳ מינים (נדרים נב) בכל שעקרו בשבעים ומעט בשמונים

ואנא דאמרי כרבי יוסי דתניא* בסדר עולם °אשר ירשו להן ושלישית אין להן ואד״ר יוחנן מאן תנא סדר עולם רבי יוסי וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעינן רבויא והא תנן °מקוה שיש בו ארבעים סאה מבוזנות נתן סאה ונטל סאה כשר ואד״ר יהודה בר שילא אמר ר׳ אסי אד״ר יוחנן עד חזבן מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נשקול הדבו ואיבעית אימא שאני הבא דאיכא למיסר שאני אומר *תנן אנדרוגינוס נושא תני אם נשא והא נושא קתני ולימעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבר נושא נמי דיעבר אמרי לא נושאלכתחלה משמע אבל לא נישא דיעבר נמי לא והא מדקתני סיפא רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר מכלל דת״ק ספוקי מספקא ליה בין למר בין למר מפשט פשיטא ליה איכא בינייהו סקילה משני מקומות דמר סבר חייבין עליו סקילה משני מקומות ומר סבר כזכר אמר רב ליתא

ונכסרות: דלא נשקול רובא. אבל עד עכשו אפיר דמי: ואיבעית אימא. לעולם בעינן רבויא בדרבנן והא דקאמר אע״פ שלא רבו תולין משום דמלינן אמאי מומר תולין לעולם נפלו ואין כאן איסור אבל הכא הכא ליכא למימר שאני אומר הא״נ דהא מיד מבטלני ולימא למימר מזר ומבולה: תנן אנדרוגינוס נושא. לכתחלה אלמא אכר מעליה הוא וקשיא לרב לקמיר דאמר אין אדם מקיים בזה ובזה: תני אם נשא נשוי. דבעיא ניחוש מיניה משום ספק זכר ונעלם ובזה: מאי אבל לא נישא. (ס)אמעמא דיעבר: ה״נ נושא נמי דיעבר אמרי לא נושא לכתחלה אבל לא נישא דיעבר נמי לא. ולעולם קשה ליה לר״ל ותיקיה כר׳ יוחנן: ומעמי לר׳ יוחנן והא מדקתני סיפא דבזה: משני מקומות. אפי׳ בנקבות. ומעמא מפרש לקמן (ע:) מקרא בשמעתין: ור״א סבר כזכר. במקום אכרות אין במקום נקבות לא: ליתא

ר״ל מלה דסבי׳. יפה״ר

[גמ׳ דף מ״ח]

ואנא אמינא לרבי יוסי. דהא מתני׳ ר׳ יוסי קאמר לה מגדרגיטים כהן וכו׳ • ולריכיה אמינא אף מתילה בחזה ושוק דהא תרומה נמי לר׳ יוסי דלוריתא היא אף בזמן הזה: ירושה ראשונה. דימי יהושע הוא ירושה וכן שניה דימי עזרא דכשבאו גלות לאשונה בטלה קדושת אפרן: שלישית אין להם. כלומר לא בטי למהדר ומירתא דירושה שנמדת היא ומשמעינן הא אף קרא דלא בטלה קדושת אפרן בגלות מיטוט: וסבר ר׳ יוחנן כו׳. קס״ל הא דמוסיב דעמעמא דר׳ יוחנן לאו משום דסמיך אמאמר אומר אלא משום דלא הוי נמי אפסא לא איכפת לן דלא בעינן רבויא בדרבנן אלא מכי מיערב בנטל ליה: נתן סאה ונטל סאה כשר. גבי שאר משקין °ומי פירות ומתוך שהמתיין קאי בנמס׳ מקוואות ומשמעי דאמר״ב דחזר ונטל ואיכא למימר הא אמר ליה מקוה שהשלה חזאם אין מטלמעו שאין רבויא למקוה אע״פ כשר דמכי יהבו בגיעה בטל ליה והוו להו מרבעים ואחר טלן ראין וכי שקל אד סאה פשו מרבעים אבל איפכא לא דכי נטל סאה נרשא אין ליה הוה ליה מקוה אמר דמשקין הלו אין מטלימין את המקוה: מאי לאו דנשתייר רובו. עד ר״ע סאה יכול לעשות כן אבל טפי לא בבעיון דמיהו רובא מי נמיס. אלמא אע״ג דאפסול שאינה דבעון בעיא רובא

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה מאי אבל וכו׳ דנשתיר: (כ) תוס׳ ד״ה ירושה וכו׳ דמדרש חזא אינא לאקמי:

גליון השים

רש״י ד״ה נתן סאה וכו׳ ומי פירות וכו׳. פי׳ אנשים דף מח ע״ב פר״ש דלי שיש בו יין וכו׳:

סוסף רש״י

ירושה ראשונה. של יהושע, ושניה. בימי עזרא, יש לחן. כלומר בגלות שהתגלה בטלה קדושת אפרן ונעמדה ליהנות ולקדשה בטיבה (דף מה: ופס) שבטלה ירושה לאשונה ונקבלת שניה ירושה. ושלישית. לעמיד בגלות, אין לחן. כלומר אינו ירושה דלא לעמוד לעשות לעשה אלא קדשה, דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב דכתיב לא תעבדון לא תעבדון (ויקרא כה: ופס).

בבור יהא קשוריה. דלא אפשי לידי אינה כבל דמים שבראה, אפילו ארבעים או חמשים יום. אם לא שפכה יום אחד קמון לגיהה לא בעינה תקון שנה דיום הטיבא כר׳ אליעזר ול״ר אמיר ר׳ אל קלימה ו מאיר דדאין דינא דגנ״ה. דייה חדשה. ליה אם מעיר אחר אם מקוקי מדם אחר, דייה אם אינו קשוה שנשה נתון ר״ל יחי דינה בחדש השמיני, ואפילו מקוה והולכת כל תשיעי הרי זו יולדת בחדש חמשה שלשה ימים של שמיני (שם).

הרי זה קדש. אחר אם הפרשה (כ״ק ק).

[גמ׳ דף מ״ח]

מקמי ברייתא. דקמי לר׳ שמעון בן חזגיה. ו ס״מ הדר ביה ולאו תנא דמתני׳ דאי תנאי הוא מני להו נמי בברייתא שמעון כדאמרת לדרבי לחיזקאה. דאמר שם (גמ׳ דף מא.) הלכה בשומרת יבם קדקה אפי׳ ומהכא אמרינן לה בחם הקונה (דף יח:): הלכה דמתני׳ ואמרי׳ ר׳ כי כדלקמן • ופליג דאמר דרב ליתא לאמרינן לה בחם מפרש לה וכן קושי וקי אייר רבי שמעון ב מסמבתא דאמר יוסי ו דאייר רבי שמעון בה דקא קלטה בשבעים קולמנא בפסוק שבעים שלשים ושלשים. כדי שי לפני שבעים דכל שלשים בשבעים דמו ובקליר מעטות • בשמקי (מ״ק גב): ג׳ ול׳. ג׳ לקל קודש ומן האיסור: כמה דקיי״ל (מה דף לב) כמ המקבה בתוך ר״ל שנ ורזאה דם ג׳ ימים ר נער ונלדה אינה בחה לי לריכה קפידת ד׳ נקיי אלא ימי טומאתה ליה כ דתנא (שם) כי יחיד זוב תמתת עלמה ולא מפא יהא קרויה בעלת מ אפילו מ׳ לו אמנים יה דייה חדשה. מדם מעי בו ופעמים שאין יוסר כגון שילדה נר׳ בחדש ואילך שאין בחה ד׳ יום דקסבר ר׳ יהודה שיפו גורם הקבוי) ופעמים ; ואין הבוהה אלא מדיבי מן הגער שמנן לגדה קידש. לשון פן מקה

דלכה כר׳ יוסי כו׳ סולם מפגיו לרב הונא דאמר לקמן דליתא אמאמר דסבר כו יוסי דבריתא נבי מ ובלגיים • פר״ח דלאו ל והיכן לדברי האומר ש בטעם ואחר שבעה מיטוקמא כרבי אליעז בשנה תקון שנה דיום הטעם כר׳ אליעזר ול אמיר דאין דינא דגנ״ה ; מאיר דאין דינא דגנ״ה. הרי אם אמר רב אמר נמי כב מעוס דקסבר דלרבי

המסכן רבי דהוי כלאים דאוריי אכמים את הרעים הן אוסרים גם הגפ אמר רב אמר נמי כב מעוס דקסבר דלרבי

מסורת השים

[גמ׳ דף מ״ח]

[ספסלא דכסרים פיב]

[גמ׳ דף מ״ח]

[מגילה יח:]

[בכורים פ״ג מ״ו ר״ש ה]

[ספסלא נב.]

[שבת לו:]

[מ״ק גב: ג׳ ול׳. ג׳ לקל]

[מה דף לב:]

[יבמות מ״ו]

[מה דף לב:]

[מ״ק ק. כלאים פ״ו מ״ו]

[מעבר כלאים ד״ה וכן בכלאי׳ ד״ה ורבי ר״ש וכן שכת מעוס׳ ד״ה ק. ד״ה מעוס וכן בפסס מעבר ד״ה ומלין בלה ר״ש וכו׳ וכן מסרא״ם ר״מא]

[יבמות מ״ו]

[שבת לו:]

[מה דף לב:]

[מגילה יח:]

[מ״ק ק. כלאים פ״ו מ״ו]

[מעבר כלאים ד״ה וכן בכלאי׳ ד״ה ורבי ר״ש וכן שכת מעוס׳ ד״ה ק. ד״ה מעוס וכן בפסס מעבר ד״ה ומלין בלה ר״ש וכו׳ וכן מסרא״ם ר״מא]

[בכורים פ״ג מ״ו ר״ש ה]

[ספסלא נב.]

[שבת לו:]

[מה דף לב:]

[מגילה יח:]

[מ״ק ק. כלאים פ״ו מ״ו]

[מעבר כלאים ד״ה וכן בכלאי׳ ד״ה ורבי ר״ש וכן שכת מעוס׳ ד״ה ק. ד״ה מעוס וכן בפסס מעבר ד״ה ומלין בלה ר״ש וכו׳ וכן מסרא״ם ר״מא]

[גמ׳ דף מ״ח]

[גמ׳ דף מ״ח]

[גמ׳ דף מ״ח

וכן אם הניחן בעת קישור העבים ונתפזרו והזרו ונתקשרו ונתמלאו הרי אלו כשרין. ואם שברן או כפאן המים הנקוין מהן כשרין: ה הסייד ששכח עציץ במקוה ונתמלאו מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש בו רוב המקוה ה"ז ישבור את העציץ במקומו ונמצא המקוה כולו כשר. וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן ונתמלאו מים אע"פ שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים הרי זה ישבור את הקנקנים והמים הנקוין מהן מקוה כשר: ו כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לונין. שאם היה במקוה פחות ממ' סאה [ונפל לתוכן שלשה לונין והשלימום לארבעים סאה] הכל פסול. אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינן שאובין ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר. ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו מ' סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון מ' סאה הרי התחתון כשר: ז מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אח"כ ממנו סאה ה"ז כשר. וכן נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו: ח אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לונין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי. אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי הוא כשר. כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה. שהשאיבה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר. וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי נשמים וטילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מכ' שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ז מקוה כשר. שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר: ט הורו מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואמרו חכמים שאובה שהמשיכוה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין. וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכוה כולה טהורה. לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושופך והמים נזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקואות כשרין. שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה: י מי נשמים ומים שאובין שהיו מתערבין בחצר ונמשכין ויורדין לעוקה שבחצר או שמתערבין על מעלות המערה ויורדין למערה. אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול. מחצה למחצה פסול. אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אם היו הכשרים והפסולים מקלחין

הם"ש וכן אם הניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו כשרים. גם זה שם מבואר ע"פ דעתו ז"ל דרב משרביא אמניה בחצר קלי וכ"מ סבר דנתפזרו העבים מודו ב"ש דבעלה מהשבתו וכוי בהניחם בשעת פיזור העבים דפהורים בכל גווני וכך עלו דברי רבינו כהוגן וכבר העלה רבינו דעתו זה בפי' המשנה אלא דברי המומים ובילור שיטת הכללה ולכן הארכתי להוציא לאור משפטם לדעתו ז"ל:

אח"כ מצאתי להר"מ בנו של רבינו שכתב וז"ל מן הלשון עצמו אתה למד בלא נחלקו ת"ק וכ' יוסי אלא בשוכח בחצר שכך אמר ת"ק המניח כלים תחת הצינור וכו' אמר ר"מ נמנו וכנו ב"ש על ב"ה ולא פליג רבי מאיר על רבי יוסי בזה וחזר ת"ק ואמר ומודים בשוכח בחצר שהוא מהור כלומר לא פליגי ב"ש על ב"ה בשוכח בחצר ולא פליג ר"מ על ת"ק בזה אבל פליג רבי יוסי על תנא קמא בזו דאמר עדיין מחלוקת במקומה עומדת וכשם שנחלקו ב"ש וב"ה בשוכח תחת הצינור כך נחלקו בשוכח בחצר ואילו היה הדבר כמו שעלה על לבך שרבי יוסי חולק על ר"מ בנמנו וכנו בתחילה ה"ל לחלוק וכך היה ר"ל אמר רבי מאיר נמנו וכנו ב"ש על ב"ה ורבי יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת ואמאי סתיק התנא על מחלוקת רבי יוסי ולא שנאה אלא על שסקן ומודים שהוא ענין אחר ושקשה על זה הפירוש מדאקשינן בגמרא הניחא לר"מ אלא לרבי יוסי הסכו לסו קושיא יפה היא אבל איכא לתרוצה זלא דמיון לשון המשנה ומשניון צורת הענין בזו הקושיא דאיכא למימר הואיל ומילתא דכלים פסיקא בצינור ובחצר חדא מדרבנו והדא מדאורייתא דר"מ לא פליג על ת"ק דמודים ב"ש בשוכח בחצר ומדלא פליג עליה כוותיה ס"ל ולפיכך חשב אליבא דר"מ אתי מתניתין ממניינא אלא לרבי יוסי דאמר דמילתא דכלים לא פסיקא דהא בחצר איכא מחלוקת לדבריו לא יכול למימני מניה כלים דלא פסיקא מילתייהו בצינור וחצר אליבא דידיה ולפיכך נפקא מילתא דכלים ממניינא לטעמיה וחסכו להו, ראיה לזה הפירוש הנכון הא דאקשינן בהר הכי הא ניחא לרבי יוסי אלא לר"מ פשיטא ליה כלומר לרבי יוסי דמפיק מילתא דכלים ממניינא הואיל ויש בה מחלוקת ואיכא למימנא ניחא ליה מי הביב תיקון עכו"ם מכלל המנין לא אפיין ליה אלא לר"מ דפסיקא מילתא דכלים ולפיכך א"א לאפוקה ממנין מי הביב תיקון עכו"ם כדאמרת דהוה ממניינא הא אפיין להו ואי כדאליק אדעתייהו דאלגיק ליגור מחצר בגרלה מקופייסך על תיקום הרב ז"ל דאמרת בכללא אמאי לא קמה לה הבוכח תחת הצינור ממניינא וכו' אילו הדבר כן שהצינור והחצר מוחלקים עד שיוכל המולק באחד מהם למנות השני היו שניים במנין ולעולם קשיא לר"מ ופפיין להו ואע"ג דהביב אוכלים וכלים שנטמאו במשקים בהדא הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרשינן. ומקשה לך מדנרסיתו ב"ה סברי בעלה מחשבתו וכיון שמאי סברי לא אמרינן בעלה מחשבתו המבוצה שאין לשון הגמרא כך בהרבה ספרים חקרנו וכתוב בהם מר סבר בעלה מחשבתו ומ"ם לא בעלה מחשבתו ולעולם אימא לך מר דהוא ת"ק ומר דהוא רבי יוסי כדפרים אבא מארי בפירוש המשנה ולא ק"ל מידי עכ"ל:

ו כיצד פוסלין וכו' שאם היה במקוה פחות ממ' סאה כו' הכל פסול. בפ"ב דמקואות. ומ"ש אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו' [ולא עוד אלא וכו']. בפ"ו ופ"ז דמקואות: **ז מקוה** שיש בו ארבעים סאה וכו'. בפ"ז דמקואות תנן היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר ובפ"פ בערל (דף פ"ב ע"ב) אמרינן היו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר והתר ר"י וכו'. עד רובו וכמבו המפרשים דהיינו דוקא במי פירות אבל מים שאובין אפילו אלף סאין אינן פוסלין את המקוה הבאים שיש בו ארבעים סאה ומ"ם דבנו נתן נראה שהוא טובר דהא דאמרינן בפרק הערל עד רובו במים שאובים אלא נפלו רוב כשרים בריבא דהיכא דהיה במקוה פחות מעשרים סאה ומשהו מים כשרים

דוקא היא אבל במי פירות לא מכשרינן אלא בנתן סאה אחת ונטל סאה כדקתני מתניתין דמקואות. ואמי פירות דקשני בריבא קלי ולע"ז הביא דמייתי בפרק הערל אינה מתניתין דמקואות דהביא דמקואות במי פירות ודהערל במים שאובים ודין מי פירות כתבו רבינו בפ"ז והרא"ש כתב בסוף נדה (הל' מקואות סי' א') שדברי רבינו תמוהים שמתחילה כתב כיון שיש בו ארבעים סאה ממלא בכתף ואופר כל היום אע"פ שרבין עליו מים שאובים בסר ולמה יפסל בנתן סאה ונטל סאה ביותר מרובן ואין לומר דהא דמכשר בריבא משום דיש במקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל ברבייה מים פסולים אבל בנתן סאה ונטל סאה אלא נשארו במקוה ארבעים סאה מים כשרים א"א אלא יטול גם מן הכשרים הילכך אינו כשר אלא עד רובו דהא אינו נופיה כתב מקוה העליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירדו המים וירדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אע"פ שכל אחד מהם רוב מים שאובים ואין בשניהם ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי הכיא דנתן סאה ונטל סאה במי פירות כמו שפירש ר"ת והחמירו חכמים במי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הילכך פסלי ברובא עכ"ל: ונראה שאפשר לומר שפעם רבינו דמדינא שרי בכל גווני אלא דסיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוי רובו מיתחזי לבו לאיתסי שנפלו הכשרים ונכנסו התחתון שאובים ובאו להכשיר בכולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין אבל בהך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא נפלו ביד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן בפרק המוכר את הבית:

ח אין המים השאובים פוסלים את המקוה וכו'. בסוף פ"ק דחמורה (דף י"ב) ראב"י אומר מקוה שיש בו כ"א סאה מי נשמים ממלא בכתף י"ב סאה ופותקן למקוה והם פסולים שהשאובה מפסדת ברבייה ובהמשכה ונראסין הו התם א"ל יוחנן שאובה שהמשיכוה כולה כטהורה ופירש"י ופותקן למקוה אלא יעבר מן הדלי לתוך המקוה דאפילו בשלשה לונין מיפסיל מקוה בכה"ג אבל יעשה חריץ וגומא למרחק ויעבר מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה וביינו המשכה. והן פסולים כלומר כשר לסבול בו. מפני ברבייה ובהמשכה כשהרוב ממי הנשמים שנפלו מעלמא לתוכו והמשך מיעוט של שאובה לתוכו דרך חריץ מפסדת השאובה:

ומ"ש וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו וכו'. תוספתא פרק ד' דמקואות:

י ומ"ש מי נשמים ומים שאובים שהיו מתערבים בחצר וכו'. משנה פרק ד' דמקואות:

ויש לתמוה על דברי רבינו דממשנה זו משמע דלא מכשרינן בשאובה שהמשיכוה אלא דוקא כשנתערבו קודם שירדו למקוה אבל לא נתערבו לא כדיליף הרא"ש מדקתני סיפא היו מקלחים לתוך המים וכו' ואילו הוא ז"ל כתב לעיל מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ למקוה [ומים נמשכין ויורדין למקוה הרי הוא כשר אפילו אלא נתערבו קודם שירדו למקוה מכשיר] וי"ל שרבינו ז"ל משרש דהא דקתני היו מקלחין ממקוה שאינם לתוך [המים היינו לומר שלא היו נמשכין אלא המים השאובין היו מקלחין ממקוה שאינם לתוך המקוה] בלי המשכה כלל ומש"ה קתני שאם לא היו ארבעים סאה מים כשרים במקוה נפסל בשלשה לונין מים שאובים שנפלו בו אבל אם היו השאובים נמשכים אע"פ שלא היו במקוה ארבעים סאה מים כשרים היו השאובים משליטים שיעורו כדלעיל וכפירוש הזה נראה מדברי בפירוש המשנה אבל אכפי קבה מדקתני ריבא אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה דמבמע שמפני שנתערבו מקודם הוא דמכשרינן הא לאו הכי לא ע"ל דהא דקתני שמתערבים היינו להפוקי היכא דהיה במקוה פחות מעשרים סאה ומשהו מים כשרים

טהרה. הלכות מקואות פ"ד

וכן אם הניחן בעת קישור העבים ונתפזרו והזרו ונתקשרו ונתמלאו הרי אלו כשרין. ואם שברן או כפאן המים הנקוין מהן כשרין: ה הסייד ששכח עציץ במקוה ונתמלאו מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש בו רוב המקוה ה"ז ישבור את העציץ במקומו ונמצא המקוה כולו כשר. וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן ונתמלאו מים אע"פ שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים הרי זה ישבור את הקנקנים והמים הנקוין מהן מקוה כשר: ו כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לונין. שאם היה במקוה פחות ממ' סאה [ונפל לתוכן שלשה לונין והשלימום לארבעים סאה] הכל פסול. אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינן שאובין ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר. ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו מ' סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון מ' סאה הרי התחתון כשר: ז מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אח"כ ממנו סאה ה"ז כשר. וכן נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו: ח אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לונין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי. אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי הוא כשר. כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה. שהשאיבה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר. וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי נשמים וטילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מכ' שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ז מקוה כשר. שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר: ט הורו מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואמרו חכמים שאובה שהמשיכוה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין. וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכוה כולה טהורה. לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושופך והמים נזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקואות כשרין. שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה: י מי נשמים ומים שאובין שהיו מתערבין בחצר ונמשכין ויורדין לעוקה שבחצר או שמתערבין על מעלות המערה ויורדין למערה. אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול. מחצה למחצה פסול. אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אם היו הכשרים והפסולים מקלחין

אחד מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הנוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל כקליפת השום על רוחב שפופרת הנוד מצטרפין: ן כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הנוד ברוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם והוזרות בו. ואינן בנודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הד' שבפס היד. כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעט ואפילו בדברים שהן מברייתו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הנוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: ן מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונות *פוסלין את המקוה ומניח את ידיו התחתון עד שיתמלא מים ומושכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: ן ג' נומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של נשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו: ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוחה ושותה אינו נמדד עמו: י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הרך מצד אהר מטבילין במים ולא בטיט: יא כל שתהילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אף ע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי חסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילה סנוס עבה וכיוצא בו והגביהו אם היתה מקצת הסנוס נוגעת במים הרי הטובל באחרונה טהור שהרי המים כולן מעורבין. הטביל בו את המטה וכיוצא בה אע"פ שדחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד שצפו המים עליה למעלה הרי זו טהורה שהרי לא נטבעו בטיט עד שטבלו במים תחלה. הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה כשהיתה כפני שהמים ניתזין ויוצאין חוץ למקוה ונמצא חסר ממ'. כיצד יעשה מורידה דרך פיה והופכה במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים ויחזרו למקוה ויפסלוהו: יג מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שיערמו המים למעלה ויורד וטובל לתוכן:

פרק תשיעי

א ששש מעלות במקואות זו למעלה מזו. הראשון מי נבאים. ומי בורות שיחין ומערות. וכיוצא בהן ממים המכונסין בקרקע אף ע"פ שהן שאובין ואף ע"פ שאין בהן מ' סאה *היאיל ואינן מתטמא אלא לרצון כמו שביארנו. הרי הן בחזקת טהורין וכשירין לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה וליטול מהן לידים *והוא שיטול מהן בכלי כמו שביארנו: למעלה

ו כמה הוא שיעור הנקב וכו'. פס עירוב מקואות כשפופרת הנאד כעביה וכחללה בשתי אצבעות מחוזות למקומן ואיתא בפ"ק דיבמות (דף פ"ו) ובחגיגה פ"ג ופי' מוזרות למקומן שהן מתהפכות בריוח בחלל הנקב: ומ"ש ואינם בנודל אלא שתי אצבעות ראשונות וכו'. בתוספתא שתי אצבעות שאמרו בינוניות של כל אדם ולא מאלרבע בספק: כל שיעמוד כשפופרת הנאד וכו'. בפרק שני דמקואות ודלא כרשב"ג: ספק שיש בנקב וכו'. פס:

ז מטהרין את המקואות וכו'. ג"ז פס ופי' רבינו שמשון העליון כגון שני מקואות בשיפועו של הר העליון אין בו מ' סאה והתחתון יש בו מ' סאה לו יותר מביא סילון ונותן ראשו אחד בעליון וראשו אחד בתחתון ולריך להעמיק ראשו העליון בתוך המקוה החסר עד שירדו למטה שיהו מושקים למטה למקוה הפלס כתוש הטערה ליתכב כמקוה אחד ושוכל אפי' בעליון ופעמיס שלמעלה מגיעים המים עד שפת הסילון ובראשו של מטה מועמים כתוש הטערה ולכך נקט מניה ידיו בתחתון שלא יגהו מים להון כשמתמלא עד שעה שהשיק ולכך נקט הרחוק מן הקרוב ולא מיישינן שמא בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לו שבילה וקשיא היאך מהתכרים ע"י כתוש הטערה ונבי כותל קתני כשפופרת הנאד לא כקליפת השום ונראה לפרש דלא חיישי הכא בתכר אלא בשלם אלא שהוא אמוב ומשיקו לכסר להכשירו וסני בתוש הטערה. דהיה לו בשאובה דרבנן ופשא מפעם זה לא חיישינן בסילון אפי' יהא קטפרס עכ"ל: כתב הראב"ד שאין הסילונות פוסלים את המקוה א"א בתוספתא ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסל וקביא לי שכרי אמרו במשנה הכלים הפטורים שבכלי חרס הסילונות אע"פ שפס כפופים ואע"פ שמקבלים ואולי אע"פ שכן מכזרין לעצמן פ"מ כיון שבני קבלה פס ומקבלין פסולין למקוה מידי דהוה אכלי גללים וכיוצא בכן מפני שיש עליהן פוקס כלי קיבול:

*פוסלין את המקוה. א"א בתוספת' ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסל וקביא לי שכרי אמרו במשנה הכלים הפטורים שבכלי חרס הסילונות אע"פ שפס כפופים ואע"פ שמקבלים ואולי אע"פ שכן מכזרין לעצמן פ"מ כיון שבני קבלה פס ומקבלין פסולין למקוה מידי דהוה אכלי גללים וכיוצא בכן מפני שיש עליהן פוקס כלי קיבול:

ח ג' נומות שבנחל וכו'. תוספתא פ"ז דמקואות שלם נומות שבנחל העליונה ותחתונה של כ' כ' סאה והאמצעית של מ' סאה וכו' רבי יהודה אומר רבי מאיר היה אומר מטבילין בין בתחתונה בין בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה והכ"מ בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה ופסק כהכמים ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש מחלוקתם בנוד אחת אחת ונוד אחת כדמשמע בפרק אין דורשין אלא באם המים הנזחלים מערבין המקואות ולריך טעם למה שינה ממאי דמשמע בגמרא דמפרש פלוגתייהו וא"ל דהיא היא דמאיזה טעם אין המים הנזחלין מערבין את המקואות משום דליתי ליה לא נוד אחת ולא נוד אחת. וכתב הריב"ם בהשגה וז"ל והא דמשמע בפרק אין דורשין דבנוד אחת לא פליגי דלכ"ע אמרינן היינו ר"מ ור"י אבל רבנן דפליגי עלייהו בהוספתא ס"ל דאין קפפרס לעולם היבור אפי' ע"י נוד אחת עכ"ל. ולי נראה ברבינו מפרש אלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בנוד אחת אלא

אלא ר"מ ורבי יהודה אבל הכמים שעמייהו משום דאין מים המחלים מערבים את המקואות:

ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו וכו'. בפ"ב דזבחים (דף כ"ב): י מקוה שיש בו מ' סאה מים ומים וכו'. בסוף פ"ב דמקואות וברבי יהושע: יא כל שהתילת ברייתו מן המים וכו'. בפ"ב דזבחים ואמרינן בגמרא אפי' בעיניה אמי ופירש"י אפי' אם כל המקוה נעשה מהם: ומ"ש ומטבילין בעינו של דג. ג"ז שם ופירש"י דג גדול שנימוק שומן עינו בתורו: יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וכו'. בפ"ז דמקואות וכתב"ק ובפ"ב דחגיגה (דף י"ם) אמרו שלא נהלקו אלא במעלות דרבנן אבל לעולם מטומאה נטורה לטהרה ד"ה ממא: הטביל בו תחילה סנוס עבה וכו'. שם וא"ת מאחר שפכך רבינו בסמוך כת"ק דשני שמא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים היאך שסק בהטביל בו סנוס עבה והגביהו אם היה מקצת הסנוס נוגע במים המובל באחרונה פיהו שהרי כולם מטורבים ומאי שנא מרגליו של ראשון נוגעות במים תירץ הריב"ם בתשובה שהסנוס עבה הוא בולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו אלא בשפה גופו וכיון שטופח על גופו אינו מיבור הרי נחבבו המים אבל הסנוס העבה הוא בלוע הרבה מן המים ולזה כשקלתו הוא במים הרי הוא כאילו כל המים הבלועים בגנד בקלתו של מעלה נוגעים במים שבקלתו שבתוך המים והרי כל המים מטורבים למקוה עכ"ל. וק"ל על תירון זה דמה לי שיהיו בלועים בעצם חלקיו ומה לי שיהא טופח על גופו ומה טעם הוא לומר שבשביל שהסנוס בלוע מים הרבה יהיה מיבור ומ"ם וכיון שטופח שעל גופו אינו מיבור קשה שזהו מערבה על הדרום לכן כ"ל שהטעם משום דכשהגביה קלת הסנוס אינו כ"כ קטפרס כמו שהוא האדם אלא שהטעם מפני שאין על האדם אלא טופח ואפשר שבקלת מקומות נגוב ונמלא שאינו מיבור: הטביל בו את המטה וכו'. בפ"ז דמקואות: הטביל בו יורה וכו'. תוספתא פ"ו דמקואות: יג מקוה שמימיו מרודדין וכו'. מבנה בפ"ז דמקואות:

פ"ט א ששש מעלות במקואות וכו'. ברים מקואות מי נבאים מי בורות שיחין ומערות ומי תמציות שפפקו ומקואות שאין בהם מ' סאה ומטיים בה כשרים להלה וליטול מהם לידים: ומ"ש שהם שאובים כתב הראב"ד הואיל ואינם מתטמאין אלא לרצון א"א לרצון א"א כבר כתבתי עליהן וכו'. וגם אני כתבתי בם טעם לדברי רבינו: ומ"ש והוא שיטול מהם בכלי כמו שביארנו כתב הראב"ד והוא שיטול מהם בכלי א"א ואם אינם שאובים וכו'. כבר כתבתי בסוד א"ה סימן קנ"ט שדעה רש"י כדעת רבינו שאין שבילת ידים מועילה אפילו לחולין אלא במים שראוי להטביל בהם כל גופו והילכך מים מכונסים בקרקע הע"פ שאינם שאובים

אחד מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הנוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל כקליפת השום על רוחב שפופרת הנוד מצטרפין: ן כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הנוד ברוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם והוזרות בו. ואינן בנודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הד' שבפס היד. כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעט ואפילו בדברים שהן מברייתו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הנוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: ן מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונות *פוסלין את המקוה ומניח את ידיו התחתון עד שיתמלא מים ומושכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: ן ג' נומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של נשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו: ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוחה ושותה אינו נמדד עמו: י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הרך מצד אהר מטבילין במים ולא בטיט: יא כל שתהילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אף ע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי חסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילה סנוס עבה וכיוצא בו והגביהו אם היתה מקצת הסנוס נוגעת במים הרי הטובל באחרונה טהור שהרי המים כולן מעורבין. הטביל בו את המטה וכיוצא בה אע"פ שדחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד שצפו המים עליה למעלה הרי זו טהורה שהרי לא נטבעו בטיט עד שטבלו במים תחלה. הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה כשהיתה כפני שהמים ניתזין ויוצאין חוץ למקוה ונמצא חסר ממ'. כיצד יעשה מורידה דרך פיה והופכה במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים ויחזרו למקוה ויפסלוהו: יג מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שיערמו המים למעלה ויורד וטובל לתוכן:

פרק תשיעי

א ששש מעלות במקואות זו למעלה מזו. הראשון מי נבאים. ומי בורות שיחין ומערות. וכיוצא בהן ממים המכונסין בקרקע אף ע"פ שהן שאובין ואף ע"פ שאין בהן מ' סאה *היאיל ואינן מתטמא אלא לרצון כמו שביארנו. הרי הן בחזקת טהורין וכשירין לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה וליטול מהן לידים *והוא שיטול מהן בכלי כמו שביארנו: למעלה

*כואיל ואינן מתטמאין. א"א כבר כתבתי עליהן בכלכות טומאת אוכלין פט"ו מה שנראה לי כדברים הללו:

* והוא שיטול מהם בכלי. א"א ואם אינן שאובין אע"פ שאין בהם מ' סאה מעבירין בהם ממחובר ואיתא לכא מינתא נהוגין:

כנפסי'. [*ע"כ. ופי' נפסים כ' הר"ב במ"ב פ"י דכלים]: ורחב מן האמצע לאו פוסל כו'. לפי שלא יכוין לזה החלל שיהיה כלי קטן. ואמנם היה הכוונה שילאו המים מן המקוה הגר בחוזק. הרמב"ם. [*ומ"ש הר"ב לא חשיב לקבלה. מלשון הר"ם העתיק כן. אבל כ"ל שלא"ל לא חשיב נעשה לקבלה]:

ד [*אם רוב מן הכשר. פי' הר"ב כגון שכ"א סאה כו'. וכ"כ שוד בפ"ה דתרומות מ"ו. ושם כתבתי דלענין הדין במשהו יותר מכ' סגי. וכלשון הב"י שאני מעתיק בד"ה ואם לאו כו' בס"ד]: אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה כו'. עי' מ"ש בזה במ"ה פ"ב: ואם לאו פסול. פי' הר"ב דג' לוגין מים שאובין כו'. ואפי' המים שאובים שלא כשר (כב). שלון שהוא צר מבאן ומבאן. ורחב מן האמצע (כג). אינו פוסל. מפני שלא נעשה לקבלה (כד). אך מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר (כה). ובעוקה (כו). ועל מעלות המערה (כז). אם רוב מן הכשר (כח). כשר (כט). ואם רוב מן הפסול. פסול (ל). מחצה למחצה. פסול. אימתי (לא) בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה (לב). היו מקלחין בתוך המים (לג). אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים. עד שלא ירד לתוכו שלשה לוגין מים שאובין. כשר. ואם לאו פסול (לד):

מלאכת שלמה

קבלה. וכל דברי הרמב"ן ז"ל מיתהו נמי בחידושי הרשב"א ז"ל שם פ' המוכר את הבית דף ס"ה: בפי' רעז"ל ורחב באמצע אפ"ה לא חשיב נעשה לקבלה. כך נראה שלא"ל: **ד** שנתערבו בחצר ובעוקה. פי' לו בשוקת ושוד ים לפרש דמילי מילי קתני שנתערבו בחצר וכנסו לתוך העוקה. או על מעלות המערה וכנסו יחד לתוך המערה. הרמב"ם והרא"ש ז"ל. ומ"מ בעוקה שנתערבו שמתערבין: אם רוב מן הכשר. כ"ל.

יכין — תפארת ישראל — בועז

שבטור. ומעלה שאין כאן בית קבול שוד: כב) דבתבטל עי"ז הבית קבול [כסא"ב דשוקין]. ואע"ג דהכא ממילא נתהוו סתום. אפ"ה כל עפר סתם כבעלי בפירום דמי [עי' אהלות פט"ו ומ"ז]. והכי קיי"ל [שם]: כג) כזה כדי שילאו המים שהמי נשמים שם לו כמין בגן באמצע: כד) אלא בשטף קלות עב ובחוזק: כה) מיירי היו פחותים ממ' סאה. דאילו היו מ' סאה. הרי כבר הוכשרו השאובין משהושק להן הכשרים [כפ"ג פי' י"ב]. ואפי' היו הפסולים מרובים מהכשרים מותר לעבוד גם תוך השאובין. אפי' כשהושקו יחד רק כרוחב שערה. וזה דוקא כשהשאובין חסרים ממ' סאה. אבל כשהשאובין ג"כ מ' סאה. אע"ג שהוכשרו בהשקה. אפ"ה אסור לעבוד בהשאובין רק כמחוברין ברוחב שפופרת הנוד [ר"א פט"ו וש"ך שם ס"ק ק"ד]. אבל הכא מיירי שהשאובין נתערבו עם כשרים שאינן מ' סאה. ולכאי נפסל כל התערובת. וחזר והמשיכן לגומות המקוה: כו) ר"ל לא שנתערבו בעוקה והוא גומא קטנה. ומשם קלחו לגומות המקוה: כז) ר"ל לא שמלו כל אחד לבד על מקום שאינו ראוי להמשכה עד מעלה גומת המקוה שבמערה. ושם על המעלה נתערבו יחד ושתתו מעורבין על קומת מעלת המערה שהיתה גבוה ג' טפחים כשיעור המשכה. וירדו לגומת המקוה (ג): כח) דהייט שהמים הכשרים היו כ' סאה ומשהו שהוא הרוב ממ' סאה צריך למקוה. וכ' סאה חסר משהו הנשארים היו מהשאובין: כט) ומותר לעבוד בהנך מ' סאה. ואע"ג דכולן נפסלו. עכ"פ כיון שאחר שנפסלו הומשכו ע"ג קרקע קודם שקלחו להמקוה שוב הוכשרו: ל) דברוב מקוה משאובין לא מכני המשכה. ואם המשיך החלה מים שאובין למקוה. ואח"כ בלו לשם רוב המ' סאה אפ"ה אפילו כל המ' סאה מים כשרים. ונפסלו כולן [ר"א סכ"ב ומ"ר]: לא) ר"ל לאימתי כשר בשם רוב כשרים: לב) ג"ל דהתנא קיצר בהלשון. וה"ק לאימתי כשר בשם רוב כשרים בזמן שנתערבו בחצר או וכו' עד שלא הגיעו למקוה. דאז הרי הומשכו קודם שבלו להמקוה. והא דנקט שנתערבו. ג"ל דלרבותא נקט. והייטו לפמ"ש בפי"ד [הנ"ל] דבקדמו פסולין ואפי' הומשכו. אז אפי' ירדו אח"כ לתוכן רוב כשרין נפסל הכל [ומתי]. א"כ קמ"ל שפיר נתערבו לרבותא דאף שכשנתערבו בחצר. לא קדמו הכשרים לפול לתוך המקוה. עכ"פ כיון דגם הפסולים לא קדמו מהני להו המשכה למישוש הפסולין המעורב בהכשרים [ועי' רשי"ש שנתקשה בזה]: לג) הפסולים והכשרים כל א' לבד. קלחו בשעה א' לגומה המקוה ובלי המשכה. אבל אי"ל דהך בבא מיירי שקלחו משרבין בלי המשכה לתוך המקוה. והא דקתמר אם ידוע שנפלו להמקוה מ' סאה כשרים קודם הג' לוגין שאובין הייט שידוע שנתערבו ג' לוגין מלומלמין תוך יותר ממ' סאה כשרים. דאז כשכבר נפלו מ' סאה כשרים עדיין לא נפלו ג' לוגין שאובין לשם. ליתא דהיכי קתמר הגא אם קדמו המ' סאה להג' לוגין כשרים. מה ארי קדמו כשרים. אפי' לא קדמו וכגון שנתערבו יותר מג' לוגין תוך המ' סאה כשרים ממי כשר. דהרי כבר הוכשרו בהחבר קודם שירדו להמקוה. דג' לוגין שנפלו לתוך סאה לא פסלום ואע"ל המשכה כלל [ועי' רכ"מ פ"ד ממקואות ה"י]: לד) מיהו בהמשיכן אח"כ כשרים. וכדמוכח מרישא בנתערבו בחצר. אבל אם הי'

המישוש

כשרים ומדלא מפליג משמע דאין חילוק בין באו הכשרים לתוך קודם השאובין ובין באו השאובין קודם לתוך המקוה. והא דקתמר אם ידוע שנפלו להמקוה מ"מ הכשרים קודם הג' לוגין שאובין הייט שידוע שנתערבו ג' לוגין מלומלמין תוך יותר ממ' סאה כשרים. דאז כשכבר נפלו מ' סאה כשרים עדיין לא נפלו ג' לוגין שאובין לשם. ליתא דהיכי קתמר הגא אם קדמו המ' סאה להג' לוגין כשרים. מה ארי קדמו כשרים. אפי' לא קדמו וכגון שנתערבו יותר מג' לוגין תוך המ' סאה כשרים ממי כשר. דהרי כבר הוכשרו בהחבר קודם שירדו להמקוה. דג' לוגין שנפלו לתוך סאה לא פסלום ואע"ל המשכה כלל [ועי' רכ"מ פ"ד ממקואות ה"י]: לר) מיהו בהמשיכן אח"כ כשרים. וכדמוכח מרישא בנתערבו בחצר. אבל אם הי'

המישוש

כשרים ומדלא מפליג משמע דאין חילוק בין באו הכשרים לתוך קודם השאובין ובין באו השאובין קודם לתוך המקוה. והא דקתמר אם ידוע שנפלו להמקוה מ"מ הכשרים קודם הג' לוגין שאובין הייט שידוע שנתערבו ג' לוגין מלומלמין תוך יותר ממ' סאה כשרים. דאז כשכבר נפלו מ' סאה כשרים עדיין לא נפלו ג' לוגין שאובין לשם. ליתא דהיכי קתמר הגא אם קדמו המ' סאה להג' לוגין כשרים. מה ארי קדמו כשרים. אפי' לא קדמו וכגון שנתערבו יותר מג' לוגין תוך המ' סאה כשרים ממי כשר. דהרי כבר הוכשרו בהחבר קודם שירדו להמקוה. דג' לוגין שנפלו לתוך סאה לא פסלום ואע"ל המשכה כלל [ועי' רכ"מ פ"ד ממקואות ה"י]: לר) מיהו בהמשיכן אח"כ כשרים. וכדמוכח מרישא בנתערבו בחצר. אבל אם הי'

המישוש

כשרים ומדלא מפליג משמע דאין חילוק בין באו הכשרים לתוך קודם השאובין ובין באו השאובין קודם לתוך המקוה. והא דקתמר אם ידוע שנפלו להמקוה מ"מ הכשרים קודם הג' לוגין שאובין הייט שידוע שנתערבו ג' לוגין מלומלמין תוך יותר ממ' סאה כשרים. דאז כשכבר נפלו מ' סאה כשרים עדיין לא נפלו ג' לוגין שאובין לשם. ליתא דהיכי קתמר הגא אם קדמו המ' סאה להג' לוגין כשרים. מה ארי קדמו כשרים. אפי' לא קדמו וכגון שנתערבו יותר מג' לוגין תוך המ' סאה כשרים ממי כשר. דהרי כבר הוכשרו בהחבר קודם שירדו להמקוה. דג' לוגין שנפלו לתוך סאה לא פסלום ואע"ל המשכה כלל [ועי' רכ"מ פ"ד ממקואות ה"י]: לר) מיהו בהמשיכן אח"כ כשרים. וכדמוכח מרישא בנתערבו בחצר. אבל אם הי'

הרה"ג ר' ניסן טעלושקין כצ"ל

שדייק וכתב „שלא עשאו אדם בכוונה" דמשמע דבעינן שיעשה אדם בכוונה ע"מ לקבל, אבל אם לא עשאו ע"מ לקבל אף שעשאו בכוונה להיות כך לא נחשב ב"ק וכו'. ומדכתב הרמ"א ולא חיישינן שמא נעשה בהן גומא מכח לחלוחית ומקבלין ולא כתב ראוי לקבלה וכו' אלא אפילו אם באמת טובה לו וס"ד כמו במכשירין דניחא לי' בסוף הווה כאילו נתן בידיו, קמ"ל דאף דמקבלין וניחא לי' מ"מ לענין כלי אין קפידא בניחא לי' רק בענין שיעשנו אדם בכוונה לקבל צרורות כנ"ל.

ושם בתשובה סימן ד' גבי השאלה במקוה שנעשית עפ"י הרמ"א סעיף ל"ו שמגומא גדולה חוץ לעיר מונח צנור של עץ כפוף פעם יורד למעלה פעם למטה וכו' הביא שם דעת הרשב"א הנ"ל וממנו מוכיח דאף דעשוי בידי אדם ועשוי בכוונה מ"מ בעינן שתהא הכוונה כדי להיות קבלה לצרורות וירדו לבור מים צלולים, וכתב דאף אם יהא דעת הראב"ד להיפך יחיד הוא נגד כל הני רבוותא ובפרט שאין מלשון הראב"ד דפליג בזה על הרמב"ם וכו' עיי"ש. ומסיק שם בתשובה נ"ג לגבי פלומפין להתיר משום דאין עשוי לקבלה להיות נשאר בתוכו אלא לצאת ממנו המקום אחד (היינו כנידון דידן).

ובמקוה ישראל של הרב ר' ישראל מפראגא (שהסכימו עליו מרן הגרי"א ז"ל, השדה חמד, והגה"צ מהאריסטאפאל ועוד גדולים וצדיקים, וכתבו על המחבר „המאור הגדול המפורסם"), בביאור על הב"י סימן ס"ג, אחר שהביא דברי הטור שכתב סילון שהוא צר מכאן ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול, הביא את הב"י בשם הר"ש והרמב"ם, דאע"פ שיש במקום הרחב שבאמצע בית קיבול למטה שמתעכבים שם המים, מ"מ כיון שלא נעשה לקבלה אלא נעשה רק כדי שיצאו המים בחוזק להכי אינו פוסלו דבכה"ג לא הווה בית קיבול, ומסיק: ויעו"ש מ"ש בשם הראב"ד אתוספתא דסילון כפוף פסול, ובאמת לדיגא הוא כמ"ש הר"ש והרמב"ם דאף בכפוף אינו פוסל אם לא נעשו ע"ד לקבל, והא דתוספתא ע"כ מיירי שנעשה ע"ד לקבל ולהכי אמרו דפסול וכמ"ש הב"י שם עכ"ל (ואכן באמת אוקמינן להראב"ד דמיירי דוקא בחסרות וכמ"ש הגר"ח ז"ל).

ועוד זאת והוא עיקר גדול בהיתירא, אם לפי דברי האומנים. אין הסילונות מתחברים ע"י הארכובות למטה על הקרקע אלא שמתחילה מחברין לכותל סילון א' עם ארכובה בצדו השני ואח"כ תוחבין סילון לתוך הארכובה, וכן השלישי דהיינו שמעולם לא היו לו ב"ק בתלוש כלל, עיין בחת"ס סימן רי"ז שכתב דכשבונה כן במחובר עד שיגמרו הוו"ל „חקיקה וקביעה באין כאחד" וכשר.

ולאחר שכתבתי דברים הנ"ל השגתי את הספר הנשגב דברי חיים שעל יו"ד סימן ר"א להגאון הצדיק קדוש עליון אדמו"ר ר' חיים מצאנז נ"ע ושם כתב בפתיחה בזה"ל: הכלי שלא נעשה לקבלה רק להגיר מים וכ' וכדי שיעבור

בחוזק עושים רחבים באמצע מ"מ כיון שאין עשוי לקבלה אין שם כלי עליו. ונ"ל הטעם משום דגזירה לא הי' רק על שאובין, והיינו מכלי שרגיל לשאוב ולהחזיק בו מים, אבל כל שאינו עשוי להחזיק ולשאוב בו מים הוא כלא נעשה לקבלה ואין עליו גזירת ג"ל שאובין.

ולכן נ"ל דבזה גם הראב"ד מודה דכשר ולכן לא השיג על הרמב"ם לעיל ורק מביא התוספתא להורות דאם הוא כלי שעשוי לקבלה אפילו אם הב"ק נעשה שלא מדעת פוסל, ולא תלוי הדבר רק בכלי שעשוי להיות מקבל לא במחשבת האדם. אבל דעת הגמרא והשו"ע דשלא מדעת האדם אינו פוסל כלל, עכ"ל.

וגם בספר ערוגות הבשם בסימן ר"ח לענין סילון כפוף שואל על מה שפסל הראב"ד והרי הראב"ד בעצמו כתב בספר בעלי נפש דאין כלי פוסל אלא אם נעשה לקבלה ומונח דרך קבלתו, ומביא בשם גדו"ט דהא דפסיל בכפוף היינו כמין בליטה שיש לו בית קיבול באמצע אבל כמין צנורות שלנו שעל הגגות שעשויין לפעמים כעין „גאם" ודאי שאין בהם שום חששא כיון דאין מקבלין ובתוספתא הם קרויים ארכובה וקאמר כעין ארכובה כשר. אלא לפי שראיתי במעשה בי"ד שחתומים בו דיינים שהזהירו על הדבר שלא יהי' הסילונית עשוים כמין „גאם" ולדעתי אין מקום לחומרא זו כלל עכ"ל.

סימן נד

על באר־מעין

שאלה: חפרו בור עמוק עשרים רגל (פוט) ומצאו בו מים נובעים עד גובה של י"ג רגל (הרבה יותר מארבעים סאה — כמעט שני שעורי מקוה). והמים הללו בשעורם ובגבהם האמור קבועים תמיד בלי פחת.

למעלה בכותל הבאר הזה עשו נקב כשפופרת הנאד ויותר, וחללו של הנקב נמשך דרך הכותל וברצפה יותר מן ג' טפחים עד בור אחר שאצל הבאר־מעין, שתקנו מצעמענט ומחזיק ד' שעורי מקוה, ומן הבור האמצעי הזה יוצאים סילונות של מתכות לג' מקואות־טבילה שבשלשה חדרים שבהם טובלים.

כשרוצים למלא את המקואות פותחים ברזא בסילונות של מי העיר ומי העיר שוטפים דרך סילון של מתכות לבאר־מעין, לתוך המים הקבועים שם תמיד, וכשהבור הזה מתמלא עד הנקב שלמעלה, הנזכר לעיל, שוטפים המים דרך הנקב בהמשכה עד לבור האמצעי וממנו למקואות שבחדרים.

כך ריבה עליו מים בשרים עד שנמצאו הבשרים מ' סאה הרי הוא בפיסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו ויפרתו השאובים פחות מג' לוגין [מא] וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים סאה מים בשרים ועירבו עם המקוה הזה הפסול מדרו אלו את אלו. (וה"מ בנמצין כל אמות שבמקוה אלו הפסולין מפסדו כמו שמבאר לעיל)

כב נז [נח] ג' היה (מא) המקוה חסר ג' לוגין ונפלו לו ג' לוגין מים שאובים לעולם הוא בפיסולו

[נו] עד שירדו עליו מי גשמים או שישמפו עליו מים כשרי' עד כדי שנשער שנפלו עליו[1] כמלא[2] ראשון ועוד שהמים הבאים עליו רודין את המים שבתוכו ומתציאין אותן נח היה המקוה פחות ואפי' קורטוב ונפלו עליו מים שאובין פחות מג' לוגין והשלימוהו נט לא (מב) פסלוהו ולא הכשירוהו כיצד הרי הוא בפיסולו עד שירדו עליו מי גשמים או שישמפו כשיעור המים שהיה חסר נפלו עליו מי גשמים כשיעורן הרי זה כשר היה חסר אפי' קורטוב ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים פסלוהו הרי הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד:

הגה [נז] וחזקה ג' לוגין שמכין מכעריך בכסלו נוטפו מכל מס סיסה כלה שמסה מפי' מקן מים מים עד שיצא מילואה כדי מילואה ועוד לא מסי מלא מתמצין סמים סיומלין לפי ערך הסמרים והמסלים (ב"י בשם הרמב"ן):

כג [נח] מ אין ג' לוגין פוסלין אלא אם כן יהיו של מים ומראיהן מראה מים לפיכך ג' לוגין מים שנפל לתוכן ס יין (לג) והרי (מ) מראיהן מראה יין שנפלו למקוה לא פסלוהו וכן שלשה לוגין חסרים כל שהוא שנפל לתוכן מעט חלב והשלימוהו לג' לוגין ונפלו למקוה חסר לא פסלוהו:

כד (לד) נב מי כבשים ומי שלקות ותמר שלא החמיץ וכן נג מי (מב) צבע פוסלין המקוה בג' לוגין נד אבל כל שאר המשקין ומי פירות ומורים ותמר משהתמיץ **סא** אין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימין אותו להכשירו שאם היה בו **סב** (מג) ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו אין משלימין אותו נה אבל אם יש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה אחת מאלו ונפל מתוכן סאה אחרת כשר נו אפי' עשה כן עד (יז) י"ט פעמים **סג** [נט] אבל במים שאובים שנפלו סאה למ' סאה כשרים ונטל מתוכן סאה אחרת ונפל לתוכן סאה מים כשרים אפילו עשה כן (יח) עד עולם (מד) כשר:

כה (לה) [ס] נז מי צבע יש להם דין מים לפסול את המקוה החסר בג' לוגין אע"פ שמשונים מראיהן ממראה המים (לו) [סא] נח אבל המקוה השלם אע"פ שנפלו בו מי צבע ושינו (מה) מראיו סד לא נפסל נט וכן אם הריח בו כלים ונשתנה מראיו או ששרה בו סממנים או אוכלין ונשתנה מראיו לא נפסל (תפא"ל ותפא"ל) **סה** (יט) ס אבל אם

כמי כבסי מילואו ושל דסיטו מ' סאה ולכך רואין שלא יפלו רק סמים מסמסלו ולא מסמרינן לפי תמצון לומר שיפלו ג"כ מי כבסמים מכבסים שידרו לבסוף לאבל סכנא סמים שבבור מחמלה כולן שלמים סיו ולכך לא סבי לומר כמיפלו כ"כ כדבר כמו שסיו בבור שכל מה שסיו בבור יפלו אלא לעולם תמרי דלפי המצון יפלו ג"כ מי כלמנס ס"ס ק"כ: **נז** היה המקוה כ': ומיילי במקוה שלימה מחזקת רק מ' סאה שלכן לומרין שמים מכבסים עליו דומה לה מתי שבחוטו לבל לם סיסה מחזקה יותר מזה לאבר שבחלמו שם סמים שמסלו וכמיסכלא מליו ג"כ וקל: כתב כאגודה בדים מקוואות מכלן סיס כל בשמנקין מקוה ונפסל נב לוגין מים שאובין לם יולילו ממנו מעט יותר ממה שסיו ט בשמה שמסלו נשמו בב: לוגין שהיו בבור מכל לא לה רלויה לרבוי מיבגין קומטת ים לחלק בין יפלו סמים מלילו וכן סיכה שלא לוגלו ממנו ולעמי לפני רבוי לבכמירו לם לא שבלילה כל סמים ויעבו המקוה בסדיים לא בחול לא נעבו סכלים שהלין ט לבטל מחורת כלי יין שמרו שבמיין לבל נב לוגין מים שאובין ומלריכן כרלות ולא לריכי רבים עכבין כן ג"כ ועל סניף מ' בסב"ה **נח** היה המקוה כו' פחות מג' לוגין והשלימוהו כו'. כמלן לפי' המקוה גדולה מאד כבר דאמרינן שבפחות מג' לוגין בשאבו בחוטו מים לא נפסלה אלא שבמירוה ומלכך לאמרינן דבפחות מג' לוגין כמלן דליתנהו דמי וסמי נשמים שלמ"ל מבטרין לומר וכן סומה כלי בג' לוגין וכב"ה בסניף כלי כתב עליו ולא דק ס' ודבריו תמוסין: **נט** לא פסלוהו כו'. וחזקה כמים כבשים לבל כמים ממלי' כל שחבר מסמקוה יותר מקולטוב שבחו מבקל דיבר כ' כמובים דבסלוהו אלא בב מלילו לבלי מי נשמי' מיסו כדאמרי' ובלים מולקים דבבל מבין פחות מג' לוגין לין פוסלין המקוה המבולר בכלי ע"ם וכן כלים דעת סעור ומסמבר: **ס** יין כו' לא פסלוהו. ומשמע בדברי הרמ"ם דדוקא בגלא שיש מלאה המקוה לבל לם שיש מלילו פסלוהו דבלא שיש מלילו

ולא מלאה המקוה לבל לם שיש מלילו ים במקוה מ' סאה ובמקום מלילו פסל כלעמן סמיך כ"ה כ"ו: **סא** אין פוסלין כו'. והרמב"ם ס"ל כתב בסבר בנסדי דפוסלין ולא מבלין ומבילו כ"י: **סב** ל"ט סאין. ומה הדין חסר קרטוב לין מבלימין לגלא ולמבמיכן ולמי' חסר סאה לין פוסלין: **סג** אבל בבים שאובים כו'. ולמה הרמב"ם דבמים שאובים עד רובו חזקה חסר וכן הכיא בכ"י הרמב"ן שכ"כ בשם הרמב"ד וכ' לבלים שבלמתרוים הסכימו לבבמיל *) מ"מ לין רלוי לבסמים הרמב"ן בין בחזקה מ"כ: **סד** לא נפסל. מבני שלין בם מבוף הדבר הבבר בחבמה לם מרלוו וכן מי הלבמ לין בבם ס לם שריית בחמרים ולין לבבמו מרלוו מבלו לחד פסל בבל רלב"ד ומבילו כ"י וכ"כ הרמב"ן: **סה** אבל כו' יין כו'. לפיכ בבל לבמיכן בבן בחמבר לבבמ לבבמ יין מן בבמ ומבל

כבבים מיומלים בבוף לפיכ בבלו מבים מ' סאה ושל בבר בבילו ולא מבבל לגלא מחמבה ג' לוגין מים שלמיכן מה שלין בן בבלן בבל בחזקה הרי הוא בבילו לבבמ לגלא בבלו בבבים ג"כ בבמוך שבחב וחזקה בג' לוגין ס' ולכ"ב לבבמיכ בבלו לגלא בלין בבילו רק מחמבה בבלו לגלא בבלו בבבים ג"כ בבמ בבבים בבלו בבבים בבלו בבבים בבלו

לרבנן לעולם אסור לטבול חוץ ביומי תשרי דלעולם איכא למיחש לנוטפים, ובפרט פרת לפמ"ש לעיל שמכזבת בקיץ והילוכה הפשוט ממי גשמים שהרי אינה פרה ורבה מעצמה כלל, ואפי' אם נעשה לה מפץ להקוות המים מ"מ ניחוש לשאובים שבאו לה ע"י צינורות כפירש"י, ומה מועיל קיווי לפסול שאובים. אך לר"מ שהם פרים ורבים נמצא מי הצינורות נתבטלו ברובא וליכא אלא משום זחילה, לזה מועיל קיווי ע"י מפץ. אך לשמואל דאמר מכיפיה מבריך, אין כאן בריכה ע"י גשמים כלל רק מכיפיה ולא צריך שום דבר. וע"כ אבוה דשמואל דס"ל כרבנן דר"י בימי ניסן עביד להו מקוואות בביתם שלא ע"י פרת כלל ולא הועיל לו מפץ להקוות הנהר, רק ביומי תשרי שכבר כלו מי הצינורות ולא נשארו רק מי גשמים שהנהר הוא מהם עכ"פ, לכן עשה מפץ. אבל בניסן דאיכא למיחש עדיין למי הצינורות לא הועיל לו מפץ. ומשום כן בשבת דעיקר הש"ס והתחלת שקלא וטריא היא למשקל ומטרי בהא דאבוה דשמואל, ואיהו ע"כ חייש לרבנן דר"מ דמשו"ה לא הועיל לו מפץ בניסן, ע"כ לא מייתי ש"ס התם לדר"מ כלל. והתם בבכורות עיקר שקלא וטריא אדר"מ משו"ה פירש"י דהתם ליכא חששא רק משום שאובים ולא אסיק הש"ס לר"מ שום טעם אחר רק משום שאובין. ולפ"ז לפמ"ש רמב"ם כאבוה [דשמואל] אין היתר אפילו בתשרי כ"א ע"י מפץ וקיווי מים.

[טבילת זבה במים חיים]

עוד רגע אדבר מ"ש רש"י (שבת שם) בשם רבו הלוי ז"ל לפרש טעם הש"ס משום מים חיים, ונדחה דעה זו משום דקיי"ל זב בעי מים חיים ולא זבה. מ"מ נ"ל לא רחוקה היא לומר דס"ל מדרבנן גזרו זבה אטו זב, ובזה ניחא דאבוה דשמואל עביד לבנתיה ולא לאשתו, ה"ט דסתם נשים טובלות לבעליהן ולא מיחלף בזב דטביל לטהורות בלחוד, ואע"ג דממילא עסקי בטהרות, מ"מ לא מיחלף, דבימיו כבר בטלו רוב עושי טהרות ולא הוה שכיחי כולי האי, והיו רוב נשים טובלות רק לבעליהן, משא"כ בנתיה פנויות היו והיה ניכר טבילתן לטהרות ומיחלף בזב זכר והוצרך חיים. וא"כ לשיטה זו ליכא למיחש כלל. ואע"ג דנדחו דבריו מ"מ חזי לאצטרופי ללמוד זכות על הטובלת בנהר.

[טבילה בנהר]

היוצא מדברינו אלו דוודאי לר"ח ורי"ף ורמב"ן קיימא לן לאסור טבילה בנהר, ולהרמב"ם אפי' ביומי תשרי נמי לא, ולהראב"ד ורשב"א מתירים במקום שהנהר מושך תמיד, ועכ"פ אוסרים במקום שאין דרכו של נהר למשוך. ובכל זאת נ"ל דליכא אלא איסור דרבנן בעלמא. ולמהר"ם ורא"ש ומרדכי ליכא בכל הני אלא משום גזירת חרדלית, מ"מ קשה מאוד להתיר לכתחילה לטבול בנהר בימים שהגשמים רבו כמו רבו, אך לר"ת וסמ"ג וסמ"ק והתרומות מותר בכל ענין.

וכבר ביארתי שלפע"ד ברור כל הנ"ל אפי' במים המכזבין כל שנשאר עיקר הנהר ומקורו אע"פ שכמה פרסאות מכזבת בלי טענה, מ"מ ליכא אלא איסור רבנן להמחמירים ואזלינן בספיקא להקל ולר"ת שריא לגמרי. ונהי דמ"מ למהרי"ק ותה"ד ס"ל דמדאורייתא אסור, מ"מ בדרנו דהיינו ביומי ניסן ממש. זולת זה א"א לפרש הלכה'.

והנה גם בנידון דידן שמה שראה מעלתו יבושת המים בקיץ העבר אין ראיה כלל כי היה שנת בצורת ועצירת גשמים מאוד וה"ל מכזבת מחמת טענה.

ע"כ בלי ספק ירא שמים כמוהו יראה בחוזק ידו להטות לבב החונים תחת דגלו למונעם בכל האפשר מטבילת הנהר וליסע לעיר מקום מקוואות המים, אבל הס שלא להתיר לטבול ביום ז' לכתחילה מחשש פן יפרצו לטבול בנהר, כי לדעתי טוב למדחי הא מקמי הא.

הלנע"ד כתבתי וחתמתי שמי בכל חותמי ברכות.
משה"ק סופר מפפד"מ.

*. וראה עוד מענין זה בחו' חת"ס נדרים מ, ב.

תשובה רג

[אופן עשיית מקוה על ידי מי גשמים]

שלום רב לי"נ תלמידי הותיק האהוב צדיק ונשגב כמו"ה וואלף נ"י אבדק"ק פאללאטע יע"א.
נועם יקרת מכתבו מיום י"כ כסליו הגיעני היום על נכון.

ואודות תיקון המקוה בעירו לית טוב מיניה לעשות מקוה ע"י מי גשמים דהוא כשר וישר לכ"ע בלי פקפוק ע"י סילונות של מתכת מהגגים[1], אך סמוך למקוה יעשה צינור של עץ חלקים בפנים בשיפוי שלא יהיה בהם גומות ושום עכבות מים. ואם יומשך הרבה עד ימלא פני תבל שלג וכפור, יכולים למלאות בכתף שלג וקרח, ואח"כ כשיופשר יהיה מקוה כשר.

ומה טוב אם יעשו שני חפירות סמוכות זו לזו והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל, ואז לעולם לא יחסר המזג, דכיון שנתמלאה אחת מהם בהיתר ע"י מי גשמים או שלג כנ"ל, אזי ממלאים להמקוה כשרה המלאה הלו מים בכתף בכלים. וכיון שהיא כשרה במי גשמים שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים[2], וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר וכשתתמלא על כל גדותיה תתמלא גם חבירתה ע"י פרצה שביניהם, וכשתהיה גם השניה מלאה אזי אם ירצו לנקות אחת מהם יריקו המים ממנה וינקו אותה ואח"כ ישפכו מים בכתף להמלאה עד שתתמלא הריקנית, ואחר שנתמלא הריקנית יריקו השניה וינקו גם אותה מרפש וטיט, ויחזרו לשפוך בכתף הראשונה ותתמלא גם היא ממנה וכן לעולם, וכן עושים פה במקוה הגדולה ולעולם לא יחסר המזג[3]. והיא עצה טובה והגונה אין בה פקפוק כלל.

ולהיותי מאוד טרוד לא אוכל להאריך יותר ואסיים בברכה.

פ"ב יום ג' כ"א כסליו תקע"ד לפ"ק.
משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובה רד

[מקוה בדבר המקבל טומאה שמונע פסלותו]

[ישוב דברי הנוב"י מהד"ת יו"ד סי' קלז]

ה' יגמר בעדו גמור חתימה טוב לי"נ הרב הגאון המפורסם נ"י ע"ה כ"ה כקש"ת מו"ה דוד נ"י אב"ד דק"ג עיר חדש יע"א.

ברך לקחתי ואשיבנו ברכת השנים דשנים ורעננים ירום כסאו וקרנו למעלה עליות בקודש מלא וגדיש עד כי נשתחוה בהר הקדש אמן.

על דברת נב"י מה"ת חי"ד סי' קל"ז סר"ה ונחזור, שהעלה להלכה דמקוה שקבעו בו נסרים במסמרות כדי שלא יחסרו מימיו משיעור, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה, כיון שהמקוה עתה כשר לפנינו, ואין הנסרים והמסמרות פועלים אלא למנוע שלא יתחסר לעתיד, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה. ופר"מ פקפק ע"ז משיטת ר"ת בסוכה (י, א) בפירס עליה סדין דמוקי בסוכה כשרה אלא שמתיירא שעתידים עלי הסכך להתייבש או לנשור ויהיה אז (צילתה מרובה מחמתה) [חמתה מרובה מצילתה], ולמנוע זה פירס עליה סדין ואפי' הכי פוסל רבינו תם משום מסכך בדבר המקבל טומאה אף על פי שאינו אלא מונע שלא תפסול. והרי דלא כהגאון בנב"י הנ"ל.

אומר אני דבר גדול דיבר הנב"י ז"ל וסברה נכונה וישרה היא לדינא, וחילוק גדול יש בין ההיא

תשובה רג

א. ראה לעיל ס' רא ד"ה ונ"ל ובד"ה והנה במהרי"ק.
ב. צ"ל דאיכא שעוד מקוה באשבורן מלבר הזחילה שלמעלה, שהרי רבים ס"ל דאין שאובין מיטהרין בזוחלין.
ג. גם להלן ס' ריב וסי' ריד דן רבינו בעשייה מקוה ממי גשמים.

קיסט"ן מנסרים יחד ע"י עמודים שנקבעו בקרקע ובבנין, ובזאת החקיקה והקביעות בבת א' באו לה, ולא מצאתי דין זה מבואר לא בדברי הפוסקים ולא במכתב קדשו עכ"ל.

הנה במכתבי העבר"א מבואר דדעת רמב"ם ורשב"א ואגודה ורא"ש וטוש"ע ותשו' תורת חיים ח"ג (סי' כא) וס' באר יעקב (סי' רא) וס' מרכבת המשנה ומנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, ותלוש ולבסוף חברו הוה כמחובר לענין זה, ואסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו[ב].

אך פר"מ מסופק כשהחקיקה וקביעות באים כאחת וכתב שזה לא נתבאר. ולפ"ד יפה נתבר בתשובת רשב"א סי' ת"ת ומייתי ליה בד"מ סי' ר"א והביאותיו גם במכתבי הא' ששאלוהו אם מותר לעשות מקוה על הגג בבנין, ופשיט ליה ממקוה של כהן גדול ב"יה"כ על גג בית הפרוה. וביאר באם הי' אבן חלול וקבעוהו בגג אסור משום חקקו ולבסוף קבעו, אבל אם עשאוהו בבנין חיבור אבנים שפיר דמי, וידוע דבנין ד' דפנות מאבנים ורצפה הוא כלי גמור אי מטלטל ממקום למקום, וזו היא צורת כירה וכופח שבש"ס, ואלו הי' עושה כן ושוב חברו לקרקע הי' פסול משום חקקו ולבסוף קבעו, ומ"מ כשבונה כן במחובר אבן ע"ג אבן עד שיגמרו הדפנות הארבעה הו"ל חקיקה וקביעות באים כא' וכשר, מה לי אבנים או נסרים[ג].

והדין נותן כן דהרי פסול כלי נפקא לן מהאי קרא (ויקרא יא, לו) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור והנוגע בנבלתם יטמא, והיתוך הפסוק הוא עפ"י תורת כהנים ועפ"י מ"ש רמב"ן בחומש, דאך מעיין ובור קאי אתרי דינים, חדא אם נפל שרץ בתוכם אין המים המחוברים מקבלים טומאה, ועוד יהיה טהור שמהוים טהרה לטמא הטובל במחובר וכפירש"י שם וכדאיתא בפסחים י"ו ע"א, ושוב בסיפא, דוקא והנוגע בנבלתם יטמא, פי' מים תלושים הנוגעים בנבלתם יטמאו המים, דבתלוש שיין מים הנוגעים בנבלתם, משא"כ במעין ובור הנבלה נופל לתוכם ונוגע בהם ולא המים בנבלה, ע"כ והנוגע בנבלתם אתלוש קאי, כן פי' רמב"ן עפ"י ת"כ[ד]. וכי היכא דרישא כולל תרוייהו דמחוברים מעין ובור אינם מקבלים טומאה וגם מטהרים הטמא, ה"ה סיפא דתלוש מקבל טומאה ואינם מטהרים הטמא, ומזה נפקא לן דבעי' מחובר לא מים בכלי.

אך לפ"ז אם המים בכלי המחובר בקרקע שא"א שיפלו הם על הנבלה, יהי' טהור אפי' חקקו ולבסוף קבעו. וצ"ל כיון שפ"א הי' שם כלי עליו טרם שנחחבר בקרקע, ואז היו ראויין שיפלו המים ויגעו בשרץ, ממילא תו לא פקע מיני' ע"י קביעות שאחר החקיקה. וא"כ תינח בחקק תחלה והי' עליו שם כלי רגע אחד, אבל כשהחקיקה והקביעות באין כאחת, ומעולם לא היה עליו שם כלי בתלוש, ולא היה ראוי שיגעו מימיו בנבלתם, טהור הוא, וגם מקוה טהרה.

ומאחר שהמקוה שבעירו מימים קדמונים מקוה טהרה היא, ממילא מה שרצו לחלקה עתה ע"י הבדל חומת עץ בין מים למים נמי כשר אם יש בכל אחת כשיעור.

7 אך מ"ש שבעוקה אחת יהיה מי גשמים ובאידך כולו שאוב שיוכלו לחממו ומסתמא כוונתו להשיקם ע"י נקב כשפ"ה. הנה אם הנקב פתוח תמיר ומים נושקין זא"ז אין פקפוק, אך כשסותמים הנקב אע"ג כשהושקו שעה א' נזרעו והוכשרו השאובים, מכל מקום כיון שהשיעור מועט ומצוצמם והדבר נמסר לנשים שנוטלים בכל לילה מהמים ושופכים לתוכו חמים, ויש לחוש הדבה שיפחתו משיעור אפי' אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו הנקב, אין למסור זה להנשים שבאורך הימים יזלזלו בפתיחה[ה].

ובדידי הוה עובדא בקהלה[ו] הסמוכה לכאן והיה מכשול רב בעו"ה. ע"כ חכם וצדיק שכמותו עיניו בראשו.

ואחתום בברכה א"נ דש"ת.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריז

א. עיין לעיל סי' קצח בארוכה.

ב. אולם לעיל סי' רה וסי' רו התיר רבינו רק באופן שלא נעשית הגיגית לכתחילה לקבעה בקרקע. ראלו בסי' רא כתב רבינו שיעשה סילונות של מתכת משום דיש להתמיד בקבעו ולבסוף חקקו. ואם התשובה שלפנינו היא האחרונה בענין זה וכן נראה מניסוח הדברים כאן, א"כ מסקנת רבינו להתיר קבעו ולבסוף חקקו כבסי' קצח.

ג. ראה לעיל סי' רה.

ד. וכ"כ רבינו לעיל סי' קצח אות יב. ובסי' ריג ביאר באו"א.

ה. ראה לעיל סי' רו.

תשובה ריח

[בדין מקוה העשויה בגגית]

שוב כתב לדעת הרא"ש בהלכות מקואות שלו סי' י"ב כל שעשוי לשמש קרקע טהור, והך ברזא נמי עשוי לשמש קרקע, אך בש"ע סעי' מ"ח כתב שיהי' ממש מחובר בקרקע ולא הזכיר עשוי לשמש בקרקע. ותמה פר"מ הא ראיות הרא"ש נכונים הם.

הנה הראיות דמייתי הרא"ש י"ל לאו במחשבה שחישב לחברם בקרקע בשעת עשייתן מפני שלא לקבל טומאה, אלא צורתן מוכחת עליהן שאותן הכלים נעשים תמיד לשמש קרקע כגון הדלת, וכן כל הכלים דמייתי רא"ש לשמש פשוטי כלי עץ, כולם מיירי רצורתן מוכחת עליהן. וכן משמע קצת מלשון תי"ט משנה ט' פ"א דכלים ד"ה פורנה וכו' שלכך פתחה בצידה וכו' ע"ש שר"ל שצורתו מוכחת עליו שלכך נעשה. אע"ג דמלשון הרע"ב משנה ד' פ"כ דכלים לא משמע קצת כן דהני אין עריבה מלאכתה מוכחת עליה. מ"מ נ"ל הרב המחבר ס"ל הכי, וס"ל סילון דהרא"ש הי' צורתה מוכחת עליה, וכן משמע מלשונו שכתב שהיא תמיד בקרקע ר"ל שצינור כזו הוא תמיד ולעולם משמש עם הקרקע, ע"כ אפי' אינה מחוברת ה"ה כקרקע. וסילון דש"ע מיירי בסתם סילון שמשמשים בהם בתלוש ג"כ, וא"כ אפי' נעשית זו לשמש את הקרקע לא נפקא מטומאתה.

ואולי יצא להמחבר כן מהכרח קושיא עצומה מהא דאביק משנה יו"ד פ"ו דמקואות שתמהו כל חקרי לב, ולהנ"ל ס"ל צורת האביק אינה מוכחת שעשוי לקרקע, ומה שחיברו עתה לקרקע אינו מועיל דה"ל חקקו ולבסוף קבעו[א].

[הויה ע"י טהרה במניעת יציאת מים]

ולממוך אשיטת הרא"ש דהמונע יציאת המים לא מקרי הויה ע"י טומאה, הוא נכון ושיטתו מחוורת, אך מה אעשה והמחבר עשה שיטה זו כהדין גרמיזא וכתבה בשם יש מי שאומר (עיין סעיף ג')[ב]. והנה שיטת הרמב"ם בפי' משנה זו (מקוואות פ"ה מ"ה) ובזבחים כ"ה ע"ב דלא בעי הויה בטהרה אלא במים חיים לזב וה"ה לזחילת מעין, והרא"ש גופיה כתב שפי' רמב"ם במשנה היא נכונה שהוא מפרש ר"י ורבי יוסי פליגי אי פשוטי כלי עץ המטמאים מדרבנן מעכבי בטהרות זב דבעי מים חיים. וא"כ לא נ"מ לדידן כלל, וכן לשיטת רא"מ [בס"י סי' כו] דס"ל ג"כ דלענין מי גשמים אין שום נפקותא בזה בהויה בטהרה, והנה נהי דקלסיה הרא"ש לפי' זה בלשון המשנה, אבל בלישנא דקרא לא א"ש דיהיה טהור קאי אמעיין דלפני פניו ולא אבור מקוה מים דסמוך ליה. וכן הקשה תי"ט[ג].

אמנם שיטת הר"ש קרא מסייעא ליה דקאי נמי אמי גשמים שבבור מקוה מים, ולפ"ז זב וזבה דמשנתינו לא אטבילת מים חיים קאי, דהרי אפי' למי גשמים בענין הויה בטהרה, אלא אהוי' בטהרה קאי שהזב והזבה יכולים להביא מים למקוה ור"י פוסל וא"ש קרא. אך משנתינו קשיא דלפ"ז במאי פליגי ומ"ט דר"י [שמתיר] להוות ע"י זב, הא יהיה טהור כתיב, והוצרך ר"ש לדחוק דמשנתינו לא

תשובה ריח

א. בנרפס נכתב כאן: ועיין לעיל בסי' קצח אות ז מה שמתמה המחבר על התוס' תרשים ומ"שכ סתירת התוי"ט על נכון מ"מ לנידון שלפנינו אין מזור בזה כיון שאין צורתו מוכחת עליו שנעשה לשמש קרקע.

ב. ראה מש"כ רבינו בזה לעיל סי' קצט.

ג. ראה לעיל סי' קצט ומש"כ בהערה שם לישב קושיא זו בשופי. וכן בבש"כ רבינו להלן, עיין בתשובה שם.

הנה בדבר שאלתו אם להכשיר מקוה ממים שאובין צריך דוקא לשתי בורות או די בבור אחת של מי גשמים להכשיר בהשקה או בזריעה, אני איני מאמין שנמצא מי שיפסול בהשקה למקוה כשרה של מי גשמים שבדור שכשר בין בהשקה לבד ובין בזריעה לבד. והמקוה שהיתה במקום החת"ס היתה דק בהשקה לבור אחת של מי גשמים עיי"ש שכתב בסי' רי"ב שהיו ב' מקואות סמוכות ונקובים זל"ז כשפופה"נ בעליונו וכשמנקים אחת מהן משליכין שאובין אל חברתה עד שתתמלא עד הנקב ומשם משקה לחברתה ושוב מנקים חברתה וכן איתא בריש סי' רי"ד עיי"ש וזה הוכשר בהשקה דרך הנקב כשפופה"נ כי השאובים השליכו להריקנית וכן איתא בסי' ר"ג מה טוב אם יעשו שתי חפירות סמוכות זל"ז והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל ואז לעולם אל יחסר המזג דכיון שנתמלאה אחת מהן בהיתר ע"י גשמים או שלג אזי ממלאים להמקוה הכשרה המלאה הלז מים בכתף בכלים וכיון שהיא כשרה שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשרה וכשתתמלא על כל גדותיה תתמלא גם חברתה ע"י פרצה שביניהם אזי אם ירצו לנקות אחת מהן יריקו המים ממנה וינקו אותה וישפכו מים בכתף להמלאה עד שתתמלא הריקנית וכן לעולם וכן עושין פה עיי"ש, וזה היה ע"י זריעה א"כ מפורש שהיו המקואות בבור אחת כשרה או ע"י השקה בבעירו או ע"י זריעה כאשר השיב בסי' ר"ג ולכן בסי' רי"ב שהיה ע"י השקה הצריך שיהיה נקב כשפופה"נ דווקא שיעור נקב המכשיר בהשקה וגם עשו לכתחלה ע"י המשכה בדכתב ברי"ס רי"ד ובסי' ר"ג שהוא ע"י זריעה לא הזכיר כשפופה"נ ולא מעלה דהמשכה דכיון שנסהדו בזריעה הרי הם עצמם כשרים כמפורש בדבריו וכל מים ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר. וראיתי בס' טהרת המים בס"ס כ"ו שמקשה שהוא סתירה וכן הביא מס' עמק שאלה ומבעל החזון איש שבסי' רי"ב ורי"ד הוא לאו דוקא אבל הוא פשוט ול"ק כלום דבסי' רי"ב ורי"ד הוא בהשקה ושפופה"נ הוא לעכובא, והמשכה למעלה, ובסי' ר"ג הוא בזריעה שא"צ כלום משום שהם עצמם כשרים. ולכן ח"ו לומר פסול על מקואות כאלו והאומר כן הוא כסועה בדבר משנה.

אבל מעלה ודאי יש בשתי בורות ויעשו חדא שיושקו לתוכו מי המקוה שטובלין בה בדין השקה וחשניה שיבואו מי העיר לשם ויוכשרו בזריעה ומשם יכנסו ע"י נקב להמקוה שטובלין שם, משום דיצאו בזה גם חומרת הר' ירוחם וגם שיטת הראב"ד וגם של הרשב"ם ב"ב דף ס"ו לפ"מ שבארתי בתשובה אחת. אבל יש גם הסוברין דאף להראב"ד כשר בזריעה לבד כשאין נוסלין ונותנין ביד. וכפי שכתב כתר"ה שבאים המים להבור בהמשכה ג"כ נוסף עוד מכשירין גם להראב"ד עיין בס' טהרת מים כסי' כ"ז שהביאם. ועיי"ש בס"ס נ' שהחזון איש כתב שאין מדויחין כלום בשתי בורות לצאת ידי הראב"ד ומסיק דטוב יותר לעשות בזריעה מע"י השקה משום שיוצאין בזה שיטת הר' ירוחם, אבל אני בתשובה ההיא בארתי שיש מעלה בהשקה לצאת ידי הראב"ד. אבל עכ"פ איך אפשר לומר שאיכא חשש פסול על המקואות שמפורש להכשר ושכן היו במקום החת"ס וצוה לאחרים להנהיג.

ולכן למעשה אם אפשר בנקל לעשות שתי בורות אחת להשקה ואחת לזריעה טוב לעשות. ואם צריך ע"ז הוצאה מרובה אינני רואה שיהיה חיוב דאף אם נימא דלהראב"ד פסול גם בזריעה ויש מעלה בב' בורות לצאת דעתו אין לחייב דבר כזה דשיטת הראב"ד הוא דעת יחיד ורק מדדבנן ובפרט שאפשר שגם להראב"ד כשר. ומה שיש שחושבים דבמקוה אפשר לעשות לצאת כל הדעות אינו אמת דיש ראשונים המצדיכים דוקא מים חיים לזבות ויש הדבה הפוסלים מים חמים. אך אם אפשר לעשות שתי בורות היה זה דבר סוב לדעתי כדלעיל אף שהחזון איש סובר שאינו כלום. אבל מה ששמעתי שיש עושין שתי בורות ותרוייהו דק בהשקה לא ידוע לי כלל טעמם שבזה אין מדויחין כלום ובדור שאיזה סעות הוא.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קיב

דבר זוחלין אם מיטהרין משאובין

ו' תמוז תשט"ו.

מע"כ ידידי הגאון הגדול מהר"י רודערמאן שליט"א.

הנה בדבר אשר תלמידו הנכבד הר"ר נחום אליעזר ראבינאוויטש שליט"א חשש באוצר אחד לזריעה שממנו יצאים המים ישר לבית הטבילה דלא מיטהרין מדין שאובין משום דהוויין זוחלין, משנה מפורשת היא בס"ו דמקואות מ"ח היה בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס והוא ממש כעובדא זו דהולכין ממקום שנזרעו ישר לבית הטבילה דנטהרו והוא דין מופסק ברמב"ם פ"ד ממקואות דיז ובתוס' ב"ב דף ס"ו ובראב"ש ב"ק דף ס"ז והלכות מקואות ובכל הראשונים ולית מאן דפליג עיי"ז. ומשמע אף שתיכף כשנותן המים בכתף לעליון הולכין לתחתון נטהרו והוכשרו בזריעה זו דלא בדמצרכי שיהיה הנקב שבאים מי העיר להאוצר נצוק מהנקב הסקלה למקום הטבילה כדי שיזרע במקום אשבורן דהא מלוי בכתף נותן למעלה על פני המים שמלא בבר ויוצאין אז מים כסך ששופך בעליון לתחתון וכשר. ואם נימא שגם לטהר שאובין צריך שיהיו באשבורן נצטרך לומר דלא נחשבו בזה לזוחלין מאיזה טעם ואולי מאותו הטעם עצמו דבתב הש"ך ס"ק ק"כ ביצאו ע"י אדם הטובל לא מיקרו זוחלין כשנשארו מ' סאה וה"ה ביצאו ע"י מים שנזרעו לא מיקרו זוחלין כשנשארו מ' סאה.

אבל האמת שזוחלין מטהרין ממומאה ומפסול שאובין בדין זריעה ואין פסול זוחלין אלא על טבילה דאדם וכלים לא מבעיא בשאיבה דרבנן שאף בקטפרס נכשר כדאיתא בפ"ו מ"ח רמסהרין העליון מן התחתון שזרעא לה"פ בשאיבה דרבנן והא דאין הנזחלין מערבין להכשיר מקואות החסרות שבסעי' ס' הוא מדין קטפרס כדאיתא בבאר הגולה שלשאיבה דרבנן הא מכשיר בקטפרס ועיין בחת"ס סי' ר"י. אלא אף בכולו שאוב שהר"ש סובר שם דלא נכשר בקטפרס אלא בשאיבה דרבנן שלכן בכולו שאוב להר"ש ודעימיה שהוא מן התורה לא נכשר בקטפרס, מ"מ כשהשאובין נתחברו ממש שלא ע"י קטפרס כגון הכא שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך המים רק שהם זוחלין עדיף מקטפרס להשקה והוכשרו.

וראיה מהש"ך ס"ק נ"ה דבבור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו שפסול כתב שאיירי שאין באמה מ' סאה דאם היה שם מ' סאה הרי הבור נטהר בהשקה והביא שגם התוי"ט בשם הרא"ש והר"ש סובר כן אלמא דנכנסת לו שהוא חבור ממש אף שיוצאין הנו זוחלין מכשירין אף שהר"ש סובר דכולו שאוב לא נטהר בקטפרס משום דחבור ממש עדיף, ומלא שאובין הוא כפשוטו שכולו שאוב וא"ה רק שנפסל בג' לוגין כדשמע לשון המשנה בפ"ג מ"ג ובלשון הרמב"ם פ"ה ה"ו עיי"ש. והטעם הוא משום שזוחלין אינו פסול במקוה אלא פסול לטבול ולכן לא גרע מנפלו יין ונשתנו המים למראה יין שרשאי למלאות בכתף עד שיחזרו למראה מים כשהיו בו מ' סאה כמפורש בפ"ז מ"ג שג"כ הטעם הוא משום שהמים שכו לא נפסלו בעצם ורואה אני שהדברים ק"ו.

ואין לטעות בלל ממה שכתב הש"ך ועיין לקמן סעי' ס, לפרש שכוונת הש"ך בזה לחזור מדבריו ולפלוג על התי"ט בשם הרא"ש והר"ש ומוכיח מסעי' ס' שאין הנזחלין מערבין להכשיר מקואות החסרים דכ"כ אין מכשירין השאובין, דאם כוונת הש"ך היה לחזרה מדבריו הראשונים היה אומר זה בפירוש דלמה שכתב בסעי' ס' אף באיכא באמה מ' סאה לא נטהרו בהשקה ולא היה סומך על ציון בלבד אלא כוונת הש"ך לציין שחלוק משם דאיירי להכשיר מקואות החסרים שקטפרס אינו חבור. וגם הא מוברח זה להר"ש לחלק מדין שבסעי' ס' שהיא תוספתא שהביאה הר"ש בפ"ז מ"ו א"ב גם להש"ע יש לחלק ואין נפרש שהוא חזרה.

והנה עייגתי במהר"מ שיק סי' קצ"ח ומצאתי שגם הוא הביא מס' מי השילוח ראייתי מהתוי"ט בשם הרא"ש והר"ש שהביא הש"ך בס"ק נ"ה וחיזגן מדבריו שהיא ראיה גמורה רק שמפרש שהש"ך שכתב לעיין בסעי' ס' הוא חזרה שפליג הה אינו כלום כדכתבתי שברמז בעלמא אין לומר שכוונתו לפלוג ולחזור מדבריו הראשונים אלא שצריך לשם להראות שצריך לחלק כדלעיל. וכן פשוט לערוך השלחן סעי' קכ"ח שהש"ך לא פליג בזה ולכן אין לחוש לזה כלל.

וגם הביא שם במהר"מ שיק ראייתי מנפלו יין ונשתנו המים למראה יין שממלא בכתף עד שיחזרו למראה מים ומה שדחה דשינוי מראה הוא רק מדרבנן לא נכון כלל דהא לתוס' זבחים דף ע"ט מפורש שהוא מדאורייתא דהא כתבו שם מדלא נקט בששים משמע דמדאורייתא איירי וא"כ ודאי גם דין חזותא דאמר שם הוא מדאורייתא וגם הרמב"ם לא הזכיר שהוא מדרבנן א"כ ודאי סובר דהוא מדאורייתא ומ"מ מכשרי שאובין.

ומה שהביא מהר"מ שיק ראיה ממהרי"ק שורש קנ"ו איני רואה שום ראיה דהתם הא איירי שיש בכל מקוה רק כ' סאה ואם לא יצטרפו הזוחלין להשלים לשעור מקוה הרי אין שם מקוה של מ' סאה לכן הוצרך לחדש שמעוט זוחלין משלימין וצע"ג בכוונת מהר"מ שיק מהא דהביא ממהרי"ק. ולכן כיון שמהר"מ שיק עצמו משמע שיותר היה נראה לו שזוחלין מטהרין שאובין שהביא ראיה מממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ולא דחאה רק מחמת מה אעשה מהראיה דמהרי"ק עיי"ש

(41)

الحكم الشرعي في الاستدانة بالفائدة المركبة

عبد الله الزيدي

المبحث الأول: تحرير محل النزاع

المطلب الأول: صورة المسألة وحقيقتها

تعريف الاستدانة بالفائدة المركبة وصورها المعاصرة

الاستدانة بالفائدة المركبة هي أن يقترض المقترض مالًا من دائنه على أن يُضاف الربح المتفق عليه إلى رأس المال في كل مدة زمنية، فيصير الربح في المدة الثانية ربحًا على الأصل والربح السابق معًا، وهكذا في كل مدة تالية. فالمقترض يدفع في كل مدة فائدة على ما اقترضه وعلى ما تراكم عليه من فوائد سابقة، فيتضاعف الدين بتكرار الفائدة. وهذه الصورة هي ما يُعرف في الاصطلاح المعاصر بـ «الفائدة المركبة» أو «الربا المركب»، وهي تختلف عن الفائدة البسيطة التي تُحسب على رأس المال الأصلي فقط في كل مدة دون ضمّ الفوائد إليه.

وتظهر في الواقع في صور متعددة: كبطاقات الائتمان التي يُترك رصيدها دون سداد كامل، وقروض السيارات والعقارات التي يُعاد جدولة أقساطها مع إضافة فائدة على الفائدة المتأخرة، وحسابات التوفير التي تُضاف أرباحها إلى الرصيد لتُحسب أرباح عليها في المدة التالية. وكل هذه الصور تجمع بين أصل واحد هو تراكم الفائدة على الفائدة، وإن اختلفت في الآجال والمسمّيات والضوابط المنظمة لها.

المطلب الثاني: الفرق بين الفائدة المركبة والفائدة البسيطة

الفائدة البسيطة تُحسب على رأس المال الأصلي وحده في كل مدة، فالمقترض يدفع ربحًا واحدًا ثابتًا لا يتغير بتغير المدة. أما الفائدة المركبة فتُحسب على رأس المال مضافًا إليه الفوائد المتراكمة، فيكبر الدين بمرور الزمن كبرًا متسارعًا. والفرق بينهما في الأثر كبير: فالبسيطة تُبقي الدين قريبًا من أصله ما دام الأجل قصيرًا، أما المركبة فتُضخّمه حتى يصير أضعاف أصله في آجال متوسطة.

المطلب الثالث: الأساس الشرعي لتحريم الربا

الربا محرّم بنصوص القرآن والسنة وإجماع الأمة. قال الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ۝ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾. وقال ﷺ: «الذهب بالذهب ربا إلا هاء وهاء، والفضة بالفضة ربا إلا هاء وهاء، والبر بالبر ربا إلا هاء وهاء، والشعير بالشعير ربا إلا هاء وهاء، والتمر بالتمر ربا إلا هاء وهاء، والملح بالملح ربا إلا هاء وهاء». وأجمع العلماء على تحريم الربا في الجملة.

والعلة في تحريم الربا عند جمهور الفقهاء هي الزيادة المشروطة على الدين مقابل الأجل، وهي عين ما تفعله الفائدة المركبة. فكل زيادة تُضاف إلى الدين مقابل تأخير السداد هي ربا محرّم، سواء سُمّيت فائدة أو رسمًا أو عمولة أو غير ذلك من المسميات. والعبرة بالحقائق والمعاني لا بالأسماء والألفاظ.

المطلب الرابع: آثار الفائدة المركبة على المدين والمجتمع

على المدين: تُثقله الفائدة المركبة بديون تتضاعف دون أن يقابلها نفع حقيقي، فيدخل في دوامة من الاستدانة لسداد الديون القديمة، وقد يفقد بيته أو سيارته بسبب تراكم الفوائد. وعلى المجتمع: تُضعف الاقتصاد الحقيقي وتُحوّل الأموال من الإنتاج إلى الاستهلاك والمضاربة، وتُولّد طبقة واسعة من المعسرين والمحتاجين. وعلى المصارف: تُغري بالإقراض الربوي بدلًا من التمويل الشرعي القائم على المشاركة والمخاطرة.

المطلب الخامس: البدائل الشرعية

البديل الأول: المرابحة، وهي أن يشتري المصرف السلعة ويبيعها للعميل بثمن مؤجل معلوم يُضاف إليه ربح متفق عليه، فيكون الربح مرة واحدة لا متكررة. البديل الثاني: المشاركة والمضاربة، وفيهما يُشارك الممول في الربح والخسارة بحسب ما يتفق عليه، فلا يُضمن له ربح ثابت ولا يُضمن له رأس المال إلا بالتعدي. البديل الثالث: القرض الحسن لمن يستطيع السداد بلا زيادة، وهو أقرب إلى روح الشريعة وأبعد عن الربا.

المطلب السادس: الخلاصة والتوصيات

الفائدة المركبة ربا محرّم بكل صورها وأسمائها، وهي أشد من البسيطة في أثرها لتضاعفها. والواجب على المسلم تجنّبها والبحث عن البدائل الشرعية، وعلى المصارف تطوير أدواتها لتكون بديلًا حقيقيًا لا مجرد تغيير في الأسماء. والله أعلم.

أثر التأخر المتعمد

عبد الله الزيدي

المبحث الأول: تحرير محل النزاع

المطلب الأول: صورة المسألة وحقيقتها

تعريف التأخر المتعمد وصوره المعاصرة

التأخر المتعمد هو أن يؤخر المدين سداد ما عليه من حقوق مع القدرة عليها، سواء كانت ديونًا أو أجورًا أو غيرها، فيمطل صاحبها بالوعود والتسويف وهو قادر على الأداء. وهذا التأخر يختلف عن العجز الحقيقي الذي يُعذر صاحبه فيه، فالمتعمد هو من يملك ويمطل، والعجز هو من لا يملك ولا يجد ما يسدد به. وقد يتخذ التأخر صورًا متعددة: كتأخير أجرة العامل بعد فراغه من عمله، وتأخير سداد الفواتير مع القدرة، وتأخير رد الحقوق لأصحابها بعد الطلب.

المطلب الثاني: الأدلة من القرآن والسنة

قال الله تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾. وقال ﷺ: «مطل الغني ظلم، فإذا أُتبع أحدكم على ملي فليتبع». وقال ﷺ: «ليّ الواجد يُحلّ عرضه وعقوبته». فالمطل ظلم، والظلم محرّم، والعقوبة تُشرع لمن يستحقها.

المطلب الثالث: آثار التأخر على الفرد والمجتمع

على الفرد: يُضيّع حقوق الناس ويُورث العداوة والبغضاء، ويُعرّض صاحبه للعقوبة في الدنيا والآخرة. وعلى المجتمع: يُضعف الثقة بين الناس ويُعطّل المعاملات ويُكثر الخصومات. وعلى الاقتصاد: يُعطّل رؤوس الأموال عن الدوران ويُضعف القدرة الشرائية للعاملين الذين يُؤخّر أجورهم.

المطلب الرابع: الخلاصة والتوصيات

التأخر المتعمد ظلم محرّم، والواجب على المسلم أداء الحقوق في وقتها والبحث عن البدائل الشرعية، وعلى الجهات المعنية تفعيل الأنظمة لحماية الحقوق. والله أعلم.

الضمان في الأمانات

عبد الله الزيدي

المبحث الأول: تحرير محل النزاع

المطلب الأول: صورة المسألة وحقيقتها

تعريف الأمانات وصورها المعاصرة

الأمانات هي ما يُدفع إلى الإنسان ليحفظه ويُعيده بعينه متى طُلب منه، من غير أن يكون له فيه ربح أو منفعة. وهي تشمل الودائع المصرفية، والسيارات المُعارة، والأجهزة المُسلّمة للصيانة، والأموال المُودعة لدى الأمناء. والأصل في الأمانات أن يدها يد أمانة، فلا يُضمن إلا بالتعدي أو التفريط.

المطلب الثاني: الأدلة من القرآن والسنة

قال الله تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾. وقال ﷺ: «أدِّ الأمانة إلى من ائتمنك ولا تخن من خانك». فالأمانة واجبة الأداء، والخيانة محرّمة، والضمان يُشرع لمن يُفرّط فيها.

المطلب الثالث: آثار الضمان على الفرد والمجتمع

على الفرد: يُحفّز على الحفظ والعناية، ويُورث الثقة بين الناس. وعلى المجتمع: يُحفظ الأموال من الضياع، ويُعطّل المعاملات إذا كثر الخوف منه. وعلى الاقتصاد: يُسهّل تداول الأموال إذا كان الضمان عادلًا، ويُعطّلها إذا كان مُجحفًا.

المطلب الرابع: الخلاصة والتوصيات

الأمانات يد أمانة لا يُضمن إلا بالتعدي أو التفريط، والواجب على المسلم أداؤها والحفظ عليها، وعلى الجهات المعنية تفعيل الأنظمة لحماية الحقوق. والله أعلم.

מפר מקוה מים - הרה"ג ר' יחזקאל כ"ץ שליט"א

לצורך זה, כדי להרבות את המים הכשרים, כלומר, להכשיר מים שאובים שיהיו גם הם ראויים לטבול בהם למדונו חז"ל שני דרכים: "השקה" ו"זריעה". ע"י דרכים אלו אפשר היה למלאות מאגר מים נוסף, בסמוך למאגר מי הגשמים, ולהכשירו באופן הראוי, ולהשתמש בו לטבילה. אלא שבדורות קודמים, גם בכך לא נפתרה הבעיה לגמרי, שכן גם מים שאובים, ובפרט בכמות גדולה לצורך מקוה, לא היה קל להשיגם, והיה צורך לשאוב בדליים מהמעיין או הבאר ולהעבירם אל המאגר, דבר הכרוך ביגיעה והשקעה רבה. אבל בימינו שיש ב"ה ברזי מים המובילים מים לכל בית ובית, שוב הפך בור מי הגשמים להיות הפתרון המצוי והנוח להשתמשות תמידית. ואכן כיום נעשות המקוואות רק ממי גשמים, ואדרבה עכשיו קשה מאד למצוא מעיין בתוך העיר ולהכשירו לטבילה.

ומעתה עלינו לברר איך מכשירין מים שאובים הבאים ממי העיר ולעשותם כשרים לטבילה. וכאמור באופן עקרוני יש שני אופנים שמשתמשים בהם לשם כך: א' ע"י "בור השקה" בסמוך למקוה. ב' ע"י "אוצר זריעה". ונבארם ונפרטם אחד לאחד.

בור השקה וצורתו

"בור השקה" בנינו הוא כך, שסמוך למקוה הטבילה עושין עוד מקוה, שלתוכה מקבלים את מי־הגשמים וממלאים אותה לפחות מ' סאה, ומקוה זו נקראת בור השקה. בכותל הגובל בין בור זה למקוה הטבילה עושים נקב באמצעיתו, בגובה כזה שמתחתיו יהיה עדיין שיעור מ' סאה. וממלאים מקוה הטבילה עם מים מהברז ממי העיר (פי' מים שאובים) עד למעלה מן הנקב, כדי שיתחברו המים השאובים שבמקוה הטבילה עם מי־הגשמים דרך נקב ההשקה.

ומעתה, מי־הגשמים שבבור ההשקה נשארים שם לאורך ימים, בטריותם ונקיונם, ואילו השימוש התמידי הוא במקוה הטבילה, שבו אפשר תמיד להחליף את המים.

מקוה עם בור השקה

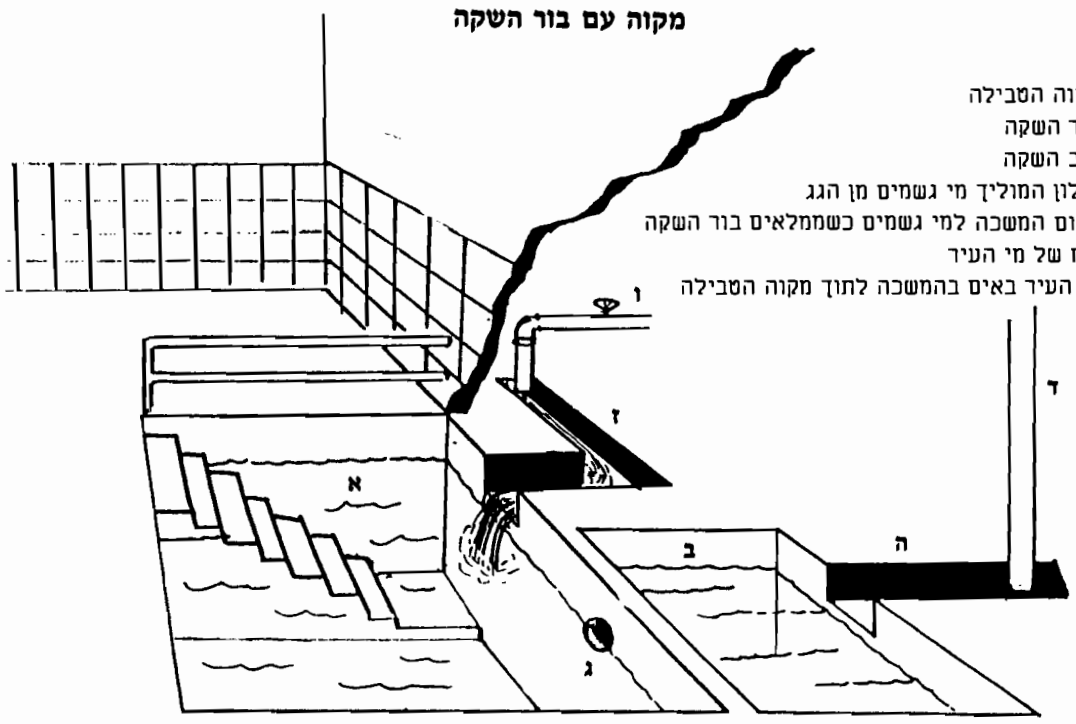

(אך לאו כו"ע סוברים דהכשרת שאובים ע"י השקה נלמד מפסוק זה, שכמה ראשונים פירשו דברי התו"כ שלאו בפסול שאובים מיירי רק לענין מקוה חסר שנקרא טמא ומשיקו למקוה שלם שנטהר החסר. עי' בתשובת הרי"ד שם שהביא מכמה ראשונים פירושים אחרים בדברי התורת כוהנים. וכן עי' בקרבן אהרן לתו"כ שם ובפי' רבנו הלל שם, וא"כ לדבריהם אין השקה נלמדת מקרא רק הוא מדבריהם, ועי' ריטב"א נדרים דף מ' ע"א).

אוצר זריעה וצורתו

"אוצר זריעה" הוא ג"כ כעין בור השקה, דהיינו, שמים פסולים נכשרים ע"י מים הכשרים. אלא שבבור זריעה אופן הכשרת מים השאובים הוא קצת שונה מבור השקה. דבנין בור זריעה הוא באופן זה, שסמוך למקוה הטבילה עושים בור וממלאים אותו עם מ"ס מי גשמים והוא הנקרא "אוצר זריעה". ועושין נקב בקיר בין אוצר הזריעה למקוה הטבילה, ופותחין הברז של מי העיר (פי' מים שאובים) אל תוך אוצר הזריעה עד שגואים המים ושוטפים לחוץ דרך הנקב אל תוך מקוה הטבילה. והמים הבאים לתוך מקוה הטבילה מאוצר הזריעה אע"פ שהם היו מים שאובים, מ"מ נטהרו ע"י שנכנסו לאוצר הזריעה. ונקרא אופן הכשרה זה בשם "זריעה", שפירושו שמים הפסולים מתערבין בתוך הכשרים והרי הם כנזרעים תוך הכשרים והזריעה מטהרתן.

ובאמת מקוה זו כבר נזכרה במשנה במס' מקוואות פרק ו' משנה ח' "היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום, ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה".

על המעלות והחסרונות ההלכתיים שבכל אחד מאופני הכשר הללו — ראה להלן בקונטרס מקוה ע"ג מקוה פרק א'.

מקוה עם בור זריעה

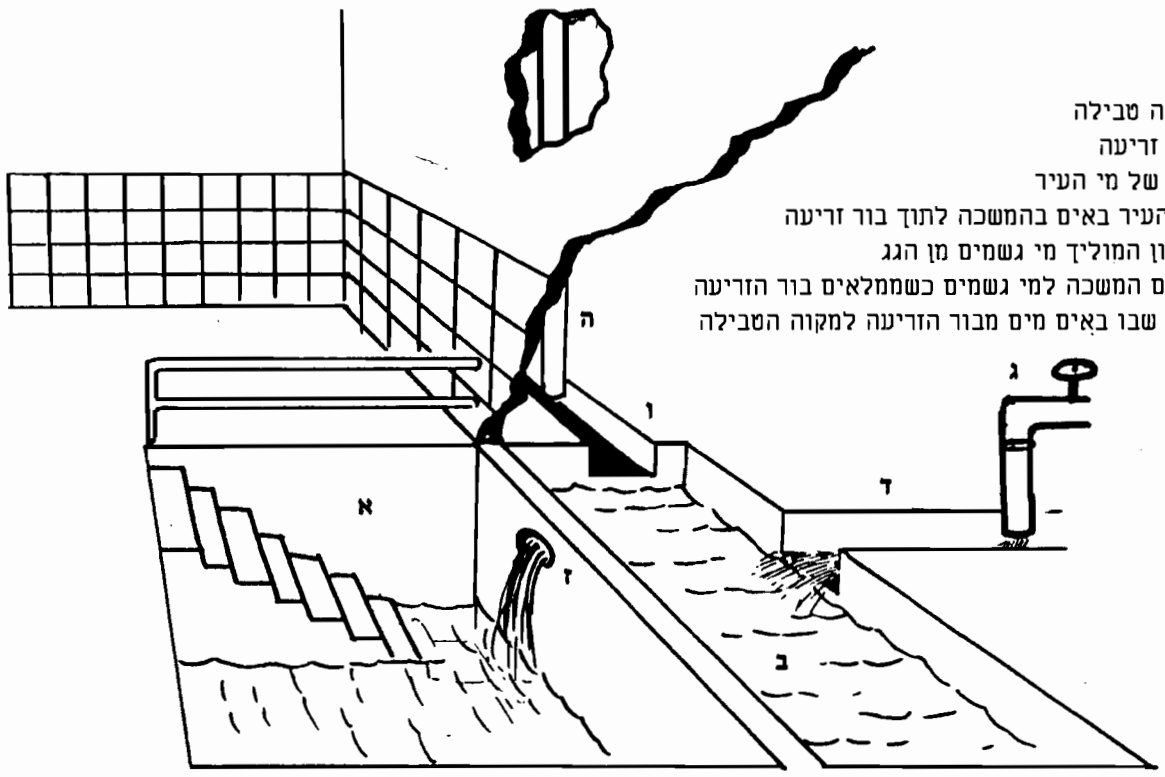

בקונטרס זה נבאר כמה נקודות בבנין כור זריעה, על החששות שהעירו הפוסקים על עצם ההכשרה באופן זה. ובעיקרן הם ב׳ חששות א׳ חשש זריעה בזוחלין, ב׳ חשש נתן סאה ונטל סאה. ויתבארו כמה עצות ודרכים להתנבר על החששות הנ״ל ולסדר הזריעה בהידור ובשלימות.

— א —

תחילה יש לברר חשש הראשון שהוא ״זריעה בזוחלין״, דהשאלה היא כיון דמים השאובים הבאים לתוך בור הזריעה נכשרים בזמן שבור הזריעה זוחל, דהרי כשפותח הברז שהמים העירוניים יכנסו לתוך בור הזריעה, באותה שעה קולחים מי הבור עם מי העיר למקוה שטובלין בה, נמצא שהכשרת השאובים היתה בזמן שבור הזריעה הי׳ זוחל.

ויש בזה מחלוקת בין האחרונים אי מקוה הזוחלת יכולה להכשיר מים שאובים, ודעת הרבה מגדולי האחרונים להחמיר בזה, ה״ה: שו״ת מהרי״ט (ח״ב סי׳ יח), שו״ת מהר״ם שיק (יו״ד סי׳ קצח), שו״ת בית שלמה (יו״ד ח״ב סי׳ פו), שו״ת עמק שאלה (יו״ד סימן סב), וגם הגאון מהרש״ם אשר ידוע גדלו וכחו בכחא דהתירא, אפילו הכי לא מלאו לבו להקל וכתב בזה (ח״א סי׳ קכב וסי׳ קמה) דבשל תורה קשה להקל.

ועל כן יש שמתקנים זה כך, שלפני שהמים העירוניים באים לתוך בור הזריעה, ממשיכים המים ע״ג קרקע או צימענט ג׳ טפחים, והוא עפמש״כ המהרש״ם (ח״א סי׳ קמה) שאם השאובים הנכשרים ע״י מקוה הזוחלת הם שאובים הבאים בהמשכה, כיון שאז השאובים הם רק דרבנן יש להקל. וכן חידש האמרי יושר (ח״ב סימן פה) וז״ל ובתשו׳ אחת כתבתי דגם להמחמירין דמקוה זוחלת אינה מטהרת שאובים, יש להקל כשהמים באו ע״י ההמשכה דהוי רק דרבנן לרוב הפוסקים, ואח״כ ראיתי שגם הגאון מהרש״ם ז״ל ח״א סי׳ קמה כתב כן, עכ״ל. וכן כתב החזון איש (יו״ד סי׳ קכג ס״ק א׳) דאם מי העיר נמשכין ע״ג קרקע ג׳ טפחים יש לצדד להקל, ע״ש. אלא שמ״מ לכתחילה אין רוצים לסמוך רק על זה, ועל כן יש לתקן שלא יהא שום חשש זריעה בזוחלין.

ועל חשש זה יש שני עצות לתקן, אופן הראשון מצאתי בחזון איש (שם) שעמד בזה ונתן עצה, שהמים העירוניים (מים שאובים) יבואו לבור הזריעה, ע״י צינור שיגיע עד למטה סמוך לרצפת בור הזריעה, ועי״ז מתגבהים כל המים שבבור הזריעה, ונקב שהמים יוצאים מבור הזריעה למקוה הטבילה יהי׳ למעלה ונקב זה פתוח לעולם.

ובזה מרויחים שהכשרת השאובים הם בתוך מים כשרים שאינם זוחלין, והיינו שהם עכשיו ברגע זו למטה מהנקב, ואע״פ שהמים שלמעלה במקום הנקב זוחלין דרך הנקב למקוה הטבילה, מ״מ המים שלמטה מהנקב דין אשבורן יש להם, ונמצא שהמים העירונים (השאובים) הבאים דרך צינור למטה בבור הזריעה, נכשרים במ׳ סאה מים כשרים שאינם זוחלין.

וכדבריו עשה הנ׳ בעל חלקת יעקב כשבנה מקוה חדשה בצירך בשנת תשי״ט עשה בבור הזריעה כעצת החזון איש, שמים העירוניים יבואו ע״י צינור למטה בבור הזריעה, וטעמו הי׳ כדי שלא יהא החשש של זריעה בזוחלין. (ראה בספרו חלק י ח״ג סי׳ נג אות ב׳, וסימן נח אות ב׳). וראה גם בשו״ת מנחת יצחק (ח״ב סימן כג) שכתב דכשבנה מקוה חדשה במנשסטר בשנת תשי״ז, עשה בבור הזריעה כעצת החזון איש.

אמנם לאו כו״ע מודים לעצה זו של החזון איש, ומצאתי בס׳ ויחי יוסף להגה״צ ר״י גרינוואלד זצ״ל מפאפא (דף ט) שהקשה קושיא אלימתא על עצת החזון איש, וכתב שלא די שלא מרויחים בזה רק אדרבה שזה מגרע גרע, וז״ל, ולענ״ד עדיין לא פלטינן מפלוגתא אי זחילה שלמעלה ממ״ם פוסלת כל המקוה אף החלק שלמטה כמ״ש בס׳ לחם ושמלה (ס״ק פז) לענין מקוה שזוחלת למעלה ממ״ם דמשמעות מקצת פוסקים דאם מרכין ראשו למטה ממקום הזחילה עלתה לו טבילה, ויש סוברים דכולה מקרי זוחלים, אף מה שלמטה משום דנגער לצאת, ולענ״ד יש לדון דבכה״ג שהמים הבאים לבור באים לתחתית הבור, א״כ לפמש״כ הראב״ד הובא בש״ך (ס״ק נו) שהמים האחרונים דוחקים את הראשונים, הרי כל המים שלמעלה ממקום ביאת השאובים ננערו לצאת, דהרי השאובים באים בקילוח חזק ודוחקין את

מקוה עם בור זריעה כעצת החזו"א

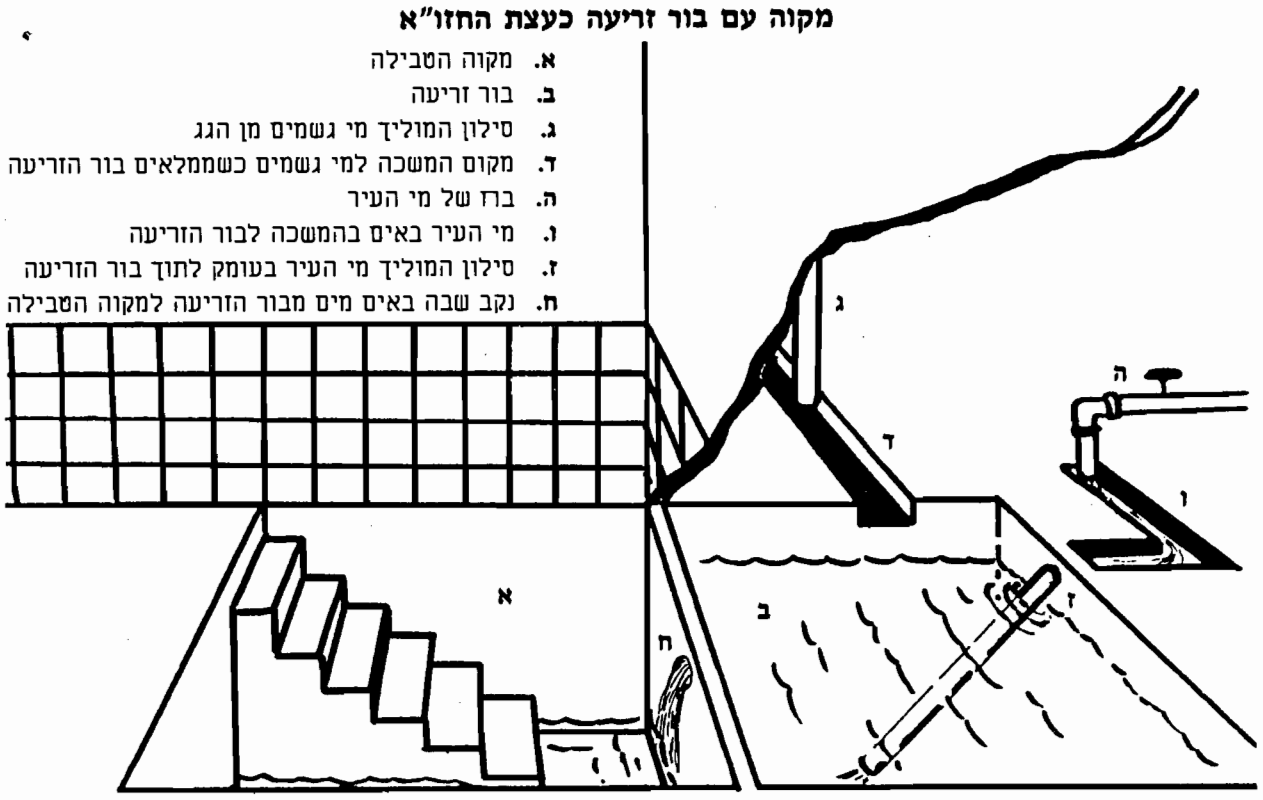

א. מקוה הטבילה
ב. בור זריעה
ג. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
ד. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור הזריעה
ה. ברז של מי העיר
ו. מי העיר באים בהמשכה לבור הזריעה
ז. סילון המוליך מי העיר בעומק לתוך בור הזריעה
ח. נקב שבה באים מים מבור הזריעה למקוה הטבילה

מקוה עם בור זריעה כעצת החזו"א

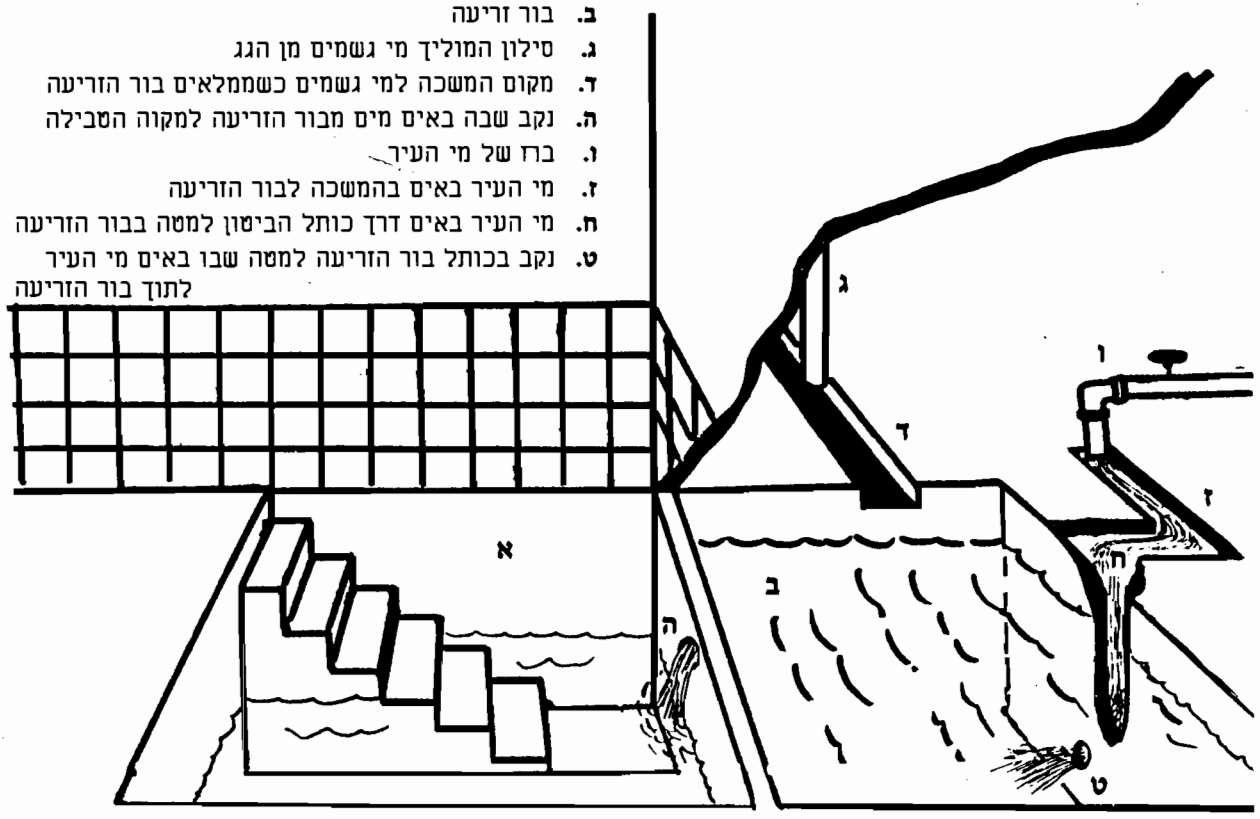

א. מקוה הטבילה
ב. בור זריעה
ג. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
ד. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור הזריעה
ה. נקב שבה באים מים מבור הזריעה למקוה הטבילה
ו. ברז של מי העיר
ז. מי העיר באים בהמשכה לבור הזריעה
ח. מי העיר באים דרך כותל הביטון למטה בבור הזריעה
ט. נקב בכותל בור הזריעה למטה שבו באים מי העיר לתוך בור הזריעה

כל המים שלמעלה מהם לצאת, ובכה"נ י"ל דהכל מודים דכולן מקרי זוחלין, וא"כ ע"י עצה הנ"ל אולי עוד מגרע נרע, דאם היו השאובים צפין למעלה היו מושקים למ"ס שאינן זוחלין, דמ"ס התחתונים אינן זוחלין דלא ננערו לצאת אלא המים שסמוך להקילוח, אבל השתא דמכנים השאובים לתחתית הבור, הנה אם למטה הימנו אין עוד מ"ס הרי השאובים מושקים רק למ"ס זוחלין דהרי כל המים שלמעלה מהם ננערו לצאת וכולם זוחלין, עכ"ל.

— ב —

עצה אחרת יש שלא יהא חשש זריעה בזוחלין, והיא, לעשות פקק על נקב בור הזריעה ולא לפתוח הנקב רק אחר שיתמלא בור הזריעה ממים השאובים הנכנסים לתוכו, וכל זה כדי שבזמן שהמים העירונים (השאובים) נכנסים לבור הזריעה, יהיו המים שבבור הזריעה עומדים באשבורן ולא יזחלו המים דרך אותו נקב, ונמצא שהכשרת השאובים תהי' בזמן שהבור אינו זוחל.*

ומצאתי בס' טהרת מים להרה"ג ר"נ טעלושקין ז"ל (מהדו"ד דף קפד) שהביא מכתב מהרה"ג ר' יעקב לנדא ז"ל רב דבני ברק שכתב ג"כ לעשות עצה הנ"ל וז"ל "במקואות שהכשרן ע"י זריעה הנה כפי הנהוג דרך כלל יש שם החסרון שמוכרחין לסמוך על דעת המתירין דזוחלין מטהרין שאובין, ואם רוצים לצאת דעת המחמירין, צריכים לסדר שבזמן שהמים השאובים באים לאוצר המים לא יצאו אז למקוה כי אם ישארו עומדים ורק אח"ז יפתח אוצר המים (כמובן שלא על ידי כח אדם או שיעברו ג' טפחים על דבר הראוי לבלוע) ואז יוצאים מחשש זה, וכן סדרו בירושלים במקוה בבתי הורנשטייך", עכ"ל.

וכן מצאתי שנהגו לעשות בירושלים, בקובץ "המאסף" חוברת ז' שנת תרס"ד (שי"ל ע"י הרה"ג בן ציון אברהם קואינקה) שכתב שם הרה"נ ר' יחיאל מיכל טוקאצינסקי אופן ומנהג כשרות המקוה בירושלים (ותוכן דבריו מובא ג"כ בס' שיעורי מקוה להרה"נ ר"ח נאה, דף קסג) וכתב שם שבזמן שפותחין ברז המים ומי העיר נכנסים לתוך אוצר הזריעה, נשאר הנקב סתום ע"י הפקק, ורק אחר שבור הזריעה נתמלא אז סוגרים הברז ואח"כ מסירים הפקק מהנקב, ומקוה הטבילה מתמלאה מבור הזריעה.

אלא שבאופן הזה יש לדון בו ממקום אחר, שכאשר מסירים הפקק מהנקב אזי הקלוח הראשון של המים בא מכח אדם הפותחו, והרי זה תפיסת יד אדם הפוסלת את המים. וכמו דאיתא לגבי נטילת ידים באו"ח (סי' קנט סע' ט') דהסרת הברזא מחבית והמים יוצאים הוי כח גברא, והוא מהרא"ש ומרדכי, והמ"א שם (בס"ק יט) הביא ג"כ מאגודה דהסרת הברזא וע"י זה יוצא המים הוי כח גברא וראי' מכיור דהוי כח גברא. וכן איתא במס' סנהדרין (דף עז) ובחולין (דף טז) דהאי מאן דכפתי' לחברי' ואשקיל עליה בדקא דמיא ומית חייב עליו כיון שהוא מכחו וכמו הזורק חץ. וכן פסקינן בה' שחיטה (יו"ד סימן ז') דסרנא דמיא דבכח ראשון כשר דמקרי כח גברא. וא"כ גם לענייננו אולי יש לחוש דאם הנקב שבבור הזריעה גדול, יש לחוש שבהסרת הפקק יצא בקלוח הראשון ג' לוגין ופסול משום תפיסת יד אדם, וא"כ כל המים הבאים אח"כ תוך המקוה נפסלים וכדין ג' לוגין שאובים מתחילה.

— ג —

ונציע בזה בקצרה דעת הפוסקים שדנו בענין זה, אי הסרת הפקק מהנקב נכנסת בגדר תפיסת יד אדם.

* ויש להעיר שהרוצים להחמיר לעשות זריעה באשבורן, יש שטועים ועושים אשבורן רק כשממלאים האוצר פעם ראשונה, היינו דכשרוצים למלאות מקוה, נותן הבלן הפקק על נקב בור הזריעה ופותח ברז המים (עירוניים) והמים באים לתוך בור הזריעה, וכשהבור זריעה מתמלא מסיר הבלן את הפקק והמים באים לתוך המקוה, ובמים אלו יש רוב או אפשר אפילו שיעור מלא של מ"ס, אבל מכיון שצריכים עוד מים כדי למלאות המקוה, ממשיכים למלאות המקוה ע"י בור הזריעה, אבל עכשיו אינם עושים זריעה באשבורן, ויש להעיר, שעי"ז מקלקלים את בור הזריעה ששוב לא יוכלו להכשיר מים על ידו, לפי שאם ננקוט שמים שאובים אינם נכשרים ע"י זריעה בזוחלין, נמצא שהמים העירוניים הנכנסים אל בור הזריעה אינם נכשרים שם, וכשנשפכים אל תוך המקוה הרי יוצאים עמם גם ממי הגשמים שבבור, ואם יחסרו מי הגשמים ממ' סאה שוב יפסלו לגמרי מחמת מים שאובים שנתערבו בהם, ונפסד כל בור הזריעה.

וראיתי שבירושלים בכמה מקוואות (בבתי הורנשטיין ועוד) התקינו משום כך ד' בורות, א' הוא אוצר גדול של מי גשמים, ושני בורות זריעה ובור השקה. וכשרוצים למלאות מקוה, מתחילה מכניסים מאוצר מי גשמים כ"א סאה בריווח שהוא מ"ס מצומצם מי גשמים, ואח"כ ממלאים בור זריעה ובו הם מקפידים לעשות זריעה באשבורן, ואח"כ כדי למלאות המקוה ממלאים אותה ע"י בור זריעה השני שבו אין זריעה באשבורן וממלא אותה עד שהמים עוברים למעלה מנקב ההשקה ונקב ההשקה פתוח לעולם, וטעמם בשני בורות הזריעה הוא מטעם שכתבנו.

ומתחילה יש להביא דעת החת"ס (יו"ד סי' ריד) וז"ל "ומה שאדם מסיר הברזא אינו מקרי הויה ע"י אדם דאינו רק מסיר המונע והמים נמשכים מאליהם" עכ"ל. הרי שס"ל להחת"ס בפשיטות דהסרת הפקק מהנקב אינה נכנסת בכלל בגדר תפיסת יד אדם דאינו רק כהסרת המונע.

אמנם בשו"ת נפש חיה (יו"ד סי' סה, בקונטרס גלות עליות סעי' י) תמה מאד על החת"ס שכתב זאת לפשטות דלא נחשב הויה ע"י אדם דהרי אנן פסקינן בה' נטילת ידים (סימן קנט סעי' ט') דהסרת המונע מיקרי כח נברא וא"כ גם נבי מקואות צ"ל דהסרת המונע מיקרי כח נברא.

מ"מ כתב הנפש חי' להצדיק דברי החת"ס עפ"י מה דאיתא במס' מקואות (פרק ב' משנה ד') ונפסק בשו"ע ה' מקואות (סעי' מא מב מג): המניח קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו עליהם נשמים ונתמלאו אע"פ שהיא עונת נשמים הרי זה ישבור הקנקנים או יכפם והמים שהיו בקנקנים כשרים לטבול בהם וכו'. ולכאורה למה לא חשיב שבירת הקנקנים כהסרת המונע דדופני הקנקנים מונעים המים לצאת, וכששובר הקנקנים יוצאים המים והוי מסיר המונע, אלא ע"כ דהסרת המונע לענין מקוה אינו פוסל משום תפיסת יד אדם, דבמקוה אינו פסול משום תפיסת יד אדם רק בעשה מעשה גמור, ובמקוה נלמד דתפיסת יד אדם במקצת כשר, וא"כ ה"ה בפותח הברזא כשר במקוה דהוי תפיסת יד אדם במקצת, ואף דבנטילת ידים חשיב הסרת הברזא כח אדם, מ"מ במקוה כשר דהוי רק תפיסת יד אדם במקצת.

ועוד הוסיף הנפש חי' דאפילו אם נימא דפתיחת הברזא הוי כח אדם, מ"מ לא הוי כח אדם רק בכח הראשון ולא בכח השני, וא"כ י"ל דכיון שבקלוח הראשון שבא מכחו אין ג' לוגין, א"כ שוב אין חשש דהמים שבאים מכח השני אינם פסולים משום כח אדם, והראי' לזה דנבי נטילת ידים דדי ברביעית, צריך להסיר הברזא בכל שפיכה ושפיכה על כל יד, ולא אמרינן דשני הידים יהיו כשרים מכח ראשון, וע"כ דאין בקילוח הבא מכח הראשון די כדי נטילה לשני הידים, ומכ"ש דאין בקילוח דכח הראשון ג' לוגין, ומעתה אין שום חשש בהסרת הברזא, א' דזה הוי רק הסרת המונע, ב' דאין בהקילוח הראשון ג' לוגין.

וכדבריו כתב ג"כ הגה"צ ר' מרדכי דוד מהורנסטייפל זצ"ל בשו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' מח) דהקשה השואל על דברי החת"ס מה' נטילת ידים דחזינן דהסרת המונע חשוב כח נברא, והשיב לו וז"ל: באמת החת"ס לא כיון בזה רק על חילוק של המ"א שם בא"ח דהסרת המונע לא חשוב כח אדם רק בקילוח ראשון ומשם ואילך נחשב ממילא, וא"כ גם כאן מה שיוצא אחר קילוח ראשון נחשב המשכה וקילוח ראשון לחוד ודאי אין פוסל, דבקילוח ראשון רחוק מן השכל שיהי' בו שיעור ג' לוגין, וז"פ. עכ"ל.

וכאשר נשאל עוד פעם (סי' נד) שאלה הנ"ל אי יש חשש בהסרת הפקק משום תפיסת יד אדם, כתב לחדש דפסול תפיסת יד אדם הוא רק היכא שעושה פעולה בהמים עצמן וכמו בזרק ג' לוגין, אבל אם אינו עושה פעולה בהמים עצמן, וכמו הא דמסיר המונע דכתב המ"א בה' נטילת ידים (סי' קנט ס"ק כא), דבזה אין עושה פעולה בהמים עצמן, י"ל דלא מקרי רק מקצת תפיסת יד אדם וכשר נבי מקוה, ודמיא למי שנותן צינור בנהר ומכריח ע"י הצינור שיבואו המים, או שחופר חפירה בקרקע ומסיר הסתימה של קרקע, דכח אדם כזה שאינו עושה פעולה במים עצמן אינו פוסל. ובסוף מסיים "וכל זה אם יהי' ג' לוגין בקילוח הראשון לחוד אבל רחוק הרבה שיהיו ג' לוגין בקילוח הראשון לחוד" עכ"ל.

וסברת העמק שאלה מצאתי שכתב גם המהר"ש ענגל (ח"א סי' נב) שדן ג"כ בשאלה הנ"ל וכתב שאין שום חשש בהסרת הברזא, כיון שהאדם אינו עושה פעולה בגוף המים רק שמסיר המניעה והמים נמשכים מעצמם, ובשלמא לענין נטילת ידים בעינן רק שיהיה איזה כח גברא בהנטילה, ומה לי אם נוטל הכלי בידו הרי גם בזה אינו עושה שום פעולה בגוף המים רק שגורם שיפלו המים על ידיו, על כן ה"ה דמהני במסיר הברזא, אבל הכא כיון שאינו עושה פעולה בגוף המים אין שום חשש בהסרת הברזא משום תפיסת יד אדם.

ומצאתי בחזון איש (יו"ד סי' קכו אות ב' וסי' קל אות יז) שכיוון נ"כ לסברת הנפש חי' והעמק שאלה, שכתב שבפתיחת הברזא ע"י אדם אין חשש משום תפיסת יד אדם כי לענין פסול ע"י אדם בעינן דוקא שיעשה פעולה בגוף המים, דהיינו שינביה המים ואח"כ יזרקם, וכמש"כ הרמב"ם בה' מקואות (פרק ד' הלכה ג') דלא בעינן כולו בידי שמים, לפיכך שובר הקנקן והמים יורדים למקוה אינו פסול משום תפיסת יד אדם, וכ"ש נטילת הפקק דלא חשיב תפיסת יד אדם.

לצורך הכשרת מקוה של מים שאובים, אפשר להשתמש בבור השקה, או אוצר זריעה, שבכל אחד מאלו יש מעלות שאין בחבירו (כפי שנתבאר בקונטרס מקוה ע"נ מקוה, פרק א') משום כך יש רבים שמהדרים לעשות שני בורות צדדיים מלבד בור הטבילה, אחד לאוצר זריעה, שדרכו יבואו המים אל תוך המקוה, והשני בור השקה, שאליו משיקים את המים אחר שכבר נתמלא המקוה, והיינו כדי שיהא למקוה זו מעלות של בור השקה ושל בור זריעה.

וכמה מעלות טובות למקוה זו כעדותם של גדולי ישראל, אמנם לאידך יש שפיקפקו בתקנת מקוה באופן זה, ומכמה חששות. ועל כן בא נבוא להציע הדברים שנאמרו בזה, ומהגי הקהילות

— א —

הנה דעת החזון איש בענין מקוואות בכלל, היא להכשיר המים ע"י זריעה דוקא ולא ע"י השקה, משום כמה מגרעות שיש באופן זה. ועד כדי כך הניעו דבריו שאין לעשות בור השקה, אף בנוסף לאוצר הזריעה. ודעתו בזה, שאדרבה ע"י בור ההשקה הנוסף, עוד גורעים ממעלת המקוה, מכמה טעמים, וכפי שנעתיקו להלן.

אמנם כיון שבדורות שלפנינו היו גדולי ישראל אשר ראו בבור ההשקה מעלה ואדרבה במקום שהיה בכוחם וביכלתם היו מהדרים לעשות בור זריעה ובור השקה, על כן יש לברר הענין. ויש להדגיש שאין אנו דנים או מפקפקים על עצם כשרותה של מקוה שע"י זריעה, רק באנו לדון במה שכתב החזון איש שבהוספת בור השקה אין אנו מוסיפין הידור רק גריעותא, ואין יכולים לצאת עי"ז שיטת הראב"ד המחמיר בנ"ס ונ"ס, והכל במזלא תליא מילתא והרבה הלכות שבת ובהלכות חלב וה' טריפות שאין אנו חוששין לדעת יחיד, וכן חומרא זו לית לה מזלא ואין לחוש לה, ע"ש דבריו.

ומתחילה יש להביא טעמו של החזון איש שכתב (יו"ד סימן קכג אות ד') דאלו שעושין בור זריעה ובור השקה ואינם נוחים מטהרת השאובים הבאים דרך בור זריעה לבד, הוא משום חשש נתן סאה ונטל סאה ועל כן מחמירין שלאחר שהמקוה נתמלאה מבור הזריעה משיקין המקוה לבור ההשקה. אבל מ"מ גם ע"י הוספת בור ההשקה אינם יוצאים שיטת המחמירין בנתן סאה ונטל סאה, וז"ל "דבשעה שמוציאין את המים מהמקוה על הרוב נקב ההשקה פתוח ויוצאין המים מהאוצר שלמעלה מן הנקב ונשארו המים באוצר רק עד הנקב, וכשחוזרין למלא המקוה ממלאין עד למעלה מן הנקב כדי לעשות השקה כשפ"ה וא"כ נכנסין השאובין לאוצר ערך ד' ה' ס"מ ואם גובה המים באוצר 120 ס"מ, הרי בחליפת

מקוה עם בור זריעה ובור השקה
מתחילה ממלא המקוה

ציור א'

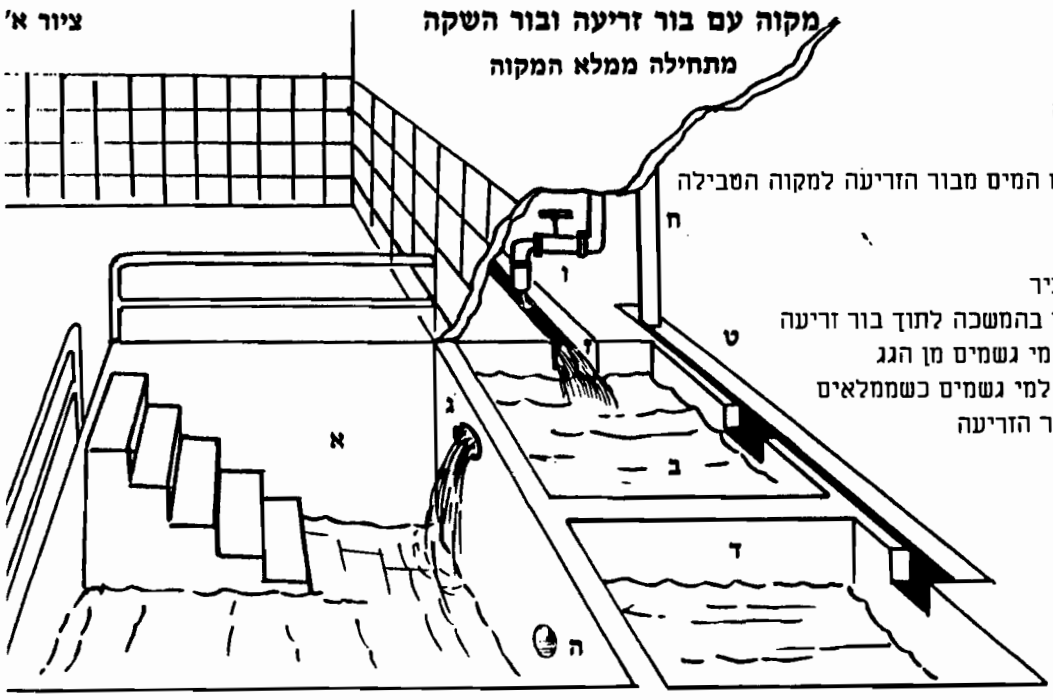

א. מקוה הטבילה
ב. בור זריעה
ג. נקב שבו באים המים מבור הזריעה למקוה הטבילה
ד. בור השקה
ה. נקב השקה
ו. ברז של מי העיר
ז. מי העיר באים בהמשכה לתוך בור זריעה
ח. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
ט. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור השקה ובור הזריעה

הקדמה

מקוה ע"ג מקוה, היא מקוה שתופסת מקום מיוחד בין הרבנים העוסקים בסוגיא זו, משני טעמים א' מריבוי הנושאים שיש לדון בה, ושנית שהדעות בין הרבנים בזה הם כרחוק מזרח ממערב, שבמקום שזה אומר שהמקוה פסולה השני אומר שלא די שאין חשש במקוה זו רק אדרבה שיש הידור במקוה זו.

ומתחילה הי' בדעתי ללקט ולאסף אל מקום אחד את כל דברי הפוסקים ומכתבי הרבנים הדנים בזה, להביא דעתם וטעמם וכו', וכשהתחלתי ללקט ולסדרים ראיתי שליקוט זה יקח ספר מיוחד, ועוד והוא העיקר שראיתי שכמעט בכל מכתבי תשובות הרבנים הדנים זה, סגנון דבריהם וטעמם הם כמעט אחד, רק דבריהם מתובלין בפלפולים שונים, אבל נקודות דבריהם הם כמעט אחד, על כן לא ראיתי הצורך להביא דבריהם, כי לכפול דבר אחד כמה פעמים אין בו מן התועלת.

על כן לא הבאתי העתק כל דבריהם רק עברתי על דבריהם וכל נקודה ומו"מ של הלכה שמצאתי שיש לדון במקוה זו בררתי, ולא הבאתי שום מכתב או סברא של צד המתיר או האוסר כדי לפרוך או ח"ו לזלזל בדבריהם. וגם לא באתי כאן להכריע באיזה מקוה יש להשתמש, שבזה כל אחד ינהג כמנהג אבותיו, כי סתרתי בקונטרס זה רק לברר החלק ההלכתי שיש לדון במקוה זו.

ומתחילה יש להקדים אופן בנין מקוה זו, וגם לברר ולהסביר טעמם של אלו שמהדרים לעשות דוקא מקוה כזו, ואח"כ נבאר טעמם של אלו שאין דעתם נוחה בבנין מקוה כזו ואח"כ יובא המו"מ הנדון בין הפוסקים.

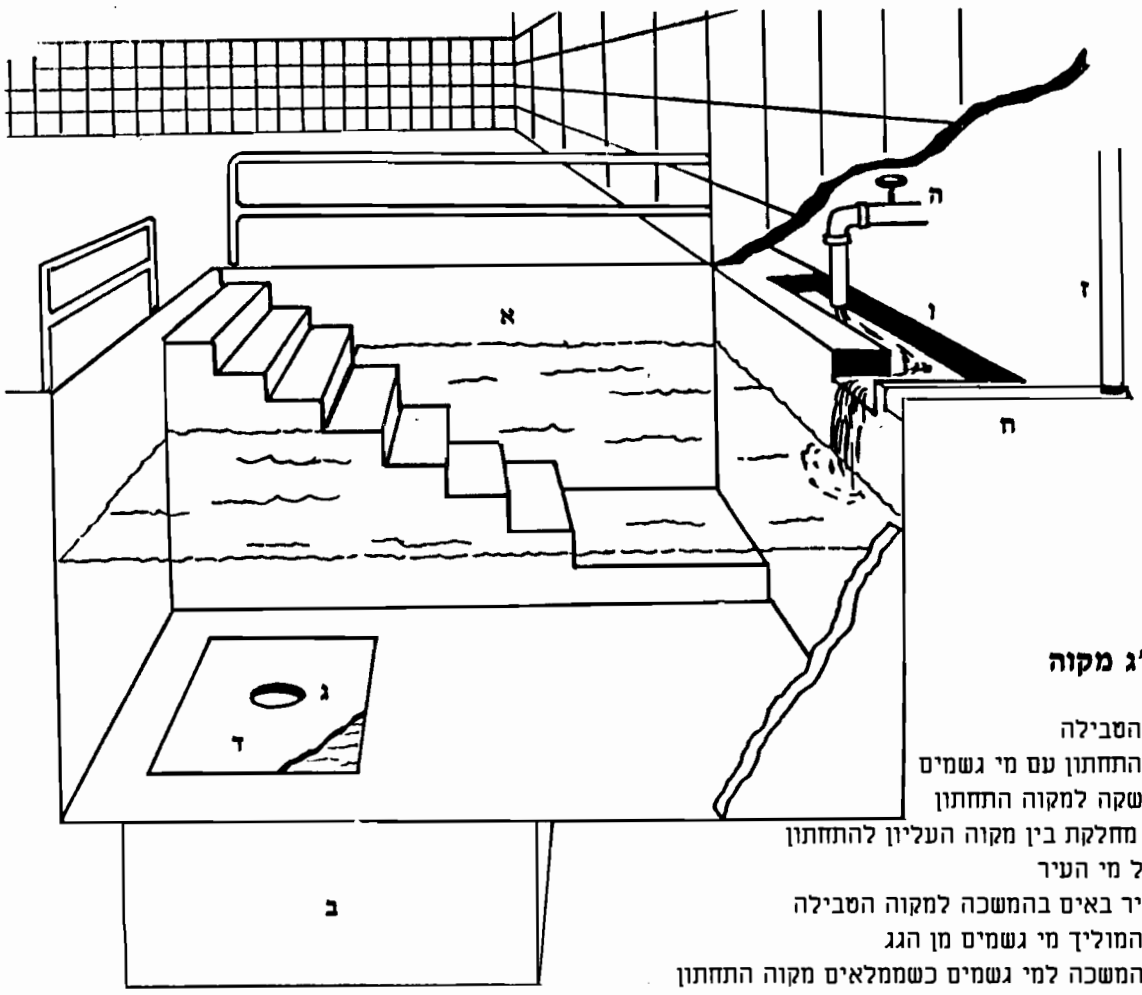

מקוה ע"ג מקוה

א. מקוה הטבילה
ב. מקוה התחתון עם מי גשמים
ג. נקב השקה למקוה התחתון
ד. טבלה מחלקת בין מקוה העליון להתחתון
ה. ברז של מי העיר
ו. מי העיר באים בהמשכה למקוה הטבילה
ז. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
ח. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים מקוה התחתון